

พัฒนาการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนใน อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

Development of an Assessment of Agriculture and Manufacture
Tourism by Community Participation at Phajuntakam Amphur Community
Prachinburi Province

ผศ. สุรชาติ สินวรรณ
นางสาวณัฐบตี วิริยาวัฒน์
นายกัณฑ์ ปานประยูร
นายกิตติศักดิ์ พฤษกานนท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

2555

พัฒนาการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมโดยการมีส่วนร่วม
ร่วมของชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนใน อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

ผศ. สุรชาติ สินวรรณ

(วศ.ม. วิศวกรรมความปลอดภัย)

นางสาวณัฐบดี วิริยาวัฒน์

(วท.ม. เกษัชจุลชีววิทยา)

นายกันต์ ปานประยูร

(วท.ม. เทคโนโลยีที่เหมาะสม)

นายกิตติศักดิ์ พฤษกานนท์

(วท.ม. การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศสิ่งแวดล้อม)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ปีที่แล้วเสร็จ 2555

(งานวิจัยนี้ได้รับงบประมาณแผ่นดินด้านการวิจัย ประจำปีงบประมาณ 2554)

หัวข้อวิจัย

พัฒนาการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมโดย

การมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนใน อำเภอประจันตคาม จังหวัด
ปราจีนบุรี

ผู้ดำเนินการวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรชาติ สินวรรณ

อาจารย์ณัฐบดี วิริยาวัฒน์

อาจารย์กันต์ ปานประยูร

นายกิตติศักดิ์ พฤษกานนท์

หน่วยงาน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ปีการศึกษา ปีที่แล้วเสร็จ 2555

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิง เกษตร ในบริเวณ เทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัด ปราจีนบุรี โดยทำการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและ ประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยว จำนวน 83 ชุด และประชาชนท้องถิ่นจำนวน 41 ชุดและหน่วยงานภาครัฐ 5 ชุด เพื่อนำมาพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับเกษตรกรรมและหัตถกรรม ในบริเวณรอบ เทศบาล ตำบล โพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ซึ่งจะแบ่งการวิจัย 3 ส่วนใหญ่ๆ โดย (1) เป็นการสำรวจพื้นที่ เก็บข้อมูลภาคสนาม การสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว ชุมชน และหน่วยงานรัฐต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเทคนิค Rural Rapid Appraisal (RRA) และ Participatory Rural Appraisal (PRA) (2) ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติเพื่อการ วิจัย การหาความสัมพันธ์ของกิจกรรมในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว โดยเทคนิค Compatibility Matrix และการหาระดับความสำคัญของกิจกรรมการท่องเที่ยวแต่ละประเภท โดย เทคนิค Analytical Hierarchy Process : AHP (3) การวิเคราะห์ความเหมาะสม (Optimal) ด้าน เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของชุมชน หากมีการพัฒนากิจกรรมต่างๆ ในบริเวณ ตำบลโพธิ์งาม โดยเทคนิคโปรแกรมเชิงเส้นตรง (Linear Programming :LP) จากนั้นทำการ วิเคราะห์ผลทางเศรษฐกิจในภาพรวม โดยเทคนิควิเคราะห์ข้อมูลเชิงเศรษฐศาสตร์การท่องเที่ยว โดยเทคนิควิธีการตัวทวีคูณ (Proportional Multiplier Method, PMM)

ผลการศึกษา พบว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาค ตะวันออก ร้อยละ 76.4 รองลงมา คือ ภาคกลาง ร้อยละ 10.9 โดยส่วนมากจะเป็นเพศหญิง

ร้อยละ 51.8 มีอายุอยู่ในช่วง 15-24 ปี ร้อยละ 28.4 รองลงมาอายุ 25-44 ปี ร้อยละ 19.1 อายุ 45-54 ปี ร้อยละ 13.6 อายุ 55-64 ปี ร้อยละ 5.5 อายุต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 4.5 และอายุมากกว่า 65 ปีขึ้นไป ร้อยละ 0.9 ระดับการศึกษาที่พบมากที่สุด คือ ระดับอุดมศึกษา ร้อยละ 31.8 ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 24.5 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 18.2 ระดับอาชีวศึกษา ร้อยละ 15.5 และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 10.0 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 28.2 รองลงมา รับราชการ ร้อยละ 15.5 ประกอบกิจการส่วนตัว ร้อยละ 14.5 แม่ค้า/พ่อค้า ร้อยละ 12.2 รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 10 ส่วนรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5000-10,000 บาท ร้อยละ 30.9 รองลงมารายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 22.7

นอกจากนี้จากการวิเคราะห์ค่าระดับความสำคัญของกิจกรรมที่จะนำมาสู่การพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวเชิง เกษตรกรรมและหัตถกรรม ในแต่ละด้านพบว่าชุมชนส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับกำไรที่ได้จากกิจกรรมต่างๆ มากกว่าด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งแสดงให้เห็นในด้านคุณภาพชีวิต ซึ่งชุมชนยังให้กิจกรรม ปั่นจักรยานท่องเที่ยว ที่ให้ผลกำไร 90,000 บาทต่อเดือน มากกว่ากิจกรรมซื้อไม้ดอก ไม้ประดับและต้นไม้ ในแง่วิชาการเราอาจมองว่าคุณภาพชีวิตที่ดีต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ในขณะที่ชุมชนอาจไม่ได้มองอย่างนั้นเสมอไป เนื่องจากชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณตำบลโพธิ์งาม ส่วนใหญ่เป็นชุมชนเกษตรกร มีรายได้จากการเกษตร ซึ่งมีรายได้ต่อหัวต่ำ ซึ่งหากเป็นไปได้ ชุมชนก็อาจจะเพิ่มรายได้ให้กับตนเองขึ้น แต่อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าชุมชนบริเวณ ตำบลโพธิ์งาม จะเห็นแต่เฉพาะรายได้อย่างเดียวแต่ก็สะท้อนความสำคัญของสิ่งแวดล้อมออกมาในด้านสิ่งแวดล้อมจากการทำ Analytical Hierarchy Process (AHP) ด้วย ซึ่งให้กิจกรรมที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด นั้นแสดงให้เห็นถึงความรู้และความตระหนักที่มีต่อสิ่งแวดล้อมบริเวณโพธิ์งามนั่นเอง

จากการวิเคราะห์กิจกรรมต่างๆ ว่ารูปแบบไหนเหมาะสมที่สุดในแต่ละด้าน ซึ่งได้แก่ เศรษฐศาสตร์ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต ซึ่งจากการประมวลผลผ่านโปรแกรมเส้นตรง (Linear Programming) ซึ่งให้ค่าที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมแต่ละกิจกรรมแตกต่างกันออกไป ซึ่งค่าดังกล่าวที่วิเคราะห์ออกมานั้น อาจไม่ใช่ทางที่เหมาะสมที่สุด หากมีการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรเพิ่มขึ้นหรือลดลง รวมไปถึงทรัพยากรที่ไม่ได้ใช้ อย่างไรก็ตามเราสามารถปรับค่าสมการเป้าหมายตามการเปลี่ยนแปลงแต่ละช่วงเพื่อหากิจกรรมที่เหมาะสมในแต่ละช่วงเวลาได้ ซึ่งเมื่อนำสมการจากการวิเคราะห์ความเหมาะสมในแต่ละด้านมาหาความเหมาะสมรวม ซึ่ง ว่าเป็นค่าสำหรับทางเลือกที่ ระดับพอใช้ แต่หากเราเปลี่ยนเงื่อนไข หรือสมการเป้าหมายในแต่ละด้านก็อาจจะทำให้ ค่า Acceptable solution เพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ ต้องอาศัยการวางแผนและวิเคราะห์ เพื่อจะได้แนวทางสำหรับกิจกรรมในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมที่สุด

Research Title	Development of an Assessment of Agriculture and Manufacture Tourism by Community Participation at Phajuntakam Amphur Community Prachinburi Province
Researcher	Asst. Prof. Surachat Sinworn Miss Nuttabodee Viriyawattana Mr. Gunn Panprayun Mr. Kittasak Phukanone
Organization	Faculty of Science and Technology
Academic Year	2012

The objective of this research is to develop an appropriate manner of Agro-tourism and community participation. The study site was the Pronang Sub-District, Prachinburi Province and its surround areas which were Agricultural and local community. The research consists of 3 major study parts, which are (1) Field survey; in this part, the physical data and participated people's opinions in the site and nearby area were collected from 83 tourists, 41 local people, and 5 government officers using Rural Rapid Appraisal (RRA) and Participatory Rural Appraisal (PRA) technique. (2) Data Analysis, mainly of this part is to find out the relationship among travel activities and their priority using Compatibility Matrix (CM) and Analytical Hierarchy Process (AHP) in the sequence. (3) Suitability analysis, which optimum point of economic, environment, and quality of life were defined using linear programming technique. While the tourism economic outlook also has been analyzed using Proportional Multiplier Method (PMM).

The results from the field survey showed the tourist origin, which about 76.4 percent came from the East. While 10.9 percent came from Central part of Thailand. Their gender frequency was almost balance, which 51.8 percent was female. The most frequently visitor age range was 25–44 years old at 28.4 percent. Almost one third of them or 31.8 percent

had bachelor degree. Major part of them or 28.2 percent were working as employee. However, their average monthly income quite low, which 30.9 percent was 5000–10000 Bath and 22.7 percent was less than 500 Bath.

Then, the information from first part has been analyzed using CM and AHP. The result showed that local community had a willing to adopt tourism activities which give them more profit. In this case they more chose adventure activity, which return rate was about 90000 Bathpermonth, than ecological or environmental study activities.

Finally, each activity was analyzed using linear programming technique to find out the optimum point of economic, environment, and quality of life, the summarized that mean quite acceptable solution.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร . จิตรี โพธิ
มามกะ ที่ให้คำปรึกษางานวิจัย ที่ให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางในการ
ดำเนินการวิจัยตลอดจนตรวจสอบซึ่งผู้ทำวิจัยในภาคนิพนธ์ฉบับนี้ต้องกราบขอบพระคุณท่านไว้
ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณประชาชนชุมชนตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบล
โพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรีซึ่งให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเอื้อเพื่อ
แก่ผู้วิจัยเสมือนญาติพี่น้อง

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และเพื่อนๆ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ทุกท่านที่คอยให้กำลังใจและให้ความสนับสนุนงานวิจัยด้วยดีมา
โดยตลอด

ขอขอบพระคุณ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ที่ให้การสนับสนุนงานทุนวิจัยใน
ครั้งนี้

ขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ที่ให้การสนับสนุน
งานทุนวิจัยในครั้งนี้

ประโยชน์อันเนื่องมาจากงานวิจัยเล่มนี้ จะพึงมีเพียงใด ขอขอบแต่ คุณพ่อ คุณแม่ และ
คณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้เมตตาอบรมสั่งสอนให้มีความรู้จนถึงปัจจุบัน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ค)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (ง)
กิตติกรรมประกาศ (จ)
สารบัญ (ฉ)
สารบัญตาราง (ช)
สารบัญภาพ (ฌ)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความ เป็นมาและความสำคัญ 1	
วัตถุประสงค์ ของการวิจัย	3
กรอบแนวคิด ในการวิจัย	3
นิยามศัพท์	5
ขอบเขตการวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
การท่องเที่ยวเชิงเกษตร	8
แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism)	9
ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	9
รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	10
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	11
การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	12
ข้อดีของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	13
แนวทางการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	15
การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	16
ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	17

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน	17
การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก	18
การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว	18
กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ (Analytical Hierarchy Process:AHP)	22
ขั้นตอนการตัดสินใจโดยใช้กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์	22
โปรแกรมเส้นตรง (Linear Programming : LP)	25
การทบทวนวรรณกรรม	27
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	40
การศึกษาจากเอกสาร (Documentory Study)	40
การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่เป้าหมาย	40
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	41
เครื่องมือในการวิจัย	42
การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม	46
เทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม	46
ขั้นตอนรวบรวมข้อมูล	55
การวิเคราะห์ข้อมูล	58
สถานที่ทำการวิจัย	60
สถิติที่ใช้ในการวิจัย	62
บทที่ 4 ผลการวิจัย	64
ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากร	64
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของประชาชนในท้องถิ่น	67
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของนักท่องเที่ยว	86
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของประชาชนในท้องถิ่น	86
ความคิดเห็นของหน่วยงานราชการ	92
กลุ่มอาชีพและสินค้าชุมชนในเทศบาลตำบลโพธิ์งาม	93

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และทางเลือกในการพัฒนารูปแบบ การท่องเที่ยวป่าชายเลน เชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาล ตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี	93
ผลจากการระดมความคิดเห็นของชุมชน โดยการวัดค่าระดับ ความสำคัญของการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม และหัตถกรรม บริเวณเทศบาลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี	96
การวิเคราะห์รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุดในเชิงเศรษฐศาสตร์ สิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต	100
การวิเคราะห์รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุดในเชิงสิ่งแวดล้อมที่มีต่อ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม	103
การวิเคราะห์รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุดในเชิงคุณภาพของชุมชนที่มี ต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม	105
การวิเคราะห์ผลได้ทางเศรษฐศาสตร์จากการท่องเที่ยว ขนาดพื้นที่ของแต่ละปัจจัยที่ใช้กำหนดระดับศักยภาพการท่องเที่ยว เชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม	108
การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ผลจากการวิพากษ์แบบ Focus Group	110
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	122
สรุปผลการศึกษา	122
อภิปรายผลการศึกษา	129
ข้อเสนอแนะ	132
รายการอ้างอิง	133
ภาคผนวก	143
ภาคผนวก ก	143
ภาคผนวก ข	150
ประวัติผู้วิจัย	166

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 จำนวนกลุ่มประชากรตัวอย่าง	42
3.2 กลุ่มปัจจัยที่ใช้ในการประเมินศักยภาพพื้นที่	44
3.3 ตัวชี้วัดและเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม และหัตถกรรม	52
3.4 การให้ค่าถ่วงน้ำหนักของปัจจัยที่ใช้ในการประเมินศักยภาพ	52
4.1 ทรัพย์สินส่วนรวมในปัจจุบันเทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี	65
4.2 ทรัพย์สินส่วนรวมในอดีต เทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี	65
4.3 จำนวนร้อยละของเกษตรกรเกี่ยวกับทัศนคติของการเปลี่ยนแปลงของจำนวน และคุณภาพของทรัพยากร	66
4.4 จำนวนร้อยละของเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ ความถี่ และค่านึงถึง ประโยชน์ของถนน	67
4.5 จำนวนร้อยละของประชาชนตามภูมิภาค เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้	68
4.6 พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว	71
4.7 การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม บริเวณเทศบาล ตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี	73
4.8 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี	75
4.9 ข้อมูลทั่วไปของประชาชนตามภาค เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้	86
4.10 แหล่งประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับประชาชนในท้องถิ่นในการ ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี	89
4.11 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บริเวณ เทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี	91

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
4.12	กลุ่มอาชีพและสินค้าชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลโพธิ์งาม	93
4.13	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และทางเลือกในการพัฒนารูปแบบเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี	94
4.14	ผลความสำคัญของแต่ละกิจกรรมที่มีผลต่อด้านเศรษฐกิจชุมชน	97
4.15	ผลความสำคัญของแต่ละกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน	98
4.16	ผลความสำคัญของแต่ละกิจกรรมที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของชุมชน	99
4.17	ปัจจัยข้อจำกัดและกำไรของแต่ละกิจกรรม	101
4.18	ขนาดพื้นที่แต่ละประเภทของการใช้ที่ดิน บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม	110
4.19	ขนาดพื้นที่แต่ละประเภทของการใช้ที่ดิน บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม	111
4.20	ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม เทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี	112
4.21	ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี	113
4.22	ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบ เนื้อหา วิธีการของโปรแกรมสื่อความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม	114
4.23	ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อความเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้และการใช้อำนวยต่อการสร้างจิตสำนึกของโปรแกรมสื่อความหมาย บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม	114
4.24	ศักยภาพของชุมชนต่อการปฏิบัติตามแผนการจัดการท่องเที่ยว บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี	115
4.25	ศักยภาพของชุมชนต่อการปฏิบัติตามมาตรการจัดการสิ่งแวดล้อม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม	116
4.26	การเข้ามามีส่วนร่วมของครัวเรือนที่เป็นตัวอย่าง	118
4.27	กิจกรรมที่ครัวเรือนเป็นตัวอย่างเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เกษตรกรรมและหัตถกรรม เทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม	118

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า	
1.1	แนวคิดในกรอบการวิจัย	4
1.2	กรอบแนวคิดในการแปลงทฤษฎีสู่การปฏิบัติเป็นรูปแบบ (object tree)	5
2.1	แผนภูมิลำดับชั้นหรือแบบจำลองของการตัดสินใจ	23
2.2	เมตริกซ์เปรียบเทียบเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจเป็นคู่	24
3.1	การประชุมกับตัวแทนชุมชนเพื่อสอบถามข้อมูลเบื้องต้น	56
3.2	สอบถามข้อมูลจากประชาชนท้องถิ่น	56
3.3	แผนที่จังหวัดปราจีนบุรี	60
3.4	แผนที่เทศบาลตำบลโพธิ์งาม	60
3.5	แผนที่ทางอากาศเทศบาลตำบลโพธิ์งาม	61
3.6	กระบวนการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม เทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี	62
4.1	ลำธารของน้ำตกธารทิพย์	80
4.2	น้ำตกธารทิพย์	80
4.3	อุตสาหกรรมน้ำตาลในเขตบ้านอินทรีย์-บ้านโคก	81
4.4	หัตถกรรมไม้กวาดจากชุมชนบ้านโง้ง-บ้านโพธิ์	82
4.5	แผนที่แสดงพื้นที่เทศบาลตำบลโพธิ์งาม	83
4.6	การจัดบริการจักรยานไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว	83
4.7	เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม	84
4.8	เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม (น้ำตกธารทิพย์)	84
4.9	เส้นทางธรรมชาติโดยกิจกรรมการปั่นจักรยาน	85
4.10	จุดพักรถจักรยานในระหว่างเส้นทางท่องเที่ยว	85
4.11	ลำธารระหว่างเส้นทางเทศบาลตำบลโพธิ์งามไปยังน้ำตกธารทิพย์	86
4.12	รูปแบบกิจกรรม การท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทาง มาท่องเที่ยวเชิงเกษตร บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี	90
4.13	ความสัมพันธ์ทั้งสามปัจจัย เพื่อเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน	100

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้รับความสนใจมากขึ้นอย่างรวดเร็วและเป็นรูปแบบหนึ่งของนโยบายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainable tourism) นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังเป็นการท่องเที่ยวที่อยู่บนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและให้ความสำคัญถึงการให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมแก่นักท่องเที่ยว โดยเป็นการที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสังคม วัฒนธรรม (บุญเลิศ, 2542) ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 และยังเป็นการท่องเที่ยวที่พยายามลดผลกระทบที่เกิดกับสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด จึงนับได้ว่ามีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้การท่องเที่ยวพัฒนาไปอย่างยั่งยืน และในปัจจุบัน การทราบถึงจำนวนนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่แน่นอนนั้นเป็นไปได้ยาก เนื่องจากรูปแบบและพฤติกรรมการท่องเที่ยวมีลักษณะไม่ชัดเจน ว่ามีการศึกษาธรรมชาติอย่างแท้จริงและร่วมรับผิดชอบรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติหรือไม่ ประกอบกับยังไม่มีหน่วยงานใดที่ทำการจัดเก็บข้อมูลส่วนนี้โดยตรง แต่จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติในช่วงที่ผ่านมา สามารถบอกได้ถึงสภาพตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับหนึ่ง เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 – 2543 พบว่า อัตราส่วนระหว่างนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติคิดเป็นร้อยละ 19.47 ของนักท่องเที่ยวทั่วประเทศ และได้เพิ่มเป็นร้อยละ 28.68 ในปี พ.ศ. 2543 ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่จะท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติมากขึ้นเรื่อย ๆ

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro – tourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่กำลังได้รับความสนใจอย่างมากในต่างประเทศ เช่น ประเทศ เยอรมนี มาเลเซีย และอินโดนีเซีย (สร้อยศรี , 2540) สำหรับประเทศไทยนั้น สภาพทางกายภาพของพื้นที่เกษตรกรรมมีความเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งสภาพภูมิอากาศและสภาพแวดล้อม นอกจากนี้แหล่งเกษตรกรรมยังประกอบขึ้นด้วยองค์ความรู้ต่างๆ ทั้งเทคโนโลยี กระบวนการขั้นตอน การส่งถ่าย และพัฒนาภูมิปัญญาของเกษตรกร หล่อหลอมเป็นวิถีเกษตร ที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเองในสังคมวัฒนธรรมของชาวชนบทเป็นจุดเด่น ที่มีศักยภาพ สามารถ

ดึงดูดให้ผู้คนต่างวัฒนธรรมและผู้ที่ปรารถนาจะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ผู้ที่ต้องการพักผ่อนในบรรยากาศหรือกิจกรรมที่แปลกใหม่ให้เดินทางมาในพื้นที่ (อร , 2543) ซึ่งการที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมนี้สามารถให้ผลตอบแทนแก่เกษตรกรเจ้าของพื้นที่ ทั้งในแง่ของการขายผลผลิตรูปแบบต่าง ๆ และจากการขายบริการอื่นๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว

อำเภอประจันตคามเองเป็นอำเภอที่มีพื้นฐานการเกษตรที่หลากหลายและยังลึกลงมาหลายชั่วอายุคน อีกทั้งยังมีระบบนิเวศป่าไม้สภาพโดยทั่วไปยังเป็นป่าที่คงความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติมีความแตกต่างออกไปอย่างมากจากป่าอื่น ๆ โดยเฉพาะดินเป็นที่ราบลุ่มบางแห่งเป็นที่ราบต่ำฤดูฝนน้ำจะท่วม พื้นดินจะเป็นดินปนทรายและจะมีความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ราบบริเวณสองฝั่งคลอง ดินเหล่านี้มีความอุดมสมบูรณ์สูงจากธาตุอาหารที่ไหลมาจากแหล่งต่างๆและจึงทำให้พื้นที่แห่งนี้เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชระยะสั้น เช่น การทำนา หลังจากว่างเว้นจากการทำนาก็สามารถปลูกเผือกหอมในพื้นที่ทำนา การปลูกต้นไผ่ เพื่อนำมาทำผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ เป็นต้น ปัจจุบันอำเภอประจันตคาม แบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 9 ตำบล 106 หมู่บ้าน ได้แก่ ตำบลประจันตคาม (11 หมู่บ้าน) ตำบลคำโตนด (18 หมู่บ้าน) ตำบลเกาะลอย (7 หมู่บ้าน) ตำบลบุฝ้าย (13 หมู่บ้าน) ตำบลบ้านหอย (10 หมู่บ้าน) ตำบลหนองแก้ว (12 หมู่บ้าน) ตำบลหนองแสง (6 หมู่บ้าน) ตำบลโพธิ์งาม (19 หมู่บ้าน) ตำบลดงบัง (10 หมู่บ้าน) นอกจากเหตุผลข้างต้นแล้วในแต่ละหมู่บ้านจะมีอาชีพทางด้านเกษตรกรรมและหัตถกรรมที่แตกต่างกันออกไป อาทิ ตำบลโพธิ์งาม มีอาชีพเชิงเกษตรและหัตถกรรมอยู่มาก เช่น หมู่บ้านโพธิ์งาม มีการปลูกไม้ประดับ ไม้ยืนต้น ส่วนหมู่บ้านอินทร์การทำน้ำตาลสด และการปลูกตาล หมู่บ้านโง้ง มีแหล่งหัตถกรรม คือการทำไม้กวาดที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านและเป็นสินค้าส่งออกหลักของหมู่บ้าน และบ้านหนองหัวลิง ยังเป็นแหล่งรวบรวมตอไม้เก่า เพื่อประดับสวยด้วย ซึ่งช่วยให้ชาวชุมชนมีรายได้ในการดำรงชีพอยู่ได้อย่างพอเพียง ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมในบริเวณชุมชนประจันตคามนี้ ซึ่งนอกจากการมาพักผ่อนหย่อนใจ ศึกษาธรรมชาติได้แล้ว นักท่องเที่ยวยังสามารถร่วมกันอนุรักษ์ธรรมชาติ และซึ่งสามารถเที่ยวชมวิถีชีวิตชาวบ้านเชิงเกษตรและหัตถกรรม ได้แก่ สวนผลไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ ชมการเพาะซากิ่งไม้ไผ่ของหมู่บ้าน พักแรมกับชาวบ้านริมน้ำตก รวมถึงกลุ่มเด่น เช่น ผลิตภัณฑ์จากล้อยเกวียนและไม้เก่า การทำไม้กวาด ตอไม้เก่าประดับสวน ฯลฯ ได้

ดังนั้น การที่ชาวชุมชนจะประยุกต์และนำการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมมาเป็นเครื่องมือ สำหรับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมนั้น น่าจะเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะสร้างประโยชน์แก่ชุมชน แต่อย่างไรก็ตามหากเราใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยววันนั้นโดยไม่มีข้อมูลรองรับในด้านต่างๆ อาจส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยววันนั้นได้ รวมถึงเราไม่อาจแน่ใจได้ว่าชุมชนต้องการการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนอย่างนั้นจริง ซึ่งต้องหาวิธีการต่างๆ เพื่อหาข้อมูลที่ได้กล่าวมาแล้วมาประเมินผลที่อาจเกิดขึ้นตามมา เพื่อวางแผนป้องกันผลเสียที่จะเกิด

ตามมาที่หลัง ซึ่งต้องเริ่มตั้งแต่การพัฒนาการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นข้อมูลแท้จริงของแหล่งท่องเที่ยว และความต้องการของชุมชน ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคในการประเมิน ซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ดังนั้นจึงต้องอาศัยการประยุกต์ใช้เทคนิคทางด้านสังคมคือ การสร้างเครื่องมือในการสอบถามข้อมูล และนำข้อมูลมาผ่านเทคนิคทางวิทยาศาสตร์เชิงคณิตศาสตร์ที่เรียกว่า Operating Research (OR) โดยเทคนิค Linear Programming (LP) เพื่อหา Optimize Solution ในด้านต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐศาสตร์ สังคม และสิ่งแวดล้อม และเทคนิค Analytical Hierarchy Process (AHP) เพื่อหาทางเลือกต่างๆ ที่เหมาะสมกับชุมชนนั้น ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการที่จะได้ข้อมูลมาบริหารจัดการเพื่อวางแผน วางมาตรการ หรือกลยุทธ์ในการจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือที่จะช่วยสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยชุมชนมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

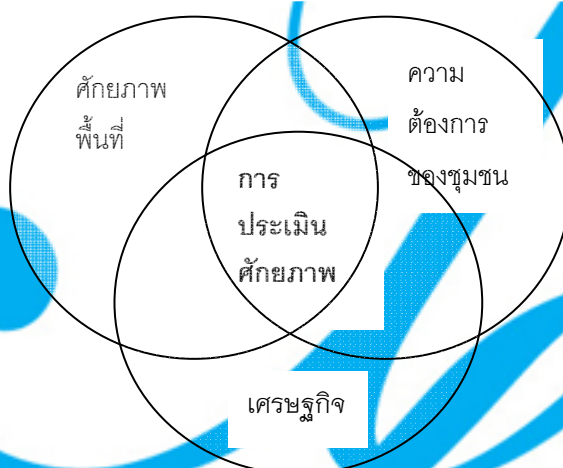
1. เพื่อพัฒนาการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมในบริเวณชุมชนประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ที่มาท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมในบริเวณชุมชนประจันตคาม และความต้องการของกลุ่มชาวบ้านในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว
3. เพื่อวางแผนทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมในบริเวณชุมชนประจันตคาม โดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยใช้เทคนิค Analytical Hierarchy Process (AHP) และ LP (Linear Programming)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแนวทางการศึกษา ทฤษฎีและงานวิจัยที่ได้ศึกษามา ทำให้ทราบหลักการพัฒนาการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมพอสมควร เพื่อใช้ในการศึกษาการพัฒนาการประเมินการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมในบริเวณชุมชนประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี อีกทั้งยังทราบถึงการศึกษาค้นคว้าความต้องการและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนบริเวณชุมชนประจันตคาม และความต้องการของชาวบ้านในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้นำการศึกษาทั้ง 3 ส่วนดังกล่าวมาพิจารณาร่วมกันในการกำหนดการจัดการทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมในบริเวณชุมชนประจันตคาม มีส่วนร่วม ดังนั้น ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมใน

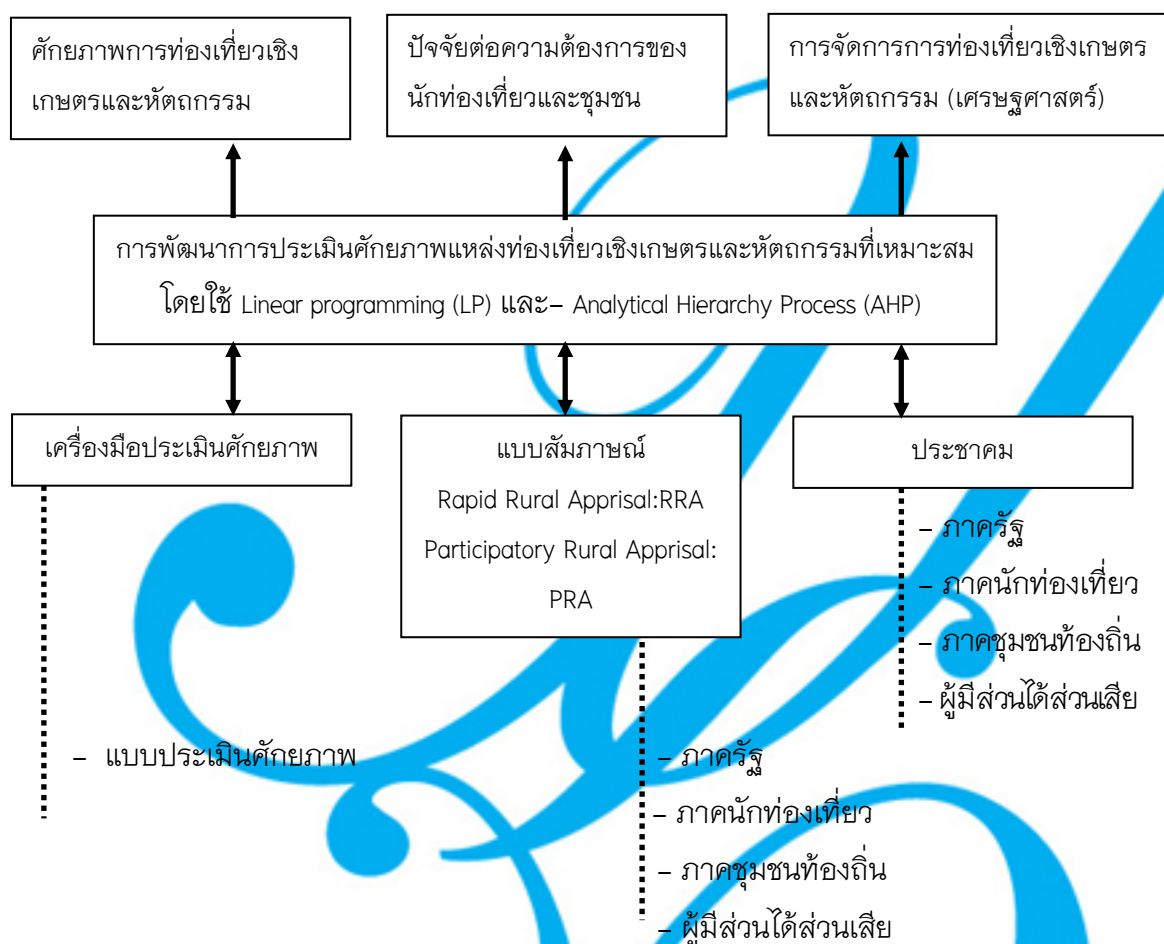
บริเวณชุมชนประจันตคาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ในครั้งนี้ จึงได้กำหนดกรอบแนวคิดไว้ดังภาพที่ 1.1

**รูปแบบการวิจัยศักยภาพการท่องเที่ยว เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและ
หัตถกรรม กรณีศึกษา : ชุมชนประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี**

ภาพที่ 1.1 แนวคิดในกรอบการวิจัย

จากภาพที่ 1.1 แนวความคิดในกรอบการวิจัยนำไปสู่กรอบความคิดในการแปลงทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ ดังภาพที่ 1.2

ภาพที่ 1.2 กรอบความคิดในการแปลงทฤษฎีลงสู่การปฏิบัติเป็นรูปแบบ (Object Tree)

นิยามศัพท์

1. การจัดการการท่องเที่ยว (Tourism Management) หมายถึง การวางแผนการท่องเที่ยวและดำเนินการให้เป็นไปตามแผน โดยมีการจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก และการควบคุมอย่างเหมาะสม เพื่อให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ พร้อมทั้งมีการประเมินผลแผนการท่องเที่ยว (ชัชฉันทน์ เปลี่ยนดี, 2542)

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีสภาพธรรมชาติหรือ วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมไม่ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านการทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม ประเพณีในชุมชนบริเวณรอบเจดีย์กลางน้ำ เทศบาลนครระยอง แต่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวที่สามารถอยู่ได้ระยะยาวสามารถเก็บรักษาไว้ได้ชั่วลูกชั่วหลาน (ชัชฉันทน์ เปลี่ยนดี, 2542)

3. การท่องเที่ยวแบบทางเลือก (Alternative) หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวที่พยายามหลีกเลี่ยงผลกระทบและส่งเสริมให้เกิดผลในทางบวกต่อสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม มักจะมีลักษณะดังนี้ คือ มีจำนวนนักท่องเที่ยวน้อยเดินทางเพียงคนเดียว เดินทางเองโดนอิสระและมีกฎเกณฑ์ ขณะเดียวกันก็มุ่งให้คนในท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของได้รับประสบการณ์จากการเดินทางไปเยือนของนักท่องเที่ยวและยังคงรักษาค่านิยม ตลอดจนการดำเนินชีวิตในสังคมของตนที่สืบทอดกันมาไว้ (ชูสิทธิ์ บูชาชาติและคณะ, 2544)

4. กิจกรรมท่องเที่ยว (Tourism Activities) หมายถึง กิจกรรมที่จูงใจให้นักท่องเที่ยวเกิดความต้องการในการเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมหรือเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ซึ่งทำให้เพิ่มระยะเวลาวันพักของนักท่องเที่ยว (นิพนธ์ เชื้อเมืองพาน, 2542)

5. แนวทางพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว การพัฒนาราคาสินค้า การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย การพัฒนาการโฆษณาประชาสัมพันธ์ การพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การพัฒนากระบวนการขั้นตอนการให้บริการทางการท่องเที่ยวและการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว (นิพนธ์ เชื้อเมืองพาน, 2542)

6. การจัดการ หมายถึง แนวทาง หรือ วิธีการที่ผู้บริหารใช้ในการปฏิบัติการกิจให้สามารถดำเนินงาน ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ (ธงชัย สันติวงษ์, 2540)

7. การจัดกิจกรรมท่องเที่ยว หมายถึง มุ่งกิจกรรมที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสามารถป้องกันแก้ไขได้ ส่งเสริมกิจกรรมที่ให้ความรู้ จัดให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม จัดกิจกรรมเกิดความสัมพันธ์ด้านนักท่องเที่ยว บริษัทนำเที่ยว และคนในท้องถิ่น (นิพนธ์ เชื้อเมืองพาน, 2542)

ขอบเขตการวิจัย

1. สถานที่ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ คือ ชุมชนรอบบริเวณชุมชนประจันตคาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

2. ขอบเขตทางเนื้อหาของการศึกษาครั้งนี้ ครอบคลุมเฉพาะการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรม ความต้องการของชุมชน ความต้องการและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยว และการวางแผนทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมในบริเวณชุมชนประจันตคาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี เท่านั้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาในส่วนของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมในบริเวณชุมชน ประจันตคาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ประกอบกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน และความต้องการของชาวบ้านในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว สามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสม อีกทั้งข้อมูลที่ได้นี้สามารถนำไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรม โดยชุมชนมีส่วนร่วม ให้มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่ชัดเจนมากขึ้น เพื่อเป็นแนวทางแก่ชุมชนในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมในบริเวณชุมชนประจันตคาม รวมถึงกลยุทธ์ในการดึงนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยว นอกจากนี้ ผลการศึกษาอาจเป็นประโยชน์ในการศึกษาความเหมาะสมด้านการวางแผนพัฒนาตลาด การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม ในพื้นที่อื่น ๆ สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการ นิสิตนักศึกษา หรือบุคคลอื่นทั่วไปที่สนใจอีกด้วย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุรเชษฐ์ (2546) ได้อธิบายความสำคัญของการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเป็นการใช้เวลาว่างของมนุษย์เพื่อแสวงหาความสุขและความเพลิดเพลินจากแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือนเป็นการช่วยผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าและความเครียดทำให้สุขภาพทางกายและจิตใจสดชื่นดีขึ้น พร้อมทั้งจะกลับไปเผชิญกับการกิจต่างๆ และการดำรงชีวิตที่จำใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. การท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้มีการศึกษาเรียนรู้ประสบการณ์ความแปลกใหม่ตลอดเวลาการเดินทาง ช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ชีวิตในด้านต่างๆ และเข้าใจสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือนดีขึ้น ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มจิตสำนึกที่มีต่อสิ่งแวดล้อม
3. หากการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีระบบที่ดี จะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณโดยรอบได้ ซึ่งเรื่องนี้ในอดีตไม่ได้สนใจกันมากนัก จนกระทั่งกระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับโลกได้เข้ามามีบทบาทในประเทศไทย หลายฝ่ายเริ่มมองเห็นคุณค่าของการท่องเที่ยวต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้นตามลำดับ
4. การท่องเที่ยวเป็นกลไกธรรมชาติที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น เปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้วัฒนธรรมของแต่ละฝ่ายดีขึ้น และนำไปสู่ความเข้าใจและมีมิตรภาพที่ดีต่อกัน
5. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้การไหลเวียนของเศรษฐกิจและการจ้างงานทั้งในระดับท้องถิ่นภูมิภาคและประเทศโดยรวม

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางด้านการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมของชาวชนบท โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดการเรียนรู้ทำให้เกิดประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน และตัวเกษตรกร การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและผล กระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และสัตว์เลี้ยง เพื่อชื่นชมทิวทัศน์ที่สวยงาม ความสำเร็จ และเพลิดเพลินใน

สวนเกษตร ได้ความรู้ ได้ประสบการณ์ใหม่ บนพื้นฐานความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษา สภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น

แนวคิดการท่องเที่ยวเกษตร (Agro Tourism)

การท่องเที่ยวเกษตร (Agro Tourism) ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของ “Soft tourism” ที่มุ่งเน้น การรักษาสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของประชาชนในชนบทไว้ นอกจากนี้ยัง เป็นการท่องเที่ยวที่เป็นการผสมผสานระหว่างการนำวิถีชีวิตของประชาชนในชนบทไว้ นอกจากนี้ ยังเป็นการผสมผสานระหว่างการนำวิถีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ชนบทธรรมเนียมประเพณี ความเป็นอยู่ของชาวชนบท รูปแบบของกิจกรรมและการประกอบอาชีพทางการเกษตรที่มีความ หลากหลาย รวมทั้งทัศนียภาพของธรรมชาติอันงดงามมาจัดให้เกษตรกรหรือชุมชนเกษตร มีส่วน ร่วมในการบริหารจัดการโดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มาเที่ยวชมชนบทเกษตร เพื่อได้สัมผัส กับธรรมชาติ เรียนรู้วิถีชีวิต ชนบทธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและได้ศึกษาการเกษตรบนพื้นที่ จริง พร้อมทั้งยังได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเกษตร ก่อให้เกิดความรู้ ทักษะและประสบการณ์ โดยยึดหลักแห่งการเคารพในระบบนิเวศและยังเป็นการอนุรักษ์การเกษตรให้คงอยู่ (ญาณิกรณ์ , 2549)

ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละแห่งจะมีกิจกรรมที่จะให้บริการนักท่องเที่ยวหลาย ๆ กิจกรรม แล้วแต่สภาพจุดท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละแห่ง ได้แก่

- 1) ประเภทนักท่องเที่ยวรวมกิจกรรมระยะสั้น ได้แก่ การเข้าชมสวนเกษตร โดยนักท่องเที่ยว อาจเก็บผลผลิตในสวนหรือซื้อผลผลิตโดยเลือกเก็บได้และทำกิจกรรมที่บ้านระยะสั้นร่วมกับ ชาวบ้าน เช่น ซี่ควาย นึ่งเกวียน และอื่น ๆ
- 2) ประเภทให้นักท่องเที่ยวพักแรมในหมู่บ้าน การให้นักท่องเที่ยวพักแรมในหมู่บ้านเพื่อ ศึกษา และสัมผัสกับชีวิตของชาวชนบทเกษตรโดยนักท่องเที่ยวจะได้รับบริการที่อบอุ่น ปลอดภัย สะดวกและสะอาด
- 3) ประเภทอบรมให้ความรู้เกษตรแผนใหม่และความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน การทำ การเกษตรแผนใหม่ เช่น การปลูกและการดูแลรักษา การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร อาจมี การให้ใบประกาศนียบัตรด้วย การเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น การศึกษาแมลงที่มีประโยชน์ พืชผักพื้นเมืองที่กินได้ การทำน้ำตาลมะพร้าวและน้ำตาลโตนด ฯลฯ
- 4) ประเภทจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตรสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านของเกษตรกรของ ใช้และของที่ระลึกต่าง ๆ ผลไม้สด ดอกไม้สด เมล็ดพันธุ์พืชที่น่าสนใจให้นักท่องเที่ยวซื้อไปปลูก

5) ประเภทให้ลู่ทางธุรกิจ ช่วงที่ธุรกิจอื่น ๆ ประสบปัญหาจากธุรกิจตกต่ำ ให้นักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อหาลู่ทางในการทำธุรกิจเกี่ยวกับการเกษตร เพราะเป็นธุรกิจที่ให้ผลตอบแทนเร็ว การท่องเที่ยวในลักษณะนี้นอกจากจะช่วยเอื้อประโยชน์ให้แก่เกษตรกรแล้วยังเป็นหนทางที่ช่วยภาคเอกชนที่รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันอีกด้วย (สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง 2552)

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง (2552) ได้แบ่งรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

1) แบบกิจกรรมรายบุคคล ได้แก่ การนำเที่ยวชมสวนของเกษตรกรรายบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ เช่น สวนทุเรียน มังคุด สวนไม้ดอกไม้ประดับ หรือแม้แต่ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ ทั้งนี้ผู้เยี่ยมชมจะได้รับความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิต การจัดการ การตลาดแล้วยังสามารถซื้อผลผลิตต่าง ๆ ที่ทางสวนจัดขึ้นอีกด้วย

2) กิจกรรมการท่องเที่ยวตามฤดูกาลหรือเทศกาล เช่น การจัดงานวันทุเรียนโลก งานวันเงาะโรงเรียน ฟุ้งทานตะวันบาน ฟุ้งดอกไม้พุ่มมา ซึ่งการท่องเที่ยวแบบนี้จะมีขึ้นเฉพาะในช่วงที่มีการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับการเกษตรเท่านั้น

3) กิจกรรมการท่องเที่ยวตามชุมชนหรือหมู่บ้านเกษตรกร ซึ่งเกษตรกรในชุมชน ร่วมกันจัดตั้งบริหาร และจัดการท่องเที่ยว โดยกรมส่งเสริมการเกษตรให้ความร่วมมือสนับสนุนในการจัดทำโครงสร้างทางกายภาพ การจัดภูมิทัศน์ การให้แนวความคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับพื้นที่และความสามารถของเกษตรกรในชุมชน

ในส่วนรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2543) ได้จำแนกออกเป็น 4 ประเภท คือ

1) แหล่งท่องเที่ยวเกษตรในแหล่งท่องเที่ยวหลัก เป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวประกอบในแหล่งท่องเที่ยวหลัก ใช้สำหรับการท่องเที่ยวช่วงสั้นๆ โดยวางเป้าหมายการตลาดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่เข้าท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวหลักในกรณีนี้แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรไม่จำเป็นต้องมีศักยภาพสูงหรือมีขนาดใหญ่ แต่เนื่องจากตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสมมากคือ ตลาดเกษตร ส่วนประกอบอื่นจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวช่วงสั้นๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวในจุดหมายหลักอย่างพึงพอใจกับการท่องเที่ยวมากขึ้น

2) ย่านเกษตรหรือพื้นที่เกษตร เป็นรูปแบบการพัฒนาที่ต้องการสร้างชื่อเสียงและเป็นจุดหมายการเดินทาง เนื่องจากพื้นที่เกษตรมีขนาดใหญ่และเป็นเกษตรที่มีความดึงดูดใจสูง เช่น

พื้นที่ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จ.สมุทรสงคราม แหล่งผลิตนม จ.เพชรบุรี เป็นต้น ในการพัฒนาตามรูปแบบนี้จะมีตลาดเฉพาะ รวมถึงนักท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวประเภทนี้ต้องการทัศนศึกษาจึงพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีความสมบูรณ์

3) จุดเชื่อมโยงหรือเส้นผ่านทาง เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีศักยภาพเป็นจุดท่องเที่ยวและเป็นที่ตั้งกระจายทั่วไป ซึ่งอาจไม่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งเป้าหมายการเดินทาง จึงกำหนดเป็นแหล่งท่องเที่ยวในโครงข่ายการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นตลาดเกษตรกร หรือแหล่งผลิตทางการเกษตรที่มีความน่าสนใจได้ ในการพัฒนาจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างชื่อเสียงสินค้าเกษตร การขาย ผลผลิตหรือจัดเป็นที่พักขึ้นอยู่กับความเหมาะสม โดยดึงตลาดที่เดินทางท่องเที่ยวผ่าน

4) แหล่งเฉพาะ เป็นกรณีที่แหล่งเกษตรจัดเป็นจุด/พื้นที่ที่มีลักษณะและมีความดึงดูดใจสูง เช่น การเกษตรที่เป็นปรากฏการณ์ทางเกษตรหรือเป็นแหล่งผลิตเกษตรที่หายาก เช่น ผลิตไวน์

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละแห่งจะมีกิจกรรมที่จะให้บริการนักท่องเที่ยวหลายๆ กิจกรรม แล้วแต่สภาพจุดท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละแห่ง ได้แก่

1) ประเภทนักท่องเที่ยวร่วมกิจกรรมระยะสั้น ได้แก่ การเข้าชมสวนเกษตร โดยนักท่องเที่ยวอาจเก็บผลผลิตในสวนหรือซื้อผลผลิตโดยเลือกเก็บได้ และทำกิจกรรมพื้นบ้านระยะสั้น ร่วมกับชาวบ้าน เช่น ซี่ควาย นึ่งแกวียน และอื่น ๆ

2) ประเภทให้นักท่องเที่ยวพักแรมในหมู่บ้าน การให้นักท่องเที่ยวพักแรมในหมู่บ้านเพื่อศึกษาและสัมผัสกับชีวิตของชาวชนบทเกษตรโดยนักท่องเที่ยวจะได้รับบริการที่อบอุ่น ปลอดภัย สะดวกและสะอาด

3) ประเภทอบรมให้ความรู้เกษตรแผนใหม่และความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน การทำ การเกษตรแผนใหม่ เช่น การปลูกและการดูแลรักษา การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร อาจมีการให้ใบประกาศนียบัตรด้วย การเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น การศึกษาแมลงที่มีประโยชน์ พืชผักพื้นเมืองที่กินได้ การทำน้ำตาลมะพร้าวและน้ำตาลโตนด ฯลฯ

4) ประเภทจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตรสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านของเกษตรกรของใช้ และของที่ระลึกต่าง ๆ ผลไม้สด ดอกไม้สด เมล็ดพันธุ์พืชที่น่าสนใจให้นักท่องเที่ยวซื้อไปปลูก

5) ประเภทให้ลู่ทางธุรกิจ ช่วงที่ธุรกิจอื่น ๆ ประสบปัญหาจากธุรกิจตกต่ำ ให้นักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อหาลู่ทางในการทำธุรกิจเกี่ยวกับการเกษตร เพราะเป็นธุรกิจที่ให้ผลตอบแทนเร็ว การท่องเที่ยวในลักษณะนี้นอกจากจะช่วยเอื้อประโยชน์ให้แก่เกษตรกรแล้วยังเป็น

หนทางที่ช่วยภาคเอกชนที่รับผลกระทบจากสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันอีกด้ยสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง(2552)

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร(Agrotourism) จะต้องมีการบริหารจัดการที่ดี ของบุคคลทั้ง 3 กลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกัน คือ เจ้าของสวน ผู้จัดนำเที่ยวรวมถึงมัคคุเทศก์และนักท่องเที่ยวที่ต่างกลุ่ม จะต้องรู้วิธีการจัดการอย่างมีระบบเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน

1) แนวทางบริหารจัดการของเจ้าของสวน

- 1.1) เตรียมสถานที่ที่เยี่ยมชมควรเป็นเส้นทางวงรอบเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เห็น
- 1.2) หากมีมุมสาธิตได้ ควรจัดเจ้าหน้าที่เตรียมการสาธิตให้ชม
- 1.3) มีมัคคุเทศก์นำชมสวน สามารถอธิบายได้ดีเท่ากับหรือมากกว่าเจ้าของสวน (มีเกร็ดความรู้ มีการเปรียบเทียบ)
- 1.4) จัดมุมสถานที่พักผ่อน จัดมุมบริการอาหารและเครื่องดื่มจำหน่าย (โดยอาจขอให้เพื่อนบ้านบริการแทน เพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น) มุมนี้จำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าของที่ระลึกด้วย ทั้งของในสวนและของเพื่อนบ้านใกล้เคียง
- 1.5) จัดเตรียมอุปกรณ์ที่ทิ้งขยะ แยกเปียกและแห้ง
- 1.6) มีบริการห้องสุขาที่สะอาด (อาจมีกล่องรับเงินบริการ เพื่อให้ผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลได้รับผลประโยชน์)

2) แนวทางบริหารจัดการของผู้ประกอบการนำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์

- 2.1) ต้องรอบรู้สถานที่/สวนแห่งนั้นอย่างละเอียด เพื่อให้ข้อมูลในการตัดสินใจและการเตรียมตัวแก่นักท่องเที่ยวได้
- 2.2) รู้ข้อควรปฏิบัติและข้อห้ามในการเที่ยวสวนเกษตร และถ่ายทอดให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจก่อนเดินทาง
- 2.3) หลังจากนำเที่ยวชมแล้ว ควรหาเวลาให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สัก 15-20 นาที ระหว่างการเดินทางกลับ หรือเป็นการประเมินผลการชมสวนนั้นๆ เพื่อนำไปปรับปรุงได้

3) แนวทางการเตรียมตัวไปท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักท่องเที่ยว

- 3.1) เป็นผู้ที่สนใจการทำสวนเกษตรแต่ละสาขาที่จะไปชม
- 3.2) มีการเตรียมตัวเดินทาง และเตรียมอุปกรณ์ของที่ใช้ตามที่ผู้จัดรายการนำเที่ยวแนะนำ
- 3.3) หากมีความชอบถ่ายภาพเป็นที่ระลึกแล้ว ควรเตรียมกล้องและฟิล์มไปให้

มากพอ เหลือใช้ดีกว่าไม่พอ

3.4) ปฏิบัติตามข้อแนะนำและข้อห้ามของแต่ละสถานที่ระดับพื้นที่และธรรมชาติรอบด้านนั้นมีความอ่อนโยนและเปราะบาง มีโอกาสติดเชื้อโรคจากผู้ที่ไปเยือนได้ ในทำนองเดียวกัน หากนักท่องเที่ยวบางคนเป็นภูมิแพ้ต่อยาฆ่าแมลงง่ายก็ควรต้องระมัดระวังเช่นกัน โดยเฉพาะในช่วงที่เจ้าของสวนฉีดยาป้องกันแมลงและเชื้อราที่ทำลายต้นพืช

3.5) มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม เพื่อให้สถานที่ท่องเที่ยวที่ไปเยือนมีสภาพแวดล้อมที่ดี สะอาด และสวยงาม

ผลจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนับว่าเป็นการสร้างรายได้โดยตรงให้กับเกษตรกรผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ผลิต นักท่องเที่ยวเดินทางเยี่ยมชมแล้ว ยังได้ซื้อผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เกษตรกรได้จัดทำในอาชีพปกติ เช่น

- 1) สามารถจำหน่ายต้นอ่อนและเมล็ดพันธุ์ เพื่อนักท่องเที่ยวซื้อกลับไปทดลองปลูกหรือไม่บางคนอาจนำไปขยายอาชีพเสริมต่อ เป็นเกษตรกรใหม่เพิ่มขึ้น เป็นการสร้างงานสร้างอาชีพใหม่ได้
- 2) สามารถขายผลผลิตที่เก็บได้ส่งให้กับนักท่องเที่ยวโดยตรง ช่วยขยายตลาดขายปลีกและขายส่งให้กับเกษตรกรได้
- 3) ผลผลิตบางชนิดที่จำหน่ายสดไม่ทันสามารถแปรรูปเป็นผลผลิตอีกรูปแบบหนึ่ง จัดทำเป็นของแห้ง เป็นการถนอมอาหาร จำหน่ายให้นักท่องเที่ยวเป็นรายได้ที่เพิ่มพูนจากเดิม
- 4) มีส่วนแนะนำธุรกิจการเกษตรเพิ่มขึ้นนักท่องเที่ยวและเกษตรกรที่ได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิด สามารถช่วยขยายผลจากการทำการเกษตรต่อไปทางธุรกิจอื่นๆ ได้อีก นับเป็นการสร้างงานสร้างอาชีพเพิ่มขึ้น อาทิ การทำธุรกิจผลไม้สดกับเครื่องจักสาน เครื่องบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น
- 5) การจัดการท่องเที่ยวแวะพัก ชมสวนเกษตร ยังทำให้เพื่อนบ้านสามารถขายสินค้า ทั้งจากสวนเกษตร และสินค้าจำพวกอาหาร เครื่องดื่มได้เพิ่มขึ้น (สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2552)

ข้อดีของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ผลดีทั้งในแง่เศรษฐกิจและสังคมของประเทศในหลายๆ ด้าน เช่น

- ทำให้เกษตรกรมีรายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยวและการจัดจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยว เป็นการช่วยกระจายรายได้สู่ชุมชนและท้องถิ่นระดับรากหญ้า ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ และยังช่วยสร้างกระแสการไหลเวียน ของเงินตราภายในประเทศอีกด้วย เมื่อเกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวนอกเหนือจากการประกอบอาชีพหลักคือเกษตรกรรมแล้ว ย่อมจะส่งผลดีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรเอง อีก

ทั้งยังเป็น การช่วยยกระดับและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้น นับว่าเป็นขบวนการ เสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนและ ท้องถิ่นได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งรายได้ จากการ ท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นอาจถือได้ว่าเป็นแหล่งรายได้เสริมที่สำคัญของเกษตรกรในยามที่ผลผลิต จากภาคการเกษตร ตกต่ำในบางปีได้อีกด้วย

- ช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจและห่วงแหนในอาชีพดั้งเดิมของเกษตรกร ทำให้เกษตรกร และลูกหลานรู้สึกความภาคภูมิใจในอาชีพการเกษตรของตนเอง จากเดิมที่อาชีพเกษตรกรรม ไม่ได้รับความสนใจจากลูกหลานเนื่องจากเป็นอาชีพที่ต้องทำงานหนัก เหนื่อยและมีรายได้ที่น้อย เทียบไม่ได้กับอาชีพนอกภาคการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพในภาคอุตสาหกรรมและการ บริการ นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังช่วยอนุรักษ์และรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและ วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดั่งงามเอาไว้ อีกทั้งยังเป็น การช่วยสืบทอดอาชีพดั้งเดิมของคนไทยไว้ให้เป็น มรดกทางวัฒนธรรมของประเทศสืบต่อไป

- โครงการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในบางพื้นที่จะมีการจัดตั้งองค์กรท้องถิ่นซึ่งจะเปิด โอกาสให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเอง ทำให้เกิดความเข้มแข็งใน ชุมชนและร่วมกันในการบริหารงานภายในท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็น การช่วยส่งเสริมพัฒนา กลุ่ม เกษตรกรและทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่นให้มีการเรียนรู้และทำงานร่วมกันในด้านต่าง ๆ

- การท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้โอกาสนักท่องเที่ยวได้สัมผัสได้เรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของ เกษตรกรอย่างใกล้ชิด มีโอกาสได้เห็นความงดงามตามธรรมชาติ ความเขียวขจีของเรือสวนไร ไรนา และความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณธัญญาหารของเมืองไทย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเมืองไทยเรา นั้นเป็นแหล่งผลิตอาหารและผลไม้ที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลกก็ว่าได้ นักท่องเที่ยวจะได้รับความ เพลิดเพลินและ การพักผ่อนหย่อนใจกับกิจกรรมการเกษตรต่างๆและยังได้เรียนรู้และซึมซับภูมิ ปัญญาท้องถิ่นของพี่น้องเกษตรกรชาวไทยที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่างๆผสมผสานกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาแต่ครั้งบรรพบุรุษได้อย่างลงตัวและไม่แพ้ชาติใดในโลก

- ช่วยก่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ระหว่างนักท่องเที่ยว (คนต่างถิ่น) กับเกษตรกร (คนท้องถิ่น) ได้เป็นอย่างดีในการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยน ความรู้ ความคิดเห็น ทักษะและ ประสบการณ์ต่างๆระหว่างกัน และยังช่วยลดช่องว่างระหว่างคนเมืองกับคนชนบท ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็น การช่วยปลูกจิตสำนึกที่ดีให้กับนักท่องเที่ยวให้มีความเข้าใจในอาชีพ เกษตรกรรม ได้พบเห็น ได้เข้าใจปัญหา อุปสรรค ตลอดจนความยากลำบากของเกษตรกรในการ ประกอบอาชีพและการดำรงชีพ

- และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นยังช่วยส่งเสริมและขยายแหล่งท่องเที่ยวในเมืองไทยให้มี มากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้คนไทยได้รู้จักแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆและหันกลับมาเที่ยวภายในประเทศ กันมากขึ้น ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นอาจถือได้ว่าเป็นการสร้างทางเลือกใหม่ในการท่องเที่ยว

และยังสอดคล้อง กับกระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันที่ให้ความสนใจและนิยมการเดินทางท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติกันมากขึ้น

จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกอีกรูปแบบหนึ่งที่นักท่องเที่ยวนอกจากจะได้รับความรู้ ความเพลิดเพลินและประสบการณ์โดยตรงจากเกษตรกรแล้ว ยังได้สัมผัสและเรียนรู้ถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมท้องถิ่นและเทคโนโลยีทางการเกษตรต่างๆ อีกทั้งยังเป็นการช่วยกระจายรายได้โดยตรงสู่เกษตรกร เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นยังช่วยให้คนไทยหันกลับ มาเที่ยวเมืองไทย ให้มากขึ้นในมุมมองที่ไม่เคยเห็นหรือสัมผัส มาก่อนกับอาชีพดั้งเดิมของบรรพบุรุษไทย (อัศวิน แสงพิบูล, 2552)

แนวทางการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ กำหนดไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีองค์ประกอบหลักสำคัญที่สำคัญ 4 ประการ คือ องค์ประกอบด้านพื้นที่ องค์ประกอบด้านการจัดการ องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ และองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับองค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยว การบริการ การบริหารจัดการ และการตลาด (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544) และอุไรพรธณ (2544) ได้ศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่ กำหนดปัจจัยที่บ่งชี้ถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 4 กลุ่ม คือ ปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่ ปัจจัยด้านการจัดการ สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านกิจกรรมและการจัดการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านองค์กรชุมชน

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2542) จัดทำโครงการศึกษาแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน แพร่ โดยการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวจากวิธีการให้น้ำหนักแก่ปัจจัย (weighting score method) แต่ในการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละประเภทนั้นจะไม่ได้กำหนดค่าน้ำหนักตายตัว เพราะแหล่งท่องเที่ยวประเภทเดียวกัน อาจไม่มีองค์ประกอบหรือปัจจัยย่อยที่สามารถบ่งชี้ว่าแหล่งท่องเที่ยวนั้นมีศักยภาพเชิงการท่องเที่ยวเท่า นั้น

การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณชุมชนอำเภอประจันตคาม ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยว โดย ศิริ (2543) ให้ความหมายและแบ่งประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ว่า คือ สิ่งดึงดูดใจที่ก่อให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว และแบ่งออกเป็น 3 ประเภท

1) ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สถานภาพทางกายภาพของธรรมชาติที่มีความสวยงามหรือน่าสนใจ เช่น ป่าไม้ ภูเขา สัตว์ป่า น้ำตก ถ้ำ ทะเล ปะการัง เกาะ เป็นต้น

2) ทรัพยากรประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุและศาสนา หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ และเพื่อประโยชน์ของมนุษย์เอง ซึ่งอาจจะเป็นการสร้างในอดีตหรือปัจจุบันก็ได้ เช่น พระราชวัง วัด วิหาร อุทยานประวัติศาสตร์ กำแพงเมือง เครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

3) ทรัพยากรประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมที่ประพฤติปฏิบัติ ยึดถือ และสืบทอดกันมา ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อการดึงดูดให้เที่ยวเที่ยว เช่น สภาพการดำรงชีวิตของประชาชนริมคลองตลาดน้ำ วิถีชีวิตของชนพื้นเมือง ศูนย์วัฒนธรรมการแสดงสินค้าพื้นบ้าน เป็นต้น

ศักยภาพของทรัพยากรนันทนาการ (recreation resource potential) เป็นตัวบ่งชี้ถึงความสามารถของทรัพยากรต่างๆ ในการรองรับกิจกรรมนันทนาการ การบริการ และการพัฒนาพื้นที่เพื่อตอบสนองความต้องการด้านนันทนาการ ตลอดจนเสริมสร้างประสบการณ์ นันทนาการที่ดีมีคุณภาพสำหรับนักท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน โดยศักยภาพของทรัพยากรนันทนาการสามารถประเมินในลักษณะภาพรวมทั่วไปสำหรับนันทนาการหรือการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ และการประเมินสำหรับกิจกรรมนันทนาการเฉพาะประเภท (ดรรรชนี, 2540)

การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในครั้งนี้ได้ยึดตามกรอบและแนวคิดพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่

1) ศักยภาพความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง ความสามารถในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่โดยยึดตามหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2) การจัดการเพื่อให้เกิดความยั่งยืน หมายถึง ความสามารถในการควบคุม ดูแล การดำเนินงาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3) การสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม

- การสร้างจิตสำนึก หมายถึง การกระทำที่ก่อให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบ สนใจ ใส่ใจ และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

- การให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งธรรมชาติและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

4) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน/ชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการคิด การพิจารณาตัดสินใจ การดำเนินการและร่วมรับผิดชอบในการเรื่องต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนนั้นๆ รวมทั้งการกระจายรายได้หรือผลประโยชน์สู่ท้องถิ่นจาก

หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 4 องค์ประกอบ จึงได้นำหลักการดังกล่าวมาพิจารณา กำหนดดัชนีชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในการประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ องค์ประกอบในเรื่องของศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในการที่จะจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นว่ามีความสำคัญที่สุด ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรจะเป็นแหล่งธรรมชาติที่สามารถก่อให้เกิดความพอใจในการเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศ อาจมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ลักษณะวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติหรือเป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ นอกจากนี้ การคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ จากแนวคิดดังกล่าวศักยภาพของแหล่งธรรมชาติในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงสามารถสรุปดัชนีมาตรฐานคุณภาพได้ 4 ดัชนี ได้แก่

- แหล่งธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้
- มีความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ
- แหล่งธรรมชาติมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว

การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

การประเมินมาตรฐานด้านการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนจะต้องพิจารณาการจัดการใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้ประโยชน์ในแหล่งท่องเที่ยว โดยอาศัยหลักการจำแนกเขตการจัดการและการประเมินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ด้านการบริการนักท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น และด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว จากแนวคิดดังกล่าวองค์ประกอบนี้จึงสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ดัชนี ได้แก่

- การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว
- การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว
- การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว
- การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก

การจัดการด้านการเรียนรู้และการสร้างจิตสำนึกจะพิจารณาจากการดำเนินงานขององค์กรที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ในการสร้างเสริมจิตสำนึกและการเรียนรู้ในเรื่องคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แก่นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นที่อยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งองค์ประกอบนี้ประกอบด้วย 4 ดังนี้ ได้แก่

- มีศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว
- มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี
- มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์กับพนักงานนำเที่ยวนักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่
- มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศและการอนุรักษ์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยวผู้ประกอบการท่องเที่ยวและชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว

การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบต่างๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ เป็นการช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอีกด้วย องค์ประกอบนี้ประกอบด้วย 2 ดังนี้ ได้แก่

- ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว
- ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว แบ่งขั้นตอนในการประเมินออกเป็น 2 ขั้นตอนได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว

เป็นการประเมินว่าพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการพิจารณาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ ซึ่งถ้าพื้นที่ที่ทำการประเมินขาดคุณสมบัติในข้อใดข้อหนึ่งนั้น แสดงว่าพื้นที่นั้นไม่สมควรจะพิจารณาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยข้อกำหนดในด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วย

- เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังคงความเป็นธรรมชาติที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง

• การใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมายพื้นที่ที่ขอรับการประเมินจะต้องผ่านข้อกำหนดทั้ง 2 หัวข้อ จึงจะเข้าสู่การประเมินในขั้นตอนต่อไป คือ การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การประเมินในขั้นตอนนี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 กรณีตามลักษณะการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ธรรมชาติ ได้แก่

กรณีที่ 1 การประเมินแหล่งธรรมชาติที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

กรณีที่ 2 การประเมินแหล่งธรรมชาติที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

แหล่งธรรมชาติที่ยังไม่มีการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวหรือจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในกรณีที่ได้รับผิดชอบดูแลพื้นที่นั้นมีความประสงค์ที่จะทราบว่าพื้นที่ของตนมีความเหมาะสมหรือมีศักยภาพในการที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ ก็สามารถที่จะนำแบบประเมินไปใช้ประเมินพื้นที่ธรรมชาติได้ โดยทำการประเมินเฉพาะองค์ประกอบด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งประกอบด้วย 4 ดัชนี ได้แก่

ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คะแนน

1. จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ	10
2. ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ	10
3. ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ	10
4. ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว	10
รวม	40

ทั้งนี้ ดัชนีแต่ละข้อจะมีค่าคะแนนเท่ากับ 10 คะแนน ซึ่งแหล่งธรรมชาติที่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องมีคุณสมบัติขององค์ประกอบนี้ไม่ต่ำกว่า 2 ข้อ หรือได้คะแนนไม่ต่ำกว่า 20 คะแนน หรือได้คะแนนร้อยละ 50 ขึ้นไป แต่ถ้าแหล่งธรรมชาติมีคุณสมบัติต่ำกว่า 2 ข้อ หรือได้คะแนนต่ำกว่า 20 คะแนน แสดงว่า พื้นที่นั้นขาดความเหมาะสมหรือศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กรณีที่ 2 การประเมินแหล่งธรรมชาติที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

แหล่งธรรมชาติที่มีการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวหรือจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน ถ้าประสงค์จะขอรับการประเมินจะต้องทำการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 4 องค์ประกอบ โดยการให้คะแนนจะให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้าน

ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากที่สุด รายละเอียดของค่าคะแนนเต็มในแต่ละองค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบในการกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คะแนน	
1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	40
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน	20
3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก	20
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว	20
รวม	100

วิธีการให้คะแนน

ในการให้คะแนนจะมี 2 ลักษณะวิธีคือ

วิธีที่ 1 การให้คะแนนโดยพิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยว มีคุณสมบัติตรงกับดัชนีชี้วัดข้อใดมากที่สุดและจะให้ค่าคะแนนในข้อที่เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวควรได้ในข้อนั้นเพียงข้อเดียว ทั้งนี้จะมีค่าการให้คะแนนตั้งแต่ 0 คะแนน ถึง 5 คะแนน โดยให้ผู้ประเมินทำเครื่องหมาย รอบหมายเลขที่ต้องการในช่องคะแนน (A)

การให้คะแนนแบบวิธีที่ 1

1.1 จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ คะแนน (A)

- แหล่งธรรมชาติไม่มี สัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐานประเภทใดที่เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว (0)
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน เป็นประเภทที่สามารถพบได้ทั่วไปในประเทศไทย (1)
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐานที่พบได้ในแหล่งธรรมชาติบางแห่งในประเทศไทย (2)
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือ ธรณีสัณฐานประเภทที่พบน้อยแห่งในประเทศไทย แต่โอกาสที่จะพบเห็นมีน้อย (3)
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐานประเภทที่พบน้อยแห่งในประเทศไทย และโอกาสที่จะพบเห็นมีปานกลาง (4)
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐานประเภทที่พบน้อยแห่งในประเทศไทย แต่โอกาสที่จะพบเห็นมีมาก และนักท่องเที่ยวมีความประสงค์ที่จะไปชมสิ่งดังกล่าว (5)

ตัวอย่างการให้คะแนนในดัชนีชี้วัด หัวข้อ **จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ** ประเมินได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น มีคุณสมบัติตรงกับข้อ “แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืชหรือธรณีสัณฐานประเภทที่พบน้อยแห่งในประเทศไทย แต่โอกาสที่จะพบเห็นมีมาก และนักท่องเที่ยวมีความประสงค์ที่จะไปชมสิ่งดังกล่าว” ซึ่งมีค่าคะแนนเท่ากับ 5

แบบวิธีที่ 2

4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

หากไม่มีคุณสมบัติตรง ให้ 0 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน

- มีตัวแทนของชุมชนในการวางแผนหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว
- ชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น
- กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น
- มีการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากท้องถิ่นซึ่งมีบทบาทต่อการ

จัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตัวอย่างการให้คะแนนในดัชนีชี้วัด หัวข้อ ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ประเมินได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น มีคุณสมบัติตรง 3 ข้อ (ข้อ 1, 2 และ 5) โดยแต่ละข้อมีค่าเท่ากับ 1 คะแนน ฉะนั้น การประเมินในดัชนีชี้วัดนี้ได้ 30 คะแนน

วิธีการคิดคะแนน

ค่าน้ำหนัก

ค่าน้ำหนัก มี 2 ค่า คือ 2 และ 1 โดยค่าน้ำหนัก 2 จะใช้ในองค์ประกอบข้อที่ 1 (ความมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ) และองค์ประกอบข้อที่ 4 (การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว) ส่วนค่าน้ำหนัก 1 จะใช้ในองค์ประกอบข้อที่ 2 (การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน) และองค์ประกอบข้อที่ 3 (การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก)

การคิดคะแนน

นำคะแนนคูณกับค่าน้ำหนัก จะได้เป็นค่าคะแนน

$$\text{ค่าคะแนน} = \text{คะแนน} \times \text{ค่าน้ำหนัก}$$

กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ (Analysis Hierarchy Process: AHP)

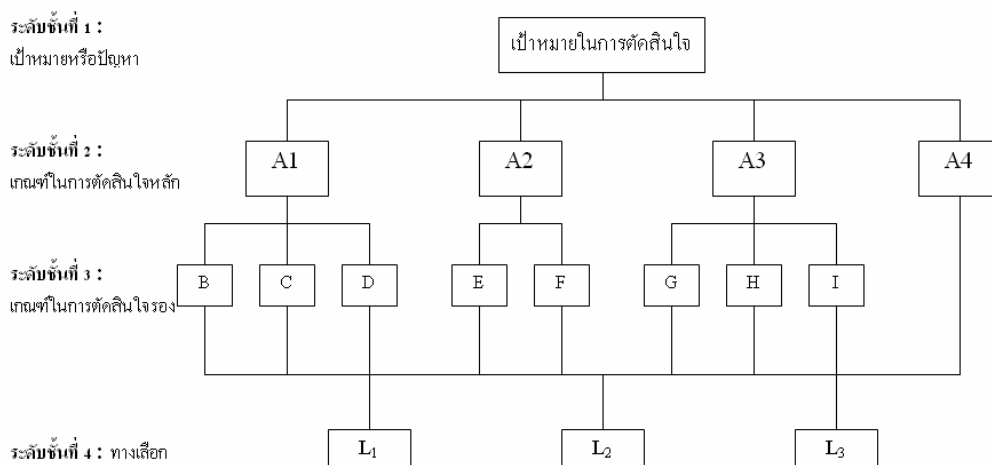
กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ เป็นกระบวนการที่ใช้ในการ “วัดค่าระดับ” ของการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้ผลการตัดสินใจที่ถูกต้องตรงกับเป้าหมายของการตัดสินใจได้มากที่สุด กระบวนการที่วอร์นได้รับการคิดค้นเมื่อปลายทศวรรษที่ 1970 โดยศาสตราจารย์ Thomas Saaty แห่งมหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนีย ตั้งแต่กระบวนการนี้ได้รับการคิดค้นขึ้นมา ก็มีการนำไปประยุกต์ใช้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจต่างๆ มากมาย เช่น การตัดสินใจเกี่ยวกับ การดำเนินงานทางธุรกิจ ได้แก่ การสั่งซื้อวัตถุดิบ การเลือกสถานที่ในการประกอบกิจการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด ฯลฯ รวมถึงการประยุกต์ใช้ในเรื่องของการบริหารทรัพยากรบุคคลในองค์กร เช่น การจัดลำดับความสามารถของพนักงาน การประเมินทางเลือกของสายอาชีพ การสำรวจทัศนคติของพนักงาน ฯลฯ ซึ่งจุดเด่นของกระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ มีดังนี้

- ให้ผลการสำรวจน่าเชื่อถือกว่าวิธีอื่นๆ เนื่องจากใช้วิธีการเปรียบเทียบเชิงคู่ในการตัดสินใจก่อนที่จะลงมือตอบคำถาม
- มีโครงสร้างที่เป็นแผนภูมิลำดับชั้น เลียนแบบกระบวนการความคิดของมนุษย์ ทำให้ง่ายต่อการใช้และการทำความเข้าใจ
- ผลลัพธ์ที่ได้เป็นปริมาณตัวเลข ทำให้ง่ายต่อการจัดลำดับความสำคัญและยังสามารถนำผลลัพธ์ดังกล่าวไปเปรียบเทียบ (Benchmarking) กับหน่วยงานอื่นๆ ได้
- สามารถจัดการตัดสินใจแบบมีอคติหรือลำเอียงออกไปได้
- ใช้ได้ทั้งกับการตัดสินใจแบบคนเดียวและแบบที่เป็นกลุ่มหรือหมู่คณะ
- ก่อให้เกิดการประนีประนอมและการสร้างประชาคติ
- ไม่จำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญพิเศษมาคอยควบคุม

ขั้นตอนการตัดสินใจโดยใช้กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์

AHP (Analysis Hierarchy Process) เป็นกระบวนการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพมาก เริ่มต้นด้วยการเปรียบเทียบ “ความสำคัญ” ของเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจ เพื่อหา “น้ำหนัก” ของแต่ละเกณฑ์ก่อน หลังจากนั้นจึงนำ “ทางเลือก” ที่มีทั้งหมดมาประเมินผ่านเกณฑ์ดังกล่าว เพื่อจัดลำดับความสำคัญของแต่ละทางเลือก โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้

1. สร้างแผนภูมิลำดับชั้นหรือแบบจำลองของการตัดสินใจ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 2.1 แผนภูมิลำดับชั้นหรือแบบจำลองของการตัดสินใจ

ที่มา : สุธรรม อรุณ (มปป.)

ภาพที่ 2.1 เป็นการแสดงแบบจำลองหรือแผนภูมิลำดับชั้นของ “กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์” ซึ่งเป็นเครื่องมือพื้นฐานที่ช่วยในการตัดสินใจ โครงสร้างของแผนภูมินี้ประกอบไปด้วย “องค์ประกอบ” หรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจต่างๆ แผนภูมินี้มีลักษณะเป็นระดับชั้น จำนวนของลำดับชั้นจะขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของการตัดสินใจ ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

ระดับชั้นที่ 1 หรือระดับบนสุด แสดงจุดโฟกัสหรือเป้าหมายของการตัดสินใจ

ระดับชั้นที่ 2 แสดงถึงเกณฑ์การตัดสินใจหลัก ที่มีผลต่อเป้าหมายในการตัดสินใจนั้น

ระดับชั้นที่ 3 ลงมา แสดงถึงเกณฑ์ย่อยของการตัดสินใจ ซึ่งจะมีจำนวนเท่าไรนั้น ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของเกณฑ์หลัก (อาจไม่จำเป็นต้องมี ถ้าเกณฑ์หลักมีความชัดเจนเพียงพอ)

ส่วนระดับชั้นล่างสุด หรือระดับชั้นสุดท้าย คือทางเลือกที่เราจะนำมาพิจารณาผ่านเกณฑ์การตัดสินใจตามที่เรากำหนดไว้

2. การให้น้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์การประเมิน เนื่องจากเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจ แต่ละเกณฑ์นั้น มีความสำคัญต่อเป้าหมายในการตัดสินใจไม่เท่ากัน ดังนั้น จึงจำเป็นที่เราจะต้องหาน้ำหนัก “ความสำคัญ” ของแต่ละเกณฑ์ก่อนที่จะทำการประเมินทางเลือก โดยมีขั้นตอนดังนี้

สร้างตารางเมตริกซ์เปรียบเทียบเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจเป็นคู่ ดังภาพที่ 2.2

เกณฑ์ ตัดสินใจ		ปัจจัย			
		A1	A2	A3	A4
ปัจจัย	A1	a_{11}	a_{12}	a_{13}	a_{14}
	A2	a_{21}	a_{22}	a_{23}	a_{24}
	A3	a_{31}	a_{32}	a_{33}	a_{34}
	A4	a_{41}	a_{42}	a_{43}	a_{44}

ภาพที่ 2.2 เมตริกซ์เปรียบเทียบเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจเป็นคู่
ที่มา : สุธรรม อรุณ (มปป.)

โดยที่ a_{ij} คือ สมาชิกในแถวที่ i หลักที่ j ของเมตริกซ์ หมายถึง ผลการเปรียบเทียบความสำคัญระหว่างปัจจัย A_i และ A_j

กำหนดมาตราส่วนในการวินิจฉัยเปรียบเทียบ เช่น

- ถ้า $a_{ij} = 1$ หมายถึง ปัจจัย A_i และ A_j มีความสำคัญเท่ากัน
- ถ้า $a_{ij} = 3$ หมายถึง ปัจจัย A_i มีความสำคัญมากกว่า เล็กน้อย
- ถ้า $a_{ij} = 5$ หมายถึง ปัจจัย A_i มีความสำคัญมากกว่า A_j ปานกลาง
- ถ้า $a_{ij} = 7$ หมายถึง ปัจจัย A_i มีความสำคัญมากกว่า A_j มากที่สุด

จำนวนระดับของมาตราส่วนในการเปรียบเทียบนี้ ขึ้นอยู่กับตัวผู้ทำการวิเคราะห์เองว่า ต้องการรายละเอียดในการเปรียบเทียบมากแค่ไหน ถ้าต้องการรายละเอียดมากขึ้น ก็อาจจะกำหนดระดับการเปรียบเทียบหลายระดับมากขึ้น เช่น อาจจะมีเพิ่มจำนวนระดับขึ้นไปอีก คือ ถ้า $a_{ij} = 9$ หมายถึง ปัจจัย A_i มีความสำคัญมากกว่า A_j อย่างยิ่งยวด หรือถ้าคิดว่าระดับของมาตราส่วนดังกล่าวมีความแตกต่างกันไป ก็อาจจะกำหนดใหม่ ให้มาตราส่วนในการเปรียบเทียบมีความแตกต่างกันน้อยลงก็ได้ เช่น ให้ $a_{ij} = 2$ หมายถึง ปัจจัย A_i มีความสำคัญมากกว่า A_j เล็กน้อย และ $a_{ij} = 3$ หมายถึง ปัจจัย A_i มีความสำคัญมากกว่า A_j ปานกลาง เป็นต้น จากนั้นดำเนินการ

- 1) คำนวณค่าน้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์การประเมิน
- 2) วัดค่าอคติของเกณฑ์การประเมิน

3. นำ “ทางเลือก” ที่กำหนดไว้ในตอนแรกมาทำการประเมินผ่านเกณฑ์” ที่ใช้ในการตัดสินใจ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของทางเลือก (สุธรรม อรุณ, มมป)

โปรแกรมเส้นตรง (Linear Programming : LP)

โปรแกรมเส้นตรงเป็นเทคนิคเชิงปริมาณที่ใช้ในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ การบริหารโครงการ คือ การบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ซึ่ง ได้แก่ คน เงิน วัสดุ/วัตถุดิบ เครื่องจักร ซึ่งอยู่ในระยะสั้นทรัพยากรเหล่านี้มีอยู่อย่างจำกัดหน้าที่ของผู้บริหารโครงการ คือ ตัดสินใจใช้ทรัพยากรเหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการนั้น (อัจฉรา จันทร์ฉาย, 2546)

1. ความหมายของโปรแกรมเชิงเส้น

แบบจำลองทางคณิตศาสตร์วิเคราะห์ปัญหาการวางแผน (planning) การผลิตและการจัดการภายใต้ข้อจำกัด (Subject to) ของปัจจัยการผลิตชนิดต่างๆ เพื่อเลือกทางเลือกที่มีความเหมาะสมมากที่สุด (อันได้แก่ กำไรสูงสุดหรือต้นทุนต่ำสุด)

2. ลักษณะโปรแกรมเชิงเส้น

- 2.1 เป็นวิธีการที่ใช้ในการวางแผนการผลิต และการจัดการของหน่วยธุรกิจเท่านั้น
- 2.2 มีวัตถุประสงค์ที่แน่นอนและวัดค่าได้
- 2.3 มีข้อจำกัดหรือข้อกำหนดในการผลิตและการจัดการ
 - 2.3.1 ข้อจำกัดขั้นสูงสุด
 - 2.3.2 ข้อจำกัดขั้นต่ำสุด
 - 2.3.3 ข้อจำกัดเท่า
- 2.4 มีทางเลือกในการผลิตหรือวิธีการผลิตได้หลายทาง

3. การสร้างตัวแบบโปรแกรมเชิงเส้น

สมมติฐานที่สำคัญในการกำหนด

- 3.1 ความแน่นอน (certainty)
- 3.2 แบ่งแยกได้ (divisibility)
- 3.3 มีความเป็นสัดส่วน (proportionality)
- 3.4 การบวกเข้าด้วยกันได้ (addibility)
- 3.5 ตัวแปรไม่ติดลบ (non-negativity)

4. โครงสร้างตัวแบบกำหนดเชิงเส้น

4.1 ตัวแปรที่ต้องตัดสินใจ (decision variable) = สิ่งที่ต้องการหาผลลัพธ์ มักกำหนดเป็นตัวอักษร X_1, X_2

4.2 ฟังก์ชันวัตถุประสงค์ = จะต้องมียุทธศาสตร์เดียว ซึ่งอยู่ในรูปของเป้าหมาย การหาค่าสูงสุด (maximize) หรือต่ำสุด (minimize)

4.3 เงื่อนไขบังคับ (constraints) = สมการหรืออสมการที่แสดงถึงขีดจำกัดในด้านทรัพยากรความต้องการ หรือเงื่อนไขต่างๆ ของปัญหา โดยมีความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ในเงื่อนไขบังคับแต่ละข้อเป็นเส้นตรง

4.4 ข้อจำกัด (restriction) = แสดงถึงเงื่อนไขของผลลัพธ์ที่ได้ว่าค่าตัวแปรที่ต้องตัดสินใจ (decision variables) ทุกตัวจะต้องมีค่าไม่ติดลบ

ซึ่งเป็นการนำคณิตศาสตร์มาใช้ในการแก้ปัญหาที่ต้องการทราบจุดหรือคำตอบที่เหมาะสม หรือได้ประโยชน์สูงสุด (Solving optimization problems) ตัวอย่างเช่น ในเรื่องผลตอบแทนเราต้องการจะได้สูงที่สุดที่จะเป็นไปได้ (Maximize) ส่วนเรื่องเวลาที่ใช้ ต้นทุน หรือวัตถุดิบเราต้องการให้ต่ำที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ (Minimize) ภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ การที่เรานำข้อมูลปัญหามาสู่สมการคณิตศาสตร์เพื่อหา Maximize point หรือ Minimize point อย่างนี้ เราเรียกว่า "Program" หรือบางครั้งก็ใช้คำว่า "Mathematical Programming" ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญ ส่วนคือ

4.4.1 Decision variable หมายถึงตัวแปรที่ใช้ตัดสินใจ ซึ่งผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจจะเป็นผู้กำหนด

4.4.2 Objective function หมายถึงความต้องการสุดท้าย ที่ต้อง Maximize หรือ Minimize แล้วแต่กรณี

4.4.3 Constrains หมายถึง ข้อจำกัด หรือ เงื่อนไข ที่จำเป็นต้องทำตามหรือหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งที่นิยมใช้มากที่สุดในปัจจุบันนี้ก็คือ Linear Programming Model ซึ่งความหมายก็คือแบบจำลองที่ใช้สำหรับหา Maximize or Minimize ที่ สมการความสัมพันธ์ระหว่าง Objective function และ Constrains เป็นเส้นตรง (Linear relationship)

5. Linear programming Model

5.1 ธรรมชาติของหลายๆปัญหา มีความสัมพันธ์กันในลักษณะเชิงเส้น (Linear) หรืออย่างน้อยก็สามารถอนุโลมเป็นเชิงเส้นได้ โดยที่มีข้อผิดพลาดเล็กน้อยเท่านั้น

5.2 มีวิธีการ หรือเทคนิค ในการวิเคราะห์เป็นที่แพร่หลาย

5.3 เมื่อวิเคราะห์ออกมาเป็นรูปแบบรายงานแล้ว จะมีแนวทางการตัดสินใจแบบ "What if" เพื่อให้ลองทดสอบเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขได้ง่าย อันจะทำให้ผู้บริหารสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผน รับมือ กับปัญหา หรืออุปสรรค ที่จะเกิดขึ้นได้

6. ข้อกำหนดของ Linear Programming

6.1 ตัวแปรทุกค่าต้องคงที่แน่นอนและรู้ค่าจริง

6.2 สมการที่ได้จะให้ผลลัพธ์เท่าเดิมถ้าสัมประสิทธิ์ เพิ่มค่าในอัตราส่วนเท่ากัน (ตัวคูณเท่ากัน)

6.3 Decision variable แต่ละตัวต้องเป็นอิสระต่อกัน (ไม่เกิด Interaction)

การทบทวนวรรณกรรม

การพัฒนาการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรม เป็นแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เป็นรูปแบบหนึ่งของ Soft Tourism ที่มุ่งเน้นการรักษาสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นการท่องเที่ยวที่ผสมผสานระหว่างการค้าเดินชีวิต วัฒนธรรม ชนบทธรรมชาติ ความงามของชาวชุมชน หรือระหว่างชุมชนและเกษตรกรรม และทรัพยากรสัตว์ต่าง ๆ ด้วย แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีปัญหาที่สำคัญคือ การดำเนินงานที่เป็นอยู่ยังไม่มีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนให้การท่องเที่ยวเชิง เกษตรและหัตถกรรมในบริเวณชุมชน ประจันตคาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรีเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างเต็มที่ ซึ่งช่องโหว่อันหนึ่งของการขาดการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังของคนในชุมชน ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีการศึกษาและหาแนวทางเพื่อวางแผนให้มีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวไปอย่างเต็มที่ ซึ่งมีการวิจัยต่าง ๆ ที่ช่วยในการศึกษาได้ดังนี้

ชัชวดี ชัยพันธ์ (2543) ทำการศึกษาเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ว่า“ลักษณะเฉพาะของเกษตรกรรมที่สนับสนุนโครงข่ายการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา และพื้นที่ต่อเนื่อง” ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานทรัพยากรเกษตรที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน เกษตรกรทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในด้านนันทนาการ การเรียนรู้ รวมทั้งก่อให้เกิดกระบวนการในการพัฒนาคน ความตระหนักในคุณค่าวิถีเกษตร การอนุรักษ์ทรัพยากรในขณะที่ยังคงปกป้องและสงวนรักษาทรัพยากรเพื่อดำเนินการกิจกรรมด้านการเกษตร

อุทัย ทักษิณธรรม (2542) ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยประชาชนในท้องถิ่น กรณีศึกษา หมู่บ้านศิรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัด นครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า เมื่อได้มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในหมู่บ้านศิรีวงค์และพื้นที่บางส่วนของอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ตามแนวทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยแล้ว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สามารถลดปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยวในรูปแบบประเพณีนิยมได้ เช่น ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น

เดชา ไต้สูงเนิน (2543) ทำการศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีศึกษาบ้านคำม่วง ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาศาสนาการณ การท่องเที่ยวที่บ้านคำม่วงและหมู่บ้านใกล้เคียง พบว่า มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในสามพื้นที่ คือ 1) พื้นที่บริเวณศูนย์ท่องเที่ยวม่วงคำ 2) พื้นที่บริเวณถนนเชื่อมต่อระหว่างบ้านม่วงคำกับบ้านโป่งแยงใน และ 3) ในส่วนพื้นที่ภายในศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เข้ามาเพื่อศึกษาดูงานแลเยี่ยมชมกิจกรรมทางด้านการเกษตรภายในศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตร ประจำตำบล ส่วนศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำยังไม่พร้อมที่จะเปิดให้บริการนักท่องเที่ยว ส่วนพื้นที่ที่ได้รับคามนิยมจากนักท่องเที่ยวอีกบริเวณคือจุดเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านม่วงคำกับบ้านโป่งแยง

ภาวิณี เวชสิทธิ์นิรภัย (2543) ทำการศึกษา เรื่องศักยภาพและปัญหาของการท่องเที่ยวเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ โดยการศึกษาศักยภาพการดำเนินงาน ปัญหา และข้อเสนอแนะของแหล่งท่องเที่ยวเกษตรและศึกษาพื้นที่กรณีศึกษาหมู่บ้านเกษตร ผลของการวิจัยพบว่า ผู้เชี่ยวชาญให้ค่านิยมและความหมายของการท่องเที่ยวการเกษตร โดยใช้หลักการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน และพบว่าปัจจัยด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวสอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญมากที่สุด รองลงมาคือ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยว

อร สีแพร (2543) ทำการศึกษาเรื่อง ลักษณะเฉพาะของเกษตรกรรมที่สนับสนุนโครงข่ายการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อจัดระบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยการค้นหาลักษณะเฉพาะของเกษตรกรรมที่จะเป็นจุดดึงดูดและสนับสนุนโครงข่ายการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง พบว่า ลักษณะเฉพาะของเกษตรกรรมในพื้นที่มีลักษณะดังนี้ 1) มีคุณค่าของแหล่งเกษตรกรรมในด้านกายภาพ ชีวภาพ แนวคิด เทคโนโลยี วิถีเกษตร ที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ 2) มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวสูง และ 3) เป็นแหล่งท่องเที่ยวเกษตรกรรมที่อยู่ในโครงข่ายการท่องเที่ยวหลักของจังหวัดนครราชสีมาและใกล้เคียง

ชัยยันต์ เหลืองดี (2544) ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของบ้านโคกเกตุ ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษพบว่า ในด้าน

การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม มีการกำหนดพื้นที่ไว้สำหรับกิจกรรมท่องเที่ยวแต่ละอย่าง แต่ยังไม่มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวในบางพื้นที่และไม่มี การกำหนดข้อควรปฏิบัติเบื้องต้นแก่นักท่องเที่ยว ในด้านการสื่อความหมายและการบริการ ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและสถานที่ท่องเที่ยว มีมัลติมีเดียท้องถิ่นให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว และมีการจัดทำบอร์ดแสดงรูปของบ้านทรงไทยและความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ โดยเฉพาะหิ้งห้อย ในพื้นที่ดังกล่าว

วรพล วัฒนเหลืออรุณ (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระบบเหมืองฝายของภูมิปัญญาชาวบ้าน กรณีศึกษา หมู่บ้านห้วยอีค่าง อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาแนวทางการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ในการจัดทำเหมืองฝายกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่า หมู่บ้านห้วยอีค่างเป็นหมู่บ้านของชาวกระเหรี่ยงสะกอที่มีความ แข็งแรงในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานวัฒนธรรมเดิม มีความเชื่อ พิธีกรรมและภูมิปัญญาเกี่ยวกับ สายน้ำ พื้นที่การเกษตรในแบบยังชีพ สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรยั่งยืนได้ แต่ ธุรกิจนำเที่ยวในเขตตำบลแม่วินไม่ได้รับความสนใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวมากนัก เนื่อง ระบบการจัดการของชุมชนยังไม่เข้มแข็งพอ ขาดงบประมาณ และขาดความเข้าใจในระบบของ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จรงค์ อินทนนท์ (2545) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว โดยมีผลการศึกษาดังนี้

1. ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 41-50 ปี มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ประถมศึกษาและมีอาชีพรับจ้าง
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวในด้านการเสนอความคิดการวางแผน และการตัดสินใจ การปฏิบัติการ การแบ่งปันประโยชน์เกิดจากการดำเนินงาน การติดตามและการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง
3. ความต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการการท่องเที่ยวในด้านการเสนอความคิด การวางแผนและการตัดสินใจ การปฏิบัติการ การแบ่งปันผลประโยชน์เกิดจากการดำเนินงาน การติดตามและการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง
4. เพศ อายุ และระดับการศึกษามีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว แต่อาชีพไม่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยว
5. แนวทางที่เหมาะสมในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของประชาชน คือ การกำหนดมาตรฐานและการชี้วัดการประเมินในระดับบุคคล ชุมชน และสภาพแวดล้อม

ทั้งนี้เพื่อความความเป็นระบบหรือมาตรฐานในการบริหารจัดการ การแบ่งบทบาทหน้าที่ การจัดสรรผลตอบแทนที่เหมาะสม และโปร่งใสตรวจสอบได้ และเพื่ออนุรักษ์สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้อยู่อย่างยั่งยืนชั่วลูกชั่วหลาน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา(2542) ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง และให้ชุมชนท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

พูลทรัพย์ สวนเมือง ตูลาพันธ์ และคณะ(2544) ทำการวิจัย โครงการรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในพื้นที่ จังหวัดสุรินทร์และร้อยเอ็ดผลของการศึกษาพบว่า ชุมชนมีทัศนคติไม่ดีกับการท่องเที่ยวที่ผ่านมา กล่าวคือชุมชนเชื่อว่าการท่องเที่ยวที่ผ่านมาทำลายความเข้มแข็งและวัฒนธรรมชุมชน นอกจากนี้รัฐยังแย่งการจัดการไปจากประชาชน ชุมชนส่วนใหญ่ไม่รู้จัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แต่ก็คาดว่ากรท่องเที่ยวที่จัดโดยชุมชนจะช่วยอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้ถ้าชุมชนจัดการท่องเที่ยวโดยตนเอง วัตถุประสงค์อันดับแรกที่ชุมชนต้องการคือ การสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน อันดับที่สองคือเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ส่วนการเผยแพร่ของดีของชุมชนและการศึกษาร่วมกันของชุมชนเป้าหมายกับนักท่องเที่ยวเป็นวัตถุประสงค์อันดับรองลงมา

ราฟ บุคเลย์ (Roff Buckley 1992 อ้างในสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542) นิยามว่า คือ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่าเป็นจัดการดูแลอย่างยั่งยืน อยู่บนพื้นฐานของธรรมชาติ มีการศึกษาด้านการเรียนรู้วัฒนธรรม

กฤษดา ยะการ (2543) ได้ทำการศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนตำบลแม่ทราย อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ พบว่า (1) ประชาชนตำบลแม่ทรายมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมาก (2) ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน (3) ประชาชนคาดหวังว่าจะได้รับประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน มีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน(4) ประชาชนที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเชิงนิเวศแตกต่างกันและมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน

เนาวรัตน์ พลายน้อย และคณะ (2538) ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยว ภายในประเทศของนักท่องเที่ยวชาวไทย จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวชาวไทย เดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศในปี พ.ศ. 2537 ด้วยวัตถุประสงค์ คือ การพักผ่อน การเยี่ยมญาติและการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา แหล่งท่องเที่ยวที่นิยมไป (เรียงลำดับจากมากไปน้อย) คือ ศูนย์การค้า ตลาด วัด ภูเขา น้ำตก ทะเล และเกาะ เมื่อพิจารณาภูมิหลังทางเศรษฐกิจ และสังคมกับพฤติกรรมการท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวชายไปท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนไป สัมมนาเจรจาธุรกิจมากกว่านักท่องเที่ยวหญิง จากการวิจัยยังพบว่านักท่องเที่ยวที่มีอายุต่างกัน โดยนักท่องเที่ยวที่มีอายุน้อยมีแนวโน้มที่จะไปเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก ในขณะที่ นักท่องเที่ยวที่มีอายุมาก จะชอบท่องเที่ยวในเมืองและแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติและจาก การศึกษายังพบอีกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มที่มีรายได้ประจำ ฐานะดี มีการศึกษาสูงกว่าคนโดยเฉลี่ย ทั่วไป มักจะมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่ทันสมัย ส่วนใหญ่ไปเที่ยวเพื่อการพักผ่อนและใช้ข้อมูล ข่าวสารประกอบการตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยวด้วย

บุญณินดา โสตา (2544) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวของ นักท่องเที่ยวอิสระชาวต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดพฤติกรรมการเลือกแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ อายุ เพศ รายได้ ระดับการศึกษา ภูมิสำเนา ความสนใจสื่อวิทยุโทรทัศน์ และผู้ร่วมทาง สำหรับจำนวนครั้งที่ เดินทางมาประเทศไทย พบว่าไม่มีอิทธิพลในการกำหนดพฤติกรรมการเลือกแหล่งท่องเที่ยว และจากการศึกษาทำให้ทราบถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายของแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ดังนี้ กลุ่มเป้าหมายของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาใน ระดับสูง ซึ่งส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพ ผู้จัดการ-ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ ข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ ทหาร ส่วนกลุ่มเป้าหมายของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชุมชน เป็นนักท่องเที่ยว ในกลุ่มตลาดล่างที่มีรายได้และค่าใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง-ต่ำ อยู่ในกลุ่ม อาชีพพนักงาน ลูกจ้างและกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเป้าหมายของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เป็น กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีภูมิสำเนาอยู่ในยุโรปและเอเชียเนียบ อีกกลุ่มนี้คือกลุ่มนักท่องเที่ยวอายุน้อย หรือกลุ่มนักเรียนนักศึกษา ซึ่งชื่นชอบกิจกรรมกีฬาผจญภัยต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยวทาง ธรรมชาติ

ศศิธร ยิ้มศิริ (2546) ศึกษาถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวตลอดจนปัญหาในปัจจุบันที่ ประสบอยู่ในเทศบาลเมืองภูเก็ตและพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ภูเก็ตมีจุดขายหลักทางด้าน ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวจากภายนอก

ประเทศและภายในประเทศ เป้าหมายหลักในการท่องเที่ยวเป็นเรื่องการพักผ่อนและสนุกสนานกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ในขณะที่แหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ตและพื้นที่เกี่ยวเนื่องยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาให้เท่ากับมาตรฐานที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มากขึ้นได้ ดังนั้นเป้าหมายหลักสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตเมืองภูเก็ตและพื้นที่เกี่ยวเนื่องจะต้องทำอย่างเร่งด่วนและอยู่บนรากฐานของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งพื้นที่การท่องเที่ยวรวมทั้งการบำรุงรักษา ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น มาตรฐานของความปลอดภัยและความสะอาดในขณะเดียวกันจากการศึกษาจึงสามารถเสนอแนะแนวทางพัฒนาออกเป็น 5 แนวทาง ได้ดังนี้ 1) จัดให้มีกิจกรรมต่างๆที่หลากหลายเพื่อการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น 2) ปรับปรุงสภาพแวดล้อมภูมิทัศน์และองค์ประกอบโดยรวมของแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดให้มีความร่มรื่น สวยงาม ปลอดภัย โดยยังคงบรรยากาศความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ไว้อย่างสมบูรณ์ 3) จัดระบบเส้นทางการท่องเที่ยวและการสัญจรที่เหมาะสมโดยจัดทำโครงข่ายของเส้นทางท่องเที่ยว 4) ปรับปรุงระบบการประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ข้อมูลให้กว้างขวางและทั่วถึงมากขึ้น 5) ดำเนินการให้ทั่วทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตเมืองภูเก็ตและพื้นที่เกี่ยวเนื่องเป็นตลาดการท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวในอนาคตอันใกล้

พนิตดา สิงห์ครา (2544) ศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์บ้านห้วยฮี ตำบลปูลึง อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นักท่องเที่ยวจะพักผ่อนในชุมชนเสมือนเป็นสมาชิกในครอบครัวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิต แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนแห่งนี้ดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวมากกว่า 4 ปีแล้วสามารถสร้างรายได้ให้สมาชิก 200 – 600 บาท / เดือน ซึ่งเป็นที่พอใจของชุมชนเพราะทรัพยากร วัฒนธรรม วิถีชีวิต ถูกรักษาไว้ภายใต้การจัดการท่องเที่ยว

พิชญ วัลย์วุฒิ (2542:98-99) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับของนักท่องเที่ยวในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวประเทศไทย ” ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยอายุ อาชีพ ระดับรายได้ต่อปี ถิ่นที่พักอาศัยในปัจจุบันและสัญชาติมีความสัมพันธ์กับการยอมรับอย่างมากของนักท่องเที่ยวในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยเพศหญิงช่วงอายุ 20-30 ปี และ 51 ปีขึ้นไปมีอาชีพพนักงานเอกชนรายได้ไม่มากนัก มีระดับการยอมรับมากในการมาใช้บริการของบริษัทนำเที่ยวมาก มีการประกอบอาชีพที่แตกต่างและรายได้ในระดับต่าง ๆ มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค และคุณภาพในการบริการ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และ

การส่งเสริมการตลาดมีผลต่อการยอมรับของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในเรื่องของการบริการกับราคาค่าบริการมีความสัมพันธ์ในระดับสูงกว่าด้านอื่น

สุชาติ นิมหิรัญวงษ์ (2544:118-132) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการท่องเที่ยวภายในประเทศของผู้สูงอายุ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการการท่องเที่ยวภายในประเทศของผู้สูงอายุจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยว และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการท่องเที่ยวภายในประเทศของผู้สูงอายุ มีกลุ่มตัวอย่าง 300 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการท่องเที่ยวภายในประเทศในระดับปานกลาง มีความต้องการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติมากที่สุด มีความต้องการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนสถานในระดับปานกลาง และมีความต้องการท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรมในระดับน้อย และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการท่องเที่ยวภายในประเทศของผู้สูงอายุมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ เพศ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว ระดับการศึกษา สุขภาพ รายได้ การประกอบอาชีพหลังเกษียณอายุ ตำแหน่งหน้าที่ครั้งสุดท้าย การให้คุณค่าต่อการท่องเที่ยว การได้รับการสนับสนุนของครอบครัว การรับรู้ข่าวสารทางการท่องเที่ยว และประสบการณ์ท่องเที่ยว ทั้งหมดที่กล่าวมานี้มีความแตกต่างกันทำให้นักท่องเที่ยวสูงอายุมีความต้องการท่องเที่ยวภายในประเทศที่แตกต่างกัน

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2545:83-85) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวพำนักระยะยาว :กรณีศึกษาเฉพาะนักท่องเที่ยวอายุ 50 ปีขึ้นไปที่เดินทางมาเพื่อการพักผ่อน ” และครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญใน 4 ภูมิภาค คือ ยุโรป สแกนดิเนเวีย อเมริกาเหนือและญี่ปุ่น โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอุปสงค์ด้านการท่องเที่ยวพำนักระยะยาว รวบรวมข้อมูลด้านอุปทาน โอกาส และข้อจำกัดในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวพำนักระยะยาวในประเทศไทย ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยว กฎหมาย ระเบียบ การสนับสนุนการตลาดของภาครัฐและเอกชน รวมทั้งกำหนดกรอบแนวคิดรูปแบบกิจกรรมและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เหมาะสมในประเทศไทย ในส่วนของนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นจำนวน 63 ราย พบว่า นักท่องเที่ยวสูงอายุชาวญี่ปุ่นให้ความสำคัญในเรื่อง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ให้ความสนใจในเรื่องภัยธรรมชาติ อาชญากรรม สภาวะสงคราม ความเป็นอยู่ต้องสะดวกสบายในการอยู่อาศัย และการใช้ชีวิตประจำวัน รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวก การดูแลสุขภาพ โรงพยาบาลที่ได้มาตรฐาน ความสามารถในการสื่อสารภาษาญี่ปุ่น ส่วนพฤติกรรม

การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสูงอายุชาวญี่ปุ่นชอบศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงที่พำนักระยะยาว

ประวิณ จุลภักดี (2549) ได้ทำการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในลุ่มน้ำคลองยัน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการท่องเที่ยว ปัญหา สาเหตุ แนวทางแก้ไข พร้อมทั้ง รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมในพื้นที่ลุ่มคลองยัน ตำบลตะกุกเหนือ ตำบลตะกุกใต้ กิ่งอำเภอลำดวน ตำบลบ้านยาง ตำบลน้ำหัก ตำบลท่าขนอน อำเภอลำดวน และบ้านนครบางจำ ตำบลตะกุกเหนือ กิ่งอำเภอลำดวน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยเริ่มกระบวนการวิจัยจากการทำความเข้าใจร่วมกับชุมชน มีการศึกษาดูงาน เพื่อพัฒนาศักยภาพ ถอดบทเรียน ทบทวนสถานการณ์ การจัดการท่องเที่ยวที่พัฒนาทิศทางการท่องเที่ยว พัฒนาเครื่องมือ วางแผน และเก็บข้อมูล แล้วนำข้อมูลไป วิเคราะห์หารูปแบบการจัดการร่วมกับหน่วยงานเกี่ยวข้อง และชุมชน ทำให้เห็นศักยภาพการท่องเที่ยวทั้งด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชุมชน และความพร้อมของชุมชน มีการเตรียมความพร้อมชุมชน การประสานความร่วมมือ กับหน่วยงานเกี่ยวข้อง มีการกระจายการบริหารจัดการและผลประโยชน์

สมาคม Japan Association of Travel Agents (JATA, 2005) ได้ทำการวิจัยเชิงสำรวจแบบอิสระ (Independent Surveys) เกี่ยวกับเรื่อง “ศักยภาพของความต้องการที่สำคัญสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในกลุ่มวัยกลางคนและกลุ่มผู้สูงอายุ” โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือ กลุ่มวัยกลางคนและกลุ่มผู้สูงอายุอาวุโส จำนวน 500 ครอบครัว ในโตเกียวและมีกลุ่มเป้าหมายของผู้มีอายุกว่า 45 ปีขึ้นไป ที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 471 ครอบครัว ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อที่จะประเมินความต้องการ ซึ่งเป็นไปได้ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวญี่ปุ่น เพื่อที่จะพยายามคาดการณ์ตลาดในอนาคตและรวบรวมข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์สำหรับการขายและการพัฒนาการท่องเที่ยว ผลการสำรวจพบว่า 90% มีความต้องการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินกับธรรมชาติ แต่การท่องเที่ยวที่เป็นอยู่นั้นยังมีการจัดการที่ไม่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์ที่แสดงออกมาสามารถนำมาเป็นปัจจัยและแนวทางในการพัฒนาการตลาดได้มากที่สุด สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุระหว่าง 55-64 ปี ซึ่งปัจจัยทางด้านอายุ ความแข็งแรงของสุขภาพร่างกาย ต้องถูกนำมาพิจารณาในการวางแผนการท่องเที่ยว

Murphy (1985) ได้ให้แนวทางการศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวโดยให้เน้นในเรื่องของชุมชน โดยมองว่าชุมชนเป็นระบบนิเวศหนึ่ง และได้กล่าวถึงวิธีการศึกษาไว้ 2 วิธี คือ วิธีการเชิงชุมชน (Community Approach) และวิธีการเชิงนิเวศวิทยา (Ecological Approach)

วิธีการเชิงชุมชน (Community Approach) จุดประสงค์ของวิธีการเชิงชุมชนนี้คือ จะทำอย่างไรที่กระจายผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวสู่ชุมชนให้มากที่สุด และยังก่อให้เกิดการสนับสนุนจากคนในชุมชนด้วย การท่องเที่ยวจะมีศักยภาพทางสังคมและเศรษฐกิจมากถ้ามีการปรับแผนการท่องเที่ยวจากลักษณะของเชิงธุรกิจอย่างเดียวไปสู่ลักษณะการเปิดกว้างสู่ชุมชนมากขึ้น เนื่องจากว่าการท่องเที่ยวนั้นใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเป็นจุดขาย การจัดการแหล่งทรัพยากรจึงเป็นเป้าหมายเพื่อสมบัติของชุมชนและคนรุ่นต่อไป ดังนั้น การศึกษานี้จึงเกี่ยวข้องกับชุมชน ทั้งทางนิเวศวิทยา มนุษย์และธุรกิจ โดยได้ให้หลักเกณฑ์ในการศึกษาไว้ 4 ประการ คือ

1. สิ่งแวดล้อมและการเข้าถึง เนื่องจากการท่องเที่ยวนั้นเกี่ยวข้องกับอยู่บนพื้นฐานของแหล่งธรรมชาติ และหนทางที่จะนำลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวหรือผลผลิต
2. ธุรกิจและเศรษฐกิจ เนื่องจากธุรกิจและเศรษฐกิจทำให้การท่องเที่ยวอยู่ได้
3. สังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากการท่องเที่ยวนั้นย่อมเกี่ยวข้องกับชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะในเรื่องของวัฒนธรรมที่จะต้องรักษาไว้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวย่อมมีความสำคัญเช่นเดียวกัน
4. การจัดการ เป็นสิ่งที่จะบอกว่าควรทำอย่างไรในอนาคต

วิธีการเชิงนิเวศวิทยา (Ecological Approach) กล่าวว่าระบบนิเวศ (Ecosystem) คือ พื้นที่ธรรมชาติที่ประกอบด้วยสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตที่มีปฏิสัมพันธ์ในการผลิต และการแลกเปลี่ยนสสารระหว่างกัน (Odum, 1971:26) เหตุผลในการมองการท่องเที่ยวอยู่ในระบบนิเวศนี้ เนื่องจากการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับพื้นที่ท่องเที่ยว (Destination Area) ซึ่งในแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วยนักท่องเที่ยวซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับส่วนของสิ่งมีชีวิตในท้องถิ่น (ชาวบ้านหรือผู้ให้บริการ) และสิ่งไม่มีชีวิต (ทิวทัศน์ แสงแดด) เพราะนักท่องเที่ยวต้องการหาประสบการณ์ (บริโภคน) ผลผลิตของการท่องเที่ยว

ดีริวอร์ธ เสรีรัตน์ (2541) กล่าวว่าไว้ว่า ความต้องการ (Wants) เป็นความปรารถนาของบุคคลที่จะได้รับการตอบสนองเพื่อให้เกิดความพอใจ ซึ่งเป็นความต้องการในระดับที่ลึกซึ้งกว่าความจำเป็น ความต้องการเกิดจากการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและสังคม ซึ่งถือว่าเป็นความต้องการด้านจิตวิทยา เป็นความต้องการการยอมรับและการยกย่องจากสังคม รวมทั้งความต้องการประสบความสำเร็จสูงสุดในชีวิต ส่วนความจำเป็น (Needs) เป็นอำนาจพื้นฐานที่ทำให้บุคคลต้องการสิ่งหนึ่งสิ่งใด เพื่อสนองความต้องการพื้นฐานของร่างกาย ประกอบด้วย ความต้องการในปัจจุบัน 4 ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค รวมถึงความต้องการพักผ่อนด้วย ดังนั้นความจำเป็นและความต้องการจะสามารถเปลี่ยนเป็นความต้องการซื้อ (Demands) ได้ถ้ามีอำนาจซื้อ (Purchasing Power) หรือมีเงินนั่นเอง และมีความเต็มใจซื้อ

(Willingness to Pay) ประเด็นสำคัญที่ต้องการศึกษาควบคู่กันไป คือ การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค โดยเป็นการวิเคราะห์ว่าวิธีการที่นักท่องเที่ยวทำการตัดสินใจที่จะใช้ทรัพยากร ทั้งเงิน เวลา และอื่นๆ ในการเดินทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อทราบถึงลักษณะความต้องการและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเป็นคำตอบที่จะช่วยให้สามารถจัดส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) และจัดวางกลยุทธ์ทางการตลาด (Marketing Strategies) ต้องการศึกษากว่า การท่องเที่ยวที่จะทำการเสนอขายนั้น ใครคือผู้ใช้บริการ (Who) นักท่องเที่ยวต้องการซื้ออะไร (What) ทำไมจึงซื้อ (Why) ซื้ออย่างไร (How) จะซื้อเมื่อใด (When) ซื้อได้ที่ไหน (Where) และจะซื้อบ่อยครั้งเพียงใด (How Often)

ในการวิเคราะห์พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ชัชวรินทร์ เปลี่ยนดี (2542) กล่าวว่า สามารถใช้คำถามเหล่านี้ในการศึกษาพฤติกรรมได้ เช่น

1. ใครคือผู้ใช้บริการ (Who) คำตอบที่จะได้จะทราบถึงลักษณะของกลุ่มเป้าหมายทางด้านประชากรศาสตร์ เช่น เพศ รายได้ อายุ สถานภาพ การศึกษา ที่อยู่อาศัยต้น
2. นักท่องเที่ยวต้องการใช้บริการอะไร (What) คำตอบที่ได้จะทราบถึงสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการคือ กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น เดินป่า ชี่จรรย์าน พักค้างกับชาวบ้าน เป็นต้น
3. ทำไมนักท่องเที่ยวจึงต้องใช้บริการ (Why) คำตอบที่ได้จะทราบถึงวัตถุประสงค์ในการไปท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ เพื่อพักผ่อน /สัมผัสธรรมชาติ เพื่อศึกษาหาความรู้และประสบการณ์ หรือ เพื่อความสนุกสนาน/ผจญภัย
4. นักท่องเที่ยวจะใช้บริการเมื่อใด (When) คำตอบที่ได้จะทราบถึงช่วงเวลาและโอกาสในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ ช่วงเดือนใดบ้าง หรือไม่แน่นอนแล้วแต่ความสะดวก
5. นักท่องเที่ยวจะใช้บริการที่ใด(Where) คำตอบที่ได้จะทราบถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่พักแรม การเดินทางที่นักท่องเที่ยวต้องการทราบจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ
6. นักท่องเที่ยวซื้ออย่างไร(How) คำตอบที่ได้รับทราบถึงขั้นตอนการตัดสินใจซื้อ ซึ่งประกอบด้วย
 - 6.1 การรับรู้ปัญหาหรือความต้องการ คือ ความต้องการสถานที่ ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว และประเภทขงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีอยู่หลายประเภท เพื่อพักผ่อน ผจญภัย หรือศึกษาหาความรู้
 - 6.2 การค้นหาข้อมูล คือ ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านเส้นทางระยะทาง (การเดินทาง) สถานที่พักแรม สถานที่รับประทานอาหาร แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ว่ามีที่ใดบ้าง และนักท่องเที่ยวทราบข้อมูลเหล่านั้นได้จากแหล่งใด

6.3 การประเมินทางเลือก คือ การเลือกว่าตนจะไปท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ไหนและเลือกประเภทของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบใด เดินทางไปท่องเที่ยวด้วยตนเองหรือใช้บริการของบริษัททัวร์ และเลือกยานพาหนะ ที่พักรวม ประเภทใด

6.4 การตัดสินใจซื้อ สามารถทำได้โดยการจองพักรวมล่วงหน้า หรือจองโปรแกรมทัวร์ล่วงหน้า

6.5 ความรู้สึกภายหลังการใช้บริการ คือ ความพึงพอใจ หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในการไปท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ว่ามีหรือไม่อย่างไร

7. นักท่องเที่ยวใช้บริการบ่อยครั้งเพียงใดในการท่องเที่ยวประเภทนี้ (How Often) คำตอบที่ได้จะทราบถึง จำนวนครั้งที่เดินทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ระยะเวลาใช้ในการเดินทางโดยเฉลี่ยกี่วัน เป็นต้น

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จึงสามารถนำแนวคิดการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคมาประยุกต์ใช้ เพื่อทราบถึงความต้องการของนักท่องเที่ยว ที่เดินทางมาท่องเที่ยวป่าชายเลนเชิงนิเวศบริเวณเจดีย์กลางน้ำ และใช้จัดส่วนประสมทางการตลาดของชุมชนต่อไป

Seaton และ Bennett (1996) ได้อธิบาย 6 ขั้นตอนในกระบวนการจัดการด้านการตลาดการท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

1. การศึกษาว่าลูกค้า คือ ใคร ต้องการอะไร
2. การศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ทั่วไป
3. การกำหนดวัตถุประสงค์
4. การวางแผนดำเนินการ โดยใช้ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix)
5. การสร้างข้อกำหนดในองค์กรเพื่อให้สามารถดำเนินการตามแผนได้ และ
6. การประเมินผล

Westlake (1999) ได้สรุปขั้นตอน ในการวางแผนด้านการตลาดการท่องเที่ยวไว้ มีรายละเอียดดังนี้

1. การศึกษาตลาด เป็นการมองภาพการตลาดโดยรวม ว่าขณะนี้สถานการณ์ด้านการตลาดการท่องเที่ยวเป็นอย่างไร
2. การตั้งเป้าหมาย เป็นการมองตัวเองว่า มีสินค้าใดบ้าง สินค้านั้นมีจุดเด่นอย่างไร จะพัฒนาสินค้าใหม่เพิ่มเข้าไปในตลาดได้หรือไม่ เราพร้อมหรือยัง ถ้ายังควรพัฒนาอย่างไรและสิ่งสำคัญคือ วัตถุประสงค์คืออะไร ต้องการวางตัวเองไว้ที่จุดใด หากจะไปถึงจุดหมายที่วางไว้จะมีผลกระทบอะไรบ้าง

3. การจัดทำแผนปฏิบัติการทางตลาด หลังจากการศึกษาตลาดและเป้าหมายแล้ว จะต้องหาหนทางที่จะเดินไปสู่จุดหมายนั้น โดยการจัดทำแผนปฏิบัติการทางการตลาดตามแนวคิดส่วนประสมทางการตลาดว่าจะขายสินค้าใด ขายให้ใคร ขายที่ไหน ราคาเท่าใดและส่งเสริมการตลาดโดยวิธีการใด

4. การควบคุมติดตามประเมินผล ขั้นตอนนี้เป็นการช่วยควบคุมดูแลระหว่างการนำแผนไปปฏิบัติ เพื่อให้แผนนั้นใช้ได้ และบรรลุวัตถุประสงค์

กุลสุมา จีรวงศ์สวัสดิ์ และคณะ (2550) ทำการศึกษาวิจัยโรงงานผลิตสารเคลือบเซรามิกส์ มีฟритเป็นผลิตภัณฑ์หลัก โดยเทคนิค AHP ประสบบัญญาคุณภาพ ฟрит เนื่องจากฟритมีส่วนผสมไม่ตรงสูตรมีจำนวนของเสียเกิดขึ้นประมาณ 2% คิดเป็นมูลค่าประมาณ 6.6 ล้านบาทต่อปี ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยในครั้งนี้คือปรับปรุงกระบวนการผลิตเพื่อลดจำนวนของเสียในโรงงานตัวอย่าง การดำเนินงานเริ่มจากศึกษากระบวนการผลิต วิเคราะห์หาสาเหตุโดยใช้แผนภาพสาเหตุและผล จากนั้นทำการวิเคราะห์ลักษณะข้อบกพร่องและผลกระทบสำหรับกระบวนการผลิตพร้อมกับประเมินผลความสำเร็จจากการปรับปรุงกระบวนการผลิตโดยอาศัยหลักการกระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ ดำเนินการแก้ไขข้อบกพร่องโดยการพัฒนาแบบฟอร์มการตรวจสอบเครื่องจักรประจำวันและเอกสารวิธีการปฏิบัติงาน ฝึกอบรมพนักงาน ออกแบบการทดลองแบบแฟคทอเรียล 2k เพื่อปรับอัตราการผลิตของวัสดุดิบและขนาดสกรูที่เหมาะสมและการทดลองแบบปัจจัยเดียวเพื่อกำหนดปริมาณทรายที่เหมาะสมในขั้นตอนการทำ ความสะอาด ผลการวิเคราะห์น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยสนับสนุนเรียงตามลำดับดังนี้ การปรับปรุงเครื่องจักร (0.531) การปรับปรุงวิธีการทำงาน (0.469) จากการปรับปรุงกระบวนการผลิตในครั้งนี้จำนวนของเสียลดลงโดยเฉลี่ย 68,337.5 ก.ก. เหลือ 50,856.6 ก.ก. คิดเป็นจำนวนเงินประมาณ 314,656.2 บาท และคุณภาพฟритเพิ่มขึ้นตามเป้าหมายคุณภาพ ณ ระดับ 98.6%

อนรรักษ์ สว่างวงศ์ และคณะ (2551) ได้ทำการศึกษาคัดเลือกพื้นที่จัดตั้งสถานีขนส่งผู้โดยสารจังหวัดเชียงใหม่แห่งที่ 3 ที่ได้ทำการประเมินพื้นที่ทางเลือกที่เหมาะสมในการจัดตั้งสถานีขนส่งผู้โดยสารจากพื้นที่ที่มีความเหมาะสม 5 กลุ่มพื้นที่เพื่อให้ได้มาซึ่งพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีการนำเทคนิควิเคราะห์เชิงลำดับชั้น (Analytical Hierarchy Process; AHP) มาเป็นเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจ อีกทั้งยังนำทฤษฎีตรรกะ (Fuzzy Set Theory) ช่วยในการวิเคราะห์ความคลุมเครือ โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 4 ด้าน คือ ด้านวิศวกรรม ด้านกายภาพ ด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้มาซึ่งพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมากที่สุด ซึ่งผลจากการวิเคราะห์สามารถคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมที่สุดในการจัดตั้งสถานีขนส่งผู้โดยสารจังหวัดเชียงใหม่แห่งที่ 3 ได้

ปารเมศ ชูติมา และคณะ (2552) ได้พัฒนาดัชนีวัดผลการดำเนินงานหลัก (Key Performance Indicators: KPIs) ที่เหมาะสมสำหรับโดยใช้เทคนิค AHP เพื่อใช้ในการกำกับดูแลและประเมินผลการดำเนินงานในด้านของคุณภาพการบริการของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ประชาชนมีไฟฟ้าใช้อย่างเพียงพอไม่ เป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจ และเพิ่มโอกาสที่จะก้าวไปเป็นองค์กรชั้นนำในกิจการไฟฟ้าหรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องในระดับสากล งานวิจัยนี้เริ่มต้นจากการรวบรวม KPIs ในด้านของคุณภาพการบริการที่เกี่ยวข้องทั้งหมด มาจำแนกออกเป็น 4 มุมมองตามแนวคิดของสหภาพยุโรป (EU) อันได้แก่ ด้านคุณภาพ ด้านความต่อเนื่อง ด้านความเชื่อถือได้ และด้านความพึงพอใจของลูกค้า จากนั้นทำการคัดเลือกกลุ่มของ KPIs ที่มีคะแนนของเกณฑ์ด้านความเหมาะสมกับองค์กร และด้านความพร้อมของข้อมูลสูงที่สุดจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มผู้บริหารในฝ่ายควบคุมระบบกำลังไฟฟ้า สำหรับคะแนนที่ใช้ในการคัดเลือก KPIs นั้นจะแตกต่างกันไปตามน้ำหนักความสำคัญ ของมุมมองทั้ง 4 และเกณฑ์ต่างๆ ซึ่งน้ำหนักความสำคัญนี้สามารถคำนวณได้โดยเทคนิคกระบวนการโครงข่ายเชิงวิเคราะห์ (Analytical Network Process: ANP) ส่งผลให้ KPIs ทั้ง 8 ตัวที่ถูกคัดเลือกมาซึ่งถือว่าเป็นผลลัพธ์ของการวิจัยในครั้งนี้จะมีคุณภาพเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการขององค์กรมากที่สุด อีกทั้งยังครบถ้วนทั้ง 4 มุมมองที่ได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวางแผนเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ต้องการศึกษาอย่างเป็นขั้นตอน ทำให้การศึกษานั้นได้ตรงตามวัตถุประสงค์ โดยได้มีการศึกษาโดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลในลักษณะต่างๆดังนี้

การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study)

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ได้มีการกำหนดหัวข้อเรื่องที่ต้องการศึกษา มีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารข้อมูลทางราชการ บทความ รายงาน สิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งรายงานการวิจัยที่ผู้อื่นได้ทำการศึกษาไว้แล้ว ส่วนเนื้อหาที่ศึกษาจากเอกสารส่วนใหญ่ คือ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม และหัตถกรรม ในตำบลโพธิ์งาม อำเภอ ประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่เป้าหมาย

ในการสำรวจภาคสนามผู้ศึกษาได้เดินทางไปเยี่ยมเยือนแหล่งท่องเที่ยวโดยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการวิเคราะห์หาแนวทางในการจัดการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว ข้อมูลดังกล่าวได้แก่

1. ข้อมูลทางทรัพยากรการท่องเที่ยว เช่น ทรัพยากรธรรมชาติบริเวณตำบลโพธิ์งาม ซึ่งส่วนมากจะเป็นลักษณะเป็นป่าติดกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และพื้นที่เกษตรกรรมต่างๆ ทั้งนี้เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้สอดคล้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว
2. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การจัดการพื้นที่ในปัจจุบัน เช่น การบริการ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยว บริเวณตำบลโพธิ์งาม เป็นต้น
3. ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรม ศิลปะ หัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น กลุ่มจักสาน กลุ่มผลิตไม้กวาด กลุ่มผลิตเฟอร์นิเจอร์ไม้ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้สอดคล้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว
4. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การท่องเที่ยวและการบริการ เป็นการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางท่องเที่ยว ความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว กิจกรรม ความพอใจในการท่องเที่ยวโดยรวม
5. ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนในท้องถิ่น เป็นแบบสอบถามตรวจสอบสภาพสังคมและเศรษฐกิจในท้องถิ่นที่อยู่โดยรอบบริเวณ เช่น อาชีพ รายได้ การศึกษา ตำบลโพธิ์งามความสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมใน

การบริการด้านการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ มาก น้อยเพียงใด เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางตรง-อ้อม

6. ข้อมูลศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม เทศบาลตำบลโพธิ์งาม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ เกี่ยวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ ข้อมูลแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือแผนงานด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม

2. การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ความคิดเห็นและความพึงพอใจ ตลอดจนข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม เทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม ซึ่งได้มาจากการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะใช้บ่งชี้ถึงระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในพื้นที่ศึกษาแบ่งเป็นการสัมภาษณ์จากนักท่องเที่ยวและจากชุมชนท้องถิ่น

2.1 การสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว เป็นการสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อทรัพยากรธรรมชาติในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ ที่มีอยู่เพื่อใช้เป็นตัวชี้วัดด้านทรัพยากรในการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ด้านลักษณะของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ และด้านโปรแกรมสื่อความหมายกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรการคำนวณของ Cochran (1977) ซึ่งเป็นสูตรที่ใช้ในกรณีที่ไม่ทราบขนาดประชากรที่แน่นอน

$$n = \frac{P(1-P)Z^2}{d^2}$$

เมื่อ

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

P = สัดส่วนประชากรที่ต้องการจะสุ่ม

Z = ค่าความมั่นใจที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 มีค่าเท่ากับ 1.96)

d = สัดส่วนของความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (0.05)

คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่ระดับความมั่นใจ 95 % (ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) และสัดส่วนประชากรที่ต้องการสุ่มคือ 10 % (0.1) ดังนั้นเมื่อแทนค่าตามสูตรที่กำหนดไว้ จะ

ได้ $n = (0.1)(0.8)(1.96)^2 / (0.05)^2$ หรือเท่ากับ 122 ตัวอย่าง โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental sampling) แต่เก็บได้จริงเพียง 83 ตัวอย่าง เนื่องจากช่วงเวลาในเก็บข้อมูลจำกัด

2.2 การสัมภาษณ์ชุมชนท้องถิ่น เป็นการสอบถามกลุ่มประชากรที่เป็นตัวอย่างเกี่ยวกับความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม แผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรม การเข้ามามีส่วนร่วมหรือดำเนินการด้านการท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นตัวชี้วัดในการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ด้านโอกาสที่จะเกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อม และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น โดยสอบถามชุมชนที่อยู่บริเวณในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม ทั้งที่ไม่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมจำนวน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านโพธิ์งาม บ้านโง้ง และบ้านอินทรีไทรย์ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากเกณฑ์ (ยูทช, 2544) คือ ใช้กลุ่มตัวอย่าง 15 – 30% ถ้าจำนวนประชากรมีเพียงเลขจำนวนหลักร้อย การศึกษาครั้งนี้เลือก ใช้กลุ่มตัวอย่าง 20% จากจำนวนประชากรทั้งหมด 483 หลังคาเรือน ดังนั้นจำนวนครัวเรือนที่กำหนดให้เป็นตัวอย่างคือ 97 ตัวอย่าง และสุ่มตัวแบบง่าย (simple random sampling) โดยการจับสลาก แต่เก็บข้อมูลได้เพียง 41 ราย เนื่องจากประชาชนมาเข้าร่วมกิจกรรมน้อย

ตารางที่ 3.1 จำนวนกลุ่มประชากรตัวอย่าง

ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนบ้านทั้งหมด (ครัวเรือน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ครัวเรือน)
บ้านโพธิ์งาม	225	45
บ้านโง้ง	147	30
บ้านอินทรีไทรย์	111	22
รวม	483	97

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) ประกอบไปด้วยคำถามแบบเปิด (Open End Questions) และคำถามแบบปิด (Closed End Questions) และได้มีการนำแบบสอบถามไปทดสอบ (try out) กับกลุ่มนักท่องเที่ยวจำนวน 20 ราย ทำให้ได้ค่าของความน่าเชื่อถือโดยวิธีการของ Cronbach ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 มีค่าเท่ากับ 0.80 ซึ่งถือได้ว่าแบบสอบถามนี้มีความสมบูรณ์ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงโดยแบ่งเนื้อหาของแบบสอบถามทั้ง 3 ชุด

1. แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานที่พักอาศัยในปัจจุบัน เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ได้แก่ ช่วงเดือนการท่องเที่ยว ระยะเวลาการท่องเที่ยว ลักษณะของการท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ในพื้นที่เทศบาลตำบลโพธิ์งาม จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเทศบาลตำบลโพธิ์งามประกอบด้วยคำถาม 22 ข้อ โดยจะเป็นคำถามเชิงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ที่เหมาะสมกับเทศบาลตำบลโพธิ์งาม เป็นการนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยว กิจกรรมที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

2. แบบสอบถามสำหรับประชาชนท้องถิ่น

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานที่พักอาศัยในปัจจุบัน เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวบริเวณ เทศบาล ตำบลโพธิ์งาม ประกอบด้วยคำถาม 9 ข้อ โดยจะเป็นคำถามเชิงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ที่เหมาะสมกับบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี เป็นการนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยว กิจกรรมที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวแก่ประชาชน

3. แบบสอบถามหน่วยงานภาครัฐ

สำหรับหน่วยงานภาครัฐนั้นจะเป็นคำถามปลายเปิด (Open End Questions) โดยถามเกี่ยวกับบทบาทในการส่งเสริมและการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณตำบลโพธิ์งาม จุดเด่น รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม ปัญหาและผลกระทบที่พบบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จำนวน 8 ข้อ

4. แบบสอบถามความพึงพอใจของความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ที่เหมาะสม ของเทศบาลตำบลโพธิ์งาม

แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ที่เหมาะสมจากชุมชน เพื่อเป็นแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งทางด้านเศรษฐศาสตร์ สิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต ซึ่งจะนำไปวิเคราะห์ความสำคัญโดยเทคนิคการวิเคราะห์ลำดับชั้น หรือ Analytical Hierarchy Process : AHP ต่อไป

5. กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการวัดค่าระดับความสำคัญของการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณตำบลโพธิ์งาม

โดยเทคนิค กระบวนการวิเคราะห์ลำดับขั้น หรือ Analytical Hierarchy Process : AHP เป็นกระบวนการที่ใช้ในการ “วัดค่าระดับ” ของการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐศาสตร์ สิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้ผลการตัดสินใจที่ถูกต้องตรงกับเป้าหมายของการตัดสินใจได้มากที่สุดของชุมชน กลางน้ำบริเวณโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

6. การวิเคราะห์รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุดในเชิงเศรษฐศาสตร์ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต

โดยการใช้เทคนิคโปรแกรมเส้นตรง หรือ Linear Programming ในการหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในด้านเศรษฐศาสตร์ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต

7. การวิเคราะห์ผลได้ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว

โดยวิธีการตัวทวีคูณ (Proportional Multiplier Method, PMM) เพื่อหาผลกระทบทางเศรษฐศาสตร์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่จะมีมูลค่าเท่าไร อย่างไรบ้าง รวมถึงการกระจายรายได้โดยการเปรียบเทียบสัดส่วนรายได้ครัวเรือนตามชั้นรายได้ (Relative Income Share)

8. การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรม

โดยมีรายละเอียดการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรม ดังนี้

8.1 การรวบรวมข้อมูล

ปัจจัยที่นำมาใช้กำหนดระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรม ได้แก่

- 8.1.1 ระดับความเป็นธรรมชาติ เกษตรกรรมและหัตถกรรม
- 8.1.3 ความห่างไกลชุมชน
- 8.1.3 ผลกระทบสิ่งแวดล้อม
- 8.1.4 ระดับของความสันโดษ

ซึ่งในแต่ละกลุ่มปัจจัยก็จะใช้ข้อมูลตัวชี้วัดที่แตกต่างไป ดังนี้

ตารางที่ 3.2 กลุ่มปัจจัยที่ใช้ในการประเมินศักยภาพพื้นที่

กลุ่มปัจจัย	การท่องเที่ยวทางเกษตรกรรมและหัตถกรรม
1. ระดับความเป็นธรรมชาติ เกษตรกรรมและหัตถกรรม	-ประเภทการใช้ที่ดิน
2. ความห่างไกลชุมชน	-ที่ตั้งหมู่บ้าน

8.2 การกำหนดคะแนนความเหมาะสม

ดัดแปลงการกำหนดค่าคะแนนของความเหมาะสมจากตรรกะในปี 2540 นำปัจจัยแต่ละชนิดมากำหนดชั้นข้อมูลพร้อมทั้งให้ค่าคะแนนความเหมาะสม (ranking score) โดยแบ่งออกเป็น 5 ชั้น มีค่าคะแนนตั้งแต่ 1 – 5 คะแนน เรียงลำดับศักยภาพจากน้อยไปมาก โดยคะแนนที่น้อยที่สุดคือเท่ากับ 1 ซึ่งหมายถึงพื้นที่ที่ศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมน้อยที่สุด ส่วนคะแนนที่มากที่สุดมีค่าเท่ากับ 5 หมายถึงเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมมากที่สุด โดยรายละเอียดข้อมูล ดังนี้

8.2.1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม

1) ระยะห่างจากถนน แสดงถึงระดับของความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งหากพื้นที่ยากต่อการเข้าถึงก็มีแนวโน้มที่ความเป็นธรรมชาติจะถูกทำลายน้อยกว่าพื้นที่ที่ง่ายต่อการเข้าถึง นอกจากนี้ยังแสดงถึงระดับของความสันโดษหรือมีความเป็นธรรมชาติสูงกว่าพื้นที่ใกล้ถนน

ก) 0-5	00 เมตร	ค่าน้ำหนักเท่ากับ 1
ข) 500-1000	เมตร	ค่าน้ำหนักเท่ากับ 2
ค) 1000 – 1500	เมตร	ค่าน้ำหนักเท่ากับ 3
ง) 1500 – 2000	เมตร	ค่าน้ำหนักเท่ากับ 4
จ) มากกว่า 2000	เมตร	ค่าน้ำหนักเท่ากับ 5

2) ระยะจากหมู่บ้าน แสดงถึงโอกาสที่ธรรมชาติจะถูกเปลี่ยนแปลงไป โดยพื้นที่ที่อยู่ใกล้กับชุมชน มักจะเป็นพื้นที่ที่การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคต่างๆ แล้ว ซึ่งระดับความเป็นธรรมชาตาก็จะลดน้อยลงด้วย ดังนี้

ก) 0-5	00 เมตร	ค่าน้ำหนักเท่ากับ 1
ข) 500-1000	เมตร	ค่าน้ำหนักเท่ากับ 2
ค) 1000 – 1500	เมตร	ค่าน้ำหนักเท่ากับ 3
ง) 1500 – 2000	เมตร	ค่าน้ำหนักเท่ากับ 4
จ) มากกว่า 2000	เมตร	ค่าน้ำหนักเท่ากับ 5

3) ประเภทของการใช้ที่ดิน แสดงถึงระดับความเป็นธรรมชาติ หากเป็นพื้นที่ป่าก็จะมีความเป็นธรรมชาติสูง ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถรู้สึกได้ใกล้ชิดธรรมชาติมาก ดังนั้นจึงให้ป่าดิบชื้นเป็นพื้นที่ที่ค่าคะแนนสูงที่สุด รองลงมาเป็นป่าเบญจพรรณ ดังนี้

ก) ป่าไม้		ค่าน้ำหนักเท่ากับ 4
ข) พื้นที่เกษตรกรรม		
	และหัตถกรรม	ค่าน้ำหนักเท่ากับ 5

ค) ที่อยู่อาศัย คำนวณน้ำหนักเท่ากับ 3

ง) แหล่งน้ำ

คำนวณน้ำหนักเท่ากับ 2

จ) อื่นๆ คำนวณน้ำหนักเท่ากับ 1

การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม เทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม

1. การกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม จากการตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540) ดรรรชนี (2540) อุไรพรรณ (2544) เป็นต้น พบว่าเป็นการประยุกต์ปัจจัยและตัวชี้วัดที่กำหนดขึ้นมา นั้นจะอยู่ภายใต้กรอบแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2544 ซึ่งกำหนดไว้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 4 ประการ คือ องค์ประกอบด้านพื้นที่องค์ประกอบด้านการจัดการ องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม และกรอบขององค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ทรัพยากร การท่องเที่ยว การบริการ การบริหารจัดการ และการตลาด จากภายใต้กรอบทั้งหมด ดังกล่าวสามารถกำหนดเป็นปัจจัยและตัวชี้วัดที่ใช้บ่งชี้ถึงระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม เทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม ประกอบด้วยปัจจัยหลักที่สำคัญ 5 ปัจจัย ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ลักษณะของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ โปรแกรมสื่อความหมาย โอกาสที่จะเกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และมีตัวชี้วัดทั้งหมด 18 ตัวชี้วัด โดยใช้ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นเป็นเกณฑ์ชี้วัด ดังตารางที่ 3.3 ในส่วนของเกณฑ์การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมกำหนดขึ้นโดยดัดแปลงจากหลักการประเมินขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งแบ่ง 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย อยู่ในช่วงเกณฑ์เท่ากับ มากกว่าร้อยละ 80 ร้อยละ 50 – 70 และต่ำกว่าร้อยละ 50 ตามลำดับ (สถาบันวิจัยทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2541)

ตารางที่ 3.3 ตัวชี้วัดและเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม

ตัวชี้วัด	เกณฑ์ในการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม
1. ปัจจัยด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	
1.1 ความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่ (Wi = 1)	1 = นักท่องเที่ยว < 50 % พอใจต่อสภาพเส้นทางและความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่

<p>1.2 ทักษะคุณภาพและสภาพภูมิทัศน์</p> <p>1.3 ความโดดเด่นหรือสิ่งดึงดูดทางธรรมชาติ (Wi = 5) น้ำ (Wi = 5)</p>	<p>2 = นักท่องเที่ยว 50 –60 % พอใจต่อสภาพเส้นทางและความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่</p> <p>3 = นักท่องเที่ยว 61 –70 % พอใจต่อสภาพเส้นทางและความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่</p> <p>4 = นักท่องเที่ยว 71 –80 % พอใจต่อสภาพเส้นทางและความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่</p> <p>5 = นักท่องเที่ยว > 80 % พอใจต่อสภาพเส้นทางและความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่</p> <p>1 = นักท่องเที่ยว <50 % ความพึงพอใจต่อทัศนียภาพของเทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม</p> <p>2 = นักท่องเที่ยว 50–60% ความพึงพอใจต่อทัศนียภาพของเทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม</p> <p>3 = นักท่องเที่ยว 61–70 % ความพึงพอใจต่อทัศนียภาพของเทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม</p> <p>4 = นักท่องเที่ยว 71–80 % ความพึงพอใจต่อทัศนียภาพของเทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม</p> <p>5 = นักท่องเที่ยว >80 % ความพึงพอใจต่อทัศนียภาพของเทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม</p> <p>1 = นักท่องเที่ยว < 50 % พอใจต่อความโดดเด่นหรือสิ่งดึงดูดตามธรรมชาติ</p> <p>2 = นักท่องเที่ยว 50–60 % พอใจต่อความโดดเด่นหรือสิ่งดึงดูดตามธรรมชาติ</p> <p>3 = นักท่องเที่ยว 61–70% พอใจต่อความโดดเด่นหรือสิ่งดึงดูดตามธรรมชาติ</p> <p>4 = นักท่องเที่ยว 71–80 % พอใจต่อความโดดเด่นหรือสิ่งดึงดูดตามธรรมชาติ</p> <p>5 = นักท่องเที่ยว >80 % พอใจต่อความโดดเด่นหรือสิ่งดึงดูดตามธรรมชาติ</p>

ตัวชี้วัด	เกณฑ์ในการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม
<p>1.4 จำนวนความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว (Wi = 2)</p>	<p>1 = นักท่องเที่ยว <50 % ความพึงพอใจต่อจำนวนความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>2 = นักท่องเที่ยว 50-60 % ความพึงพอใจต่อจำนวนความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>3 = นักท่องเที่ยว 61-70 % ความพึงพอใจต่อจำนวนความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>4 = นักท่องเที่ยว 71-80 % ความพึงพอใจต่อจำนวนความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>5 = นักท่องเที่ยว >80 % ความพึงพอใจต่อจำนวนความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว</p>
<p>1.5 ระยะห่างแหล่งท่องเที่ยวอื่น (Wi = 2)</p>	<p>1 = นักท่องเที่ยว <50 % คิดว่าระยะห่างระหว่างแหล่งท่องเที่ยวมีความเหมาะสม</p> <p>2 = นักท่องเที่ยว 50-60 % คิดว่าระยะห่างระหว่างแหล่งท่องเที่ยวมีความเหมาะสม</p> <p>3 = นักท่องเที่ยว 61-70 % คิดว่าระยะห่างระหว่างแหล่งท่องเที่ยวมีความเหมาะสม</p> <p>4 = นักท่องเที่ยว 71-80 % คิดว่าระยะห่างระหว่างแหล่งท่องเที่ยวมีความเหมาะสม</p> <p>5 = นักท่องเที่ยว >80 % คิดว่าระยะห่างระหว่างแหล่งท่องเที่ยวมีความเหมาะสม</p>
<p>1.6 ความปลอดภัย (Wi = 4)</p>	<p>1=นักท่องเที่ยวน<50% มีความรู้สึกปลอดภัย</p> <p>2=นักท่องเที่ยวน50-60% มีความรู้สึกปลอดภัย</p> <p>3=นักท่องเที่ยวน 61-70% มีความรู้สึกปลอดภัย</p> <p>4=นักท่องเที่ยวน 71-80% มีความรู้สึกปลอดภัย</p> <p>5=นักท่องเที่ยวน>80% มีความรู้สึกปลอดภัย</p>

<p>2. ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ</p> <p>2.1 ความกลมกลืนและเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกกับความสะดวกกับสภาพแวดล้อม (Wi=4)</p> <p>2.2 การให้บริการแก่นักท่องเที่ยว (Wi=1)</p>	<p>1=นักท่องเที่ยว <50% มีความคิดเห็นว่สิ่งอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม</p> <p>2=นักท่องเที่ยว 50-60% มีความคิดเห็นว่สิ่งอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม</p> <p>3=นักท่องเที่ยว 61-70% มีความคิดเห็นว่สิ่งอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม</p> <p>4=นักท่องเที่ยว 71-80% มีความคิดเห็นว่สิ่งอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม</p> <p>5=นักท่องเที่ยว >80% มีความคิดเห็นว่สิ่งอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม</p> <p>1=นักท่องเที่ยว<50% ึ่งพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการท่องเที่ยว</p> <p>2=นักท่องเที่ยว 50-60% ึ่งพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการท่องเที่ยว</p> <p>3=นักท่องเที่ยว 61-70% ึ่งพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการท่องเที่ยว</p> <p>4=นักท่องเที่ยว 71-80% ึ่งพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการท่องเที่ยว</p> <p>5=นักท่องเที่ยว>80% ึ่งพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการท่องเที่ยว</p>
<p>3. ปัจจัยด้านโปรแกรมสื่อความหมาย</p> <p>3.1 รูปแบบ เนื้อหา วิธีการ สื่อความหมาย (Wi=3)</p>	<p>1=ไม่มีการจัดการด้านสื่อความหมาย</p> <p>2=มีการจัดการด้านสื่อความหมายในบางพื้นที่ แต่ยังไม่เพียงพอ หรือสอดคล้องต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรม</p> <p>3=มีการจัดการด้านสื่อความหมายสอดคล้อง ตามวัตถุประสงค์การท่องเที่ยว แต่เนื้อหาไม่น่าสนใจ ไม่หลากหลาย</p>

<p>3.2 ความเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ (Wi=5)</p> <p>3.3 ใช้อำนวยต่อการสร้างจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยว (Wi=5)</p>	<p>4=มีการจัดการด้านสื่อความหมายสอดคล้องต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและทัศนกรรม มีโปรแกรมสื่อความหมายที่หลากหลายขึ้น เนื้อหามีความน่าสนใจ</p> <p>5=การจัดการด้านสื่อความหมายมีความเหมาะสม น่าสนใจสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและทัศนกรรม</p> <p>1=นักท่องเที่ยว <50% ฟังพอใจในคุณค่าเชิงการท่องเที่ยวและคุณค่าเชิงวิชาการ</p> <p>2=นักท่องเที่ยว 50-60% ฟังพอใจในคุณค่าเชิงการท่องเที่ยวและคุณค่าเชิงวิชาการ</p> <p>3=นักท่องเที่ยว 61-70% ฟังพอใจในคุณค่าเชิงการท่องเที่ยวและคุณค่าเชิงวิชาการ</p> <p>4=นักท่องเที่ยว 71-80% ฟังพอใจในคุณค่าเชิงการท่องเที่ยวและคุณค่าเชิงวิชาการ</p> <p>5=นักท่องเที่ยว >80% ฟังพอใจในคุณค่าเชิงการท่องเที่ยวและคุณค่าเชิงวิชาการ</p> <p>1=นักท่องเที่ยว <50% ฟังพอใจต่อการสื่อความหมาย ใช้อำนวยต่อการพัฒนาจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม</p> <p>2=นักท่องเที่ยว 50-60% ฟังพอใจต่อการสื่อความหมาย ใช้อำนวยต่อการพัฒนาจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม</p> <p>3=นักท่องเที่ยว 61-70% ฟังพอใจต่อการสื่อความหมาย ใช้อำนวยต่อการพัฒนาจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม</p> <p>4=นักท่องเที่ยว 71-80% ฟังพอใจต่อการสื่อความหมาย ใช้อำนวยต่อการพัฒนาจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม</p> <p>5=นักท่องเที่ยว >80% ฟังพอใจต่อการสื่อความหมาย ใช้อำนวยต่อการพัฒนาจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม</p>

<p>4. ปัจจัยด้านโอกาสที่จะเกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อม</p> <p>4.1 แผนการจัดการท่องเที่ยว (Wi=5)</p> <p>4.2 ส่วนรวมของชุมชนท้องถิ่น (Wi=5)</p> <p>5. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน</p> <p>5.1 ประโยชน์ต่อสมาชิกในชุมชนด้านเศรษฐกิจ (ประโยชน์และโอกาสด้านเศรษฐกิจ)(Wi=4)</p>	<p>1=ไม่มีแผนการจัดการท่องเที่ยว</p> <p>2=มีแผนการจัดการท่องเที่ยว แต่ไม่ครบทุกองค์ประกอบ ไม่มีการนำไปปฏิบัติ</p> <p>3=มีแผนการจัดการท่องเที่ยว แต่ไม่ครบทุกองค์ประกอบ มีการนำแผนไปปฏิบัติ</p> <p>4=มีแผนการจัดการท่องเที่ยว ครบทุกองค์ประกอบมีการนำไปปฏิบัติใช้ แต่ไม่มีความต่อเนื่อง</p> <p>5=มีแผนการจัดการท่องเที่ยวครบทุกองค์ประกอบมีการนำแผนไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และมีการติดตามประเมินผล</p> <p>1=ไม่มีมาตรการในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม</p> <p>2=มีมาตรการในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพียงบางส่วน และไม่ได้นำไปปฏิบัติ</p> <p>3=มีมาตรการในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพียงบางส่วน แต่นำไปปฏิบัติ</p> <p>4=มีมาตรการในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีการนำไปปฏิบัติ แต่ยังไม่ต่อเนื่อง</p> <p>5=มีมาตรการในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีการนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและมีการติดตามประเมินผล</p> <p>1=ชาวบ้าน <50% พอใจต่อประโยชน์และโอกาสด้านเศรษฐกิจที่ได้รับ หรือชาวบ้านไม่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว</p> <p>2=ชาวบ้าน 51-60% พอใจต่อประโยชน์และโอกาสด้านเศรษฐกิจที่ได้รับ หรือชาวบ้านไม่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว</p>
--	--

	<p>3=ชาวบ้าน 61-70% พอใจต่อประโยชน์และโอกาสด้านเศรษฐกิจที่ได้รับ หรือชาวบ้านไม่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว</p> <p>4=ชาวบ้าน 71-80% พอใจต่อประโยชน์และโอกาสด้านเศรษฐกิจที่ได้รับ หรือชาวบ้านไม่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว</p> <p>5=ชาวบ้าน >80% พอใจต่อประโยชน์และโอกาสด้านเศรษฐกิจที่ได้รับ หรือชาวบ้านไม่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว</p>
5.2 การเข้ามามีส่วนรวมของชุมชนท้องถิ่น (Wi=5)	<p>1=ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนรวม <50% 2=ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนรวม 50-60% 3=ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนรวม 61-70% 4=ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนรวม 71-80% 5=ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนรวม <80%</p>
5.3 การสนับสนุนการพัฒนาของรัฐ (Wi=5)	<p>1=ชาวบ้าน < 50% คิดเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากรัฐมากขึ้นจากเดิม</p> <p>2=ชาวบ้าน 50-60% คิดเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากรัฐมากขึ้นจากเดิม</p> <p>3=ชาวบ้าน 61-70% คิดเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากรัฐมากขึ้นจากเดิม</p> <p>4=ชาวบ้าน 71-80% คิดเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากรัฐมากขึ้นจากเดิม</p> <p>5=ชาวบ้าน >80% คิดเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากรัฐมากขึ้นจากเดิม</p>

2. กำหนดค่าถ่วงน้ำหนักของปัจจัยที่ใช้ในการประเมินศักยภาพ
มีปัจจัยทั้งหมด 5 ปัจจัย ได้แก่ ทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรม
ลักษณะของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ โปรแกรมสื่อความหมาย โอกาสการเกิดผล
กระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมกำหนดค่าถ่วงน้ำหนักแต่ละปัจจัย

ตารางที่ 3.4 การให้ค่าถ่วงน้ำหนักของปัจจัยที่ใช้ในการประเมินศักยภาพ

ปัจจัย	ตัวชี้วัด	ค่าถ่วงน้ำหนัก
1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม	1.1 ความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่	1
	1.2 ทัศนียภาพและสภาพภูมิทัศน์	5
	1.3 ความโดดเด่นหรือสิ่งดึงดูดใจ	5
	1.4 จำนวนและความหลากหลาย	2
	1.5 ระยะห่างจากแหล่งท่องเที่ยว	2
	1.6 ความปลอดภัย	4
2. ความห่างไกลชุมชน	2.1 ความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม	4
1. โปรแกรมสื่อความหมาย	2.2 การให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	1
	3.1 รูปแบบ เนื้อหา วิธีการสื่อความหมาย	3
	3.2 ความเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้	5
4. โอกาสที่จะเกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อม	3.3 ใช้อำนาจต่อการสร้างจิตสำนึก	5
	4.1 แผนการจัดการท่องเที่ยว	5
	4.2 มาตรการจัดการสิ่งแวดล้อม	5
5. การมีส่วนร่วมของชุมชน	4.3 มาตรการเฝ้าระวังและป้องกัน	5
	5.1 การมีส่วนร่วม	5
	5.2 การกระจายรายได้	4
	5.3 การสนับสนุนจากรัฐ	3

ค่าถ่วงน้ำหนักของแต่ละตัวชี้วัดจะมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้จะพิจารณาจากวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของหลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม โดยมีหลักการพิจารณา ดังนี้

1) ปัจจัยด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม มีจำนวน 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ ความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่ ทักษะภาพและสภาพภูมิทัศน์ ความโดดเด่นหรือสิ่งดึงดูดใจ จำนวนและความหลากหลาย ระยะห่างจากแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัย โดยให้ค่าความสำคัญต่อทัศนียภาพและสภาพภูมิทัศน์ ความโดดเด่นหรือสิ่งดึงดูดใจมากที่สุด มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 5 คะแนน เนื่องจากเป็นแรงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว รองลงมาคือให้ความสำคัญต่อความปลอดภัย คือสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนั้นจะต้องมีความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว ตั้งแต่การเดินทางเข้าไปถึงและการประกอบกิจกรรม ส่วนเรื่องของจำนวนและความหลากหลาย ระยะห่างของแหล่งท่องเที่ยว ความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่ ถือว่าเป็นตัวชี้วัดที่มีความสำคัญน้อยต่อการท่องเที่ยวเนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมเป็นการท่องเที่ยวที่ได้สัมผัสชื่นชมนิเวศเกษตรอย่างใกล้ชิดแต่ไม่เน้นถึงความสะดวกสบายในการเข้าถึงพื้นที่

2) ปัจจัยด้านลักษณะของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ มีจำนวน 2 ตัวชี้วัด คือ ความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 4 คะแนน และความพึงพอใจต่อการให้บริการของชุมชนในท้องถิ่น มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1 คะแนน เนื่องจากในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมนั้น จะต้องตระหนักว่าไม่ควรก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หรือขัดต่อลักษณะเด่นของธรรมชาติ โดยพิจารณาจากสิ่งอำนวยความสะดวกหรือสิ่งปลูกสร้างที่มีอยู่ในพื้นที่ความสวยงาม เป็นระเบียบ กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติ ตลอดจนมีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ส่วนเรื่องการให้บริการมีค่าน้ำหนักน้อยที่สุด เนื่องจากท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่เน้นถึงความสะดวกมากนัก มีลักษณะกินอยู่แบบง่ายๆ นิยมพักแรมและกินอาหารราคาถูก ดำเนินการโดยสมาชิกชุมชนในท้องถิ่นเพื่อเป็นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นนั้นและเน้นการได้รับความรู้มากกว่าความสนุกสนาน

3) ปัจจัยด้านโปรแกรมสื่อความหมาย การให้บริการด้านสื่อความหมายและการศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม เพราะมีแนวคิดหลักคือ เป็นการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อพื้นที่ธรรมชาติ แต่นักท่องเที่ยวอาจมีความรู้ ความเข้าใจเพียงเล็กน้อยเกี่ยวกับพื้นฐานด้านการอนุรักษ์ ดังนั้นเมื่อเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวก็ควรจะได้รับความรู้หรือจิตสำนึกที่ดีด้านสิ่งแวดล้อมผ่านโปรแกรมสื่อความหมายกลับไป โดยมีจำนวนตัวชี้วัด 3 ตัว ได้แก่ รูปแบบ เนื้อหาของสื่อความหมาย ความเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และเนื้อหาอำนวยความสะดวกสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานว่าการให้ท่องเที่ยวเชิง

เกษตรและหัตถกรรมเป็นเครื่องมือในการให้ความรู้ สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงให้ค่าน้ำหนักกับความเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้และเอื้ออำนวยต่อการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมมีค่าสูงสุด คือ 5 คะแนน และให้ค่าน้ำหนักของรูปแบบเนื้อหาของสื่อความหมายมีค่ารองลงมา

4) ปัจจัยด้านโอกาสที่จะเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก โดยเสียงหลักผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือการทำลายคุณค่าดั้งเดิมของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ดังนั้นจึงพิจารณาให้ค่าน้ำหนักของทุกตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อมมีค่าน้ำหนักเท่ากันหมดทุกตัว และมีค่าสูงสุด คือ เท่ากับ 5 คะแนน โดยมีจำนวนตัวชี้วัด 3 ตัว ได้แก่ แผนการจัดการท่องเที่ยว มาตรการจัดการสิ่งแวดล้อมและมาตรการเฝ้าระวังและป้องกัน

5) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น มีจำนวนตัวชี้วัด 3 ตัว ได้แก่ การมีส่วนร่วม การกระจายรายได้ การสนับสนุนจากรัฐ การให้ค่าน้ำหนักจะให้ตัวชี้วัดด้านการมีส่วนร่วมมีความสำคัญมากที่สุดเท่ากับ 5 คะแนน รองลงมาคือ การกระจายรายได้ และการสนับสนุนจากรัฐ ตามลำดับ เนื่องจากในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดกระบวนการสร้างความเข้มแข็งในชุมชนและเกื้อหนุนให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อันเกิดมาจากผลประโยชน์ของการท่องเที่ยวตลอดจนมีการกระจายได้เป็นธรรม

ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล

1. ลงพื้นที่สำรวจและประสานงานกับหน่วยท้องถิ่น หัวหน้าชุมชนและชาวบ้าน
2. ลงสำรวจศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ เบื้องต้น รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงผลกระทบต่าง ๆ รวมถึงศึกษาข้อมูลในอดีตย้อนหลัง 5 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2550 – 2554 เพื่อดูแนวโน้ม
3. แบ่งวิธีการดำเนินงานออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังรายละเอียดดังนี้
 - 3.1 การวิจัยเพื่อค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน ในด้านการจัดการการท่องเที่ยวป่าชายเลนเชิงนิเวศ ประกอบด้วยกิจกรรม
 - 3.1.1 การสนทนากลุ่มกับชุมชน นักท่องเที่ยว หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเทคนิค Rapid Rural Appraisal (RRA)
 - 3.1.2 สัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มกับชุมชน นักท่องเที่ยว และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเทคนิค Participatory Rural Appraisal (PRA)
 - 3.2 การดำเนินงานพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรม ประกอบด้วยกิจกรรม (แบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมต่างๆ)
 - 3.2.1 การสนทนากลุ่มกับชุมชนและผู้นำชุมชน

3.2.2 การสนทนากลุ่มระหว่างผู้ประสานงานและหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม

3.2.3 การประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างชุมชนในพื้นที่ ที่ศึกษากับนักวิจัยและหัวหน้า ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

3.3 การนำรูปแบบที่พัฒนาไปทดสอบใช้ในภาคสนาม ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

3.3.1 วิเคราะห์ผลจากแบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมในการพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยว โดยเทคนิคกระบวนการวิเคราะห์ลำดับชั้น หรือ Analytical Hierarchy Process : AHP เพื่อวัดค่าระดับค่าของการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้ผลการตัดสินใจที่ถูกต้องตรงกับเป้าหมายของการตัดสินใจได้มากที่สุด ของชุมชน ตำบลโพธิ์งาม อำเภอ ประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

3.3.2 โดยกระบวนการในข้อ 3.3.1) นั้น จะได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความพึงพอใจของ ชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้ง 3 ประเด็น คือ ประเด็นด้านเศรษฐกิจ ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม ประเด็น ด้านคุณภาพชีวิตของชุมชนจากกิจกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยว

3.3.3 นำทั้ง 3 ประเด็นมาทำการวิเคราะห์ความเหมาะสม (Optimize) ของแต่ละ ประเด็น โดยเทคนิคโปรแกรมเชิงเส้น (Linear Programming)

3.3.4 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเศรษฐศาสตร์การท่องเที่ยว โดยเทคนิควิธีการตัวทวีคูณ (Proportional Multiplier Method, PMM) เพื่อหาผลกระทบทางเศรษฐศาสตร์ที่เกิดจากการท่องเที่ยว ในแต่ละพื้นที่

3.3.5 ประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม โดยเกณฑ์ ข้างต้นที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 3.4.8

4. สรุปผลการดำเนินงานและนำข้อแก้ไขมาปรับปรุง เพื่อจะนำไปปฏิบัติต่อไป

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้ทำการศึกษาได้ทำการนำแบบสอบถามทั้ง 3 ชุด คือ แจก แบบสอบถามของนักท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังบริเวณตำบลโพธิ์งาม แจกแบบสอบถามสำหรับประชาชนท้องถิ่นให้กับชาวบ้านชุมชน และสำหรับหน่วยงานภาครัฐมีการ สอบถามจาก เทศบาลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

ภาพที่ 3.1 การประชุมกับตัวแทนชุมชนเพื่อสอบถามข้อมูลเบื้องต้น

ภาพที่ 3.2 สอบถามข้อมูลจากประชาชนท้องถิ่น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำกับข้อมูลนั้น ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การจัดทำแบบสอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของนักท่องเที่ยว เมื่อผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่ได้มาทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์แล้ว หลังจากนั้นก็จะนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสถิติ นำเสนอค่าร้อยละในรูปแบบตาราง

สำหรับส่วนที่เป็นระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวจะมีเกณฑ์การวิเคราะห์ดังนี้ เป็นข้อคำถาม 5 ข้อเลือก คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

คำตอบ	ข้อคำถาม		
เห็นด้วยอย่างยิ่ง		5	คะแนน
เห็นด้วย		4	คะแนน
ไม่แน่ใจ		3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย		2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง		1	คะแนน

เกณฑ์การแปรผลและวัดระดับความคิดเห็น แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ระดับความคิดเห็นสูง หมายถึง คะแนน 3.34	– 5.00 คะแนน
ระดับความคิดเห็นปานกลาง หมายถึง คะแนน 1.	67 – 3.33 คะแนน
ระดับความคิดเห็นต่ำ หมายถึง คะแนน 0.01	– 1.66 คะแนน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลของประชาชนในท้องถิ่นเมื่อผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่ได้มาทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์แล้ว หลังจากนั้นก็จะนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสถิติ นำเสนอค่าร้อยละในรูปแบบตาราง

สำหรับส่วนที่เป็นระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวจะมีเกณฑ์การวิเคราะห์ดังนี้ เป็นข้อคำถาม 5 ข้อเลือก คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

คำตอบ	ข้อคำถาม		
เห็นด้วยอย่างยิ่ง		5	คะแนน
เห็นด้วย		4	คะแนน
ไม่แน่ใจ		3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย		2	คะแนน

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	คะแนน
เกณฑ์การแปรผลและวัดระดับความคิดเห็น แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้		
ระดับความคิดเห็นสูง หมายถึง	คะแนน 3.34	– 5.00 คะแนน
ระดับความคิดเห็นปานกลาง หมายถึง	คะแนน 1.	67 – 3.33 คะแนน
ระดับความคิดเห็นต่ำ หมายถึง	คะแนน 0.01	– 1.66 คะแนน

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นของหน่วยงานราชการ คือ เทศบาลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี จะนำเสนอโดยสถิติเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปที่มีต่อรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม

2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อให้ทราบถึงระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมของเทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยการใช้สมการถ่วงน้ำหนัก (weighting score equation) (ดัดแปลงจากครรรชนี เอ็มพันธ์, 2540)

$$RRP = \frac{\sum WR_i}{\sum W_i}$$

โดยที่ RRP = ระดับศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว (Recreation Resource Potetial)

W_i = ค่าถ่วงน้ำหนักให้สำคัญของปัจจัยชีวิตที่ 1..n

R_{ij} = ค่าคะแนนศักยภาพของปัจจัยชีวิตที่ 1..n

3. คำนวณหาค่าศักยภาพของแต่ละกลุ่มปัจจัยจากสมการถ่วงน้ำหนัก โดยใช้ค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักปัจจัยจากตารางที่ 3.3

1) ปัจจัยด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรม (W_R)

$$RRP_{(R)} = \frac{(1)(R_1) + (5)(R_2) + (5)(R_3) + (2)(R_4) + (2)(R_5) + (4)(R_6)}{19}$$

2) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวกและการบริการ (W_R)

$$RRP_{(F)} = \frac{(4)(F_1) + (1)(F_2)}{5}$$

3) ปัจจัยด้านโปรแกรมสื่อความหมาย

$$RRP_{(In)} = \frac{(3)(In_1) + (5)(In_2) + (5)(In_3)}{13}$$

4) ปัจจัยด้านโอกาสที่จะเกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อม

$$RRP_{(EN)} = \frac{(5)(EN_1) + (5)(EN_2) + (5)(EN_3)}{15}$$

5) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

$$RRP_{(P)} = \frac{(5)(P_1) + (4)(P_2) + (3)(P_3)}{12}$$

4. เปรียบเทียบค่าระดับศักยภาพ (RRP) กับเกณฑ์เพื่อหาระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ศักยภาพสูงมาก ศักยภาพสูง ศักยภาพปานกลาง ศักยภาพต่ำ ศักยภาพต่ำมาก ใช้วิธีการกำหนดช่วงชั้นของระดับศักยภาพดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{(\text{ค่าคะแนนสูงสุด} - \text{ค่าคะแนนต่ำสุด})}{\text{จำนวนระดับชั้น}}$$

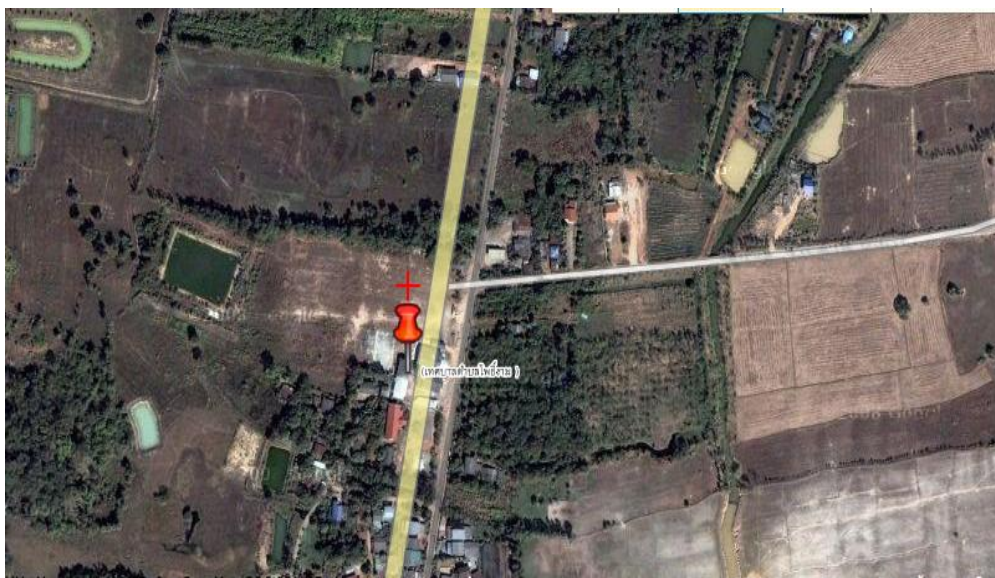
$$\text{เมื่อแทนค่าผลลัพธ์} = \frac{(5 - 1)}{5} = 0.8$$

จากค่าความกว้างของอันตรภาคชั้นที่ได้ สามารถกำหนดค่าระดับศักยภาพ ได้ดังนี้

ศักยภาพต่ำมาก	=	1.00 – 1.80
ศักยภาพต่ำ	=	1.81 – 2.60
ศักยภาพปานกลาง	=	2.61 – 3.40
ศักยภาพสูง	=	3.41 – 4.20
ศักยภาพสูงมาก	=	4.21 – 5.00

สถานที่ทำการวิจัย

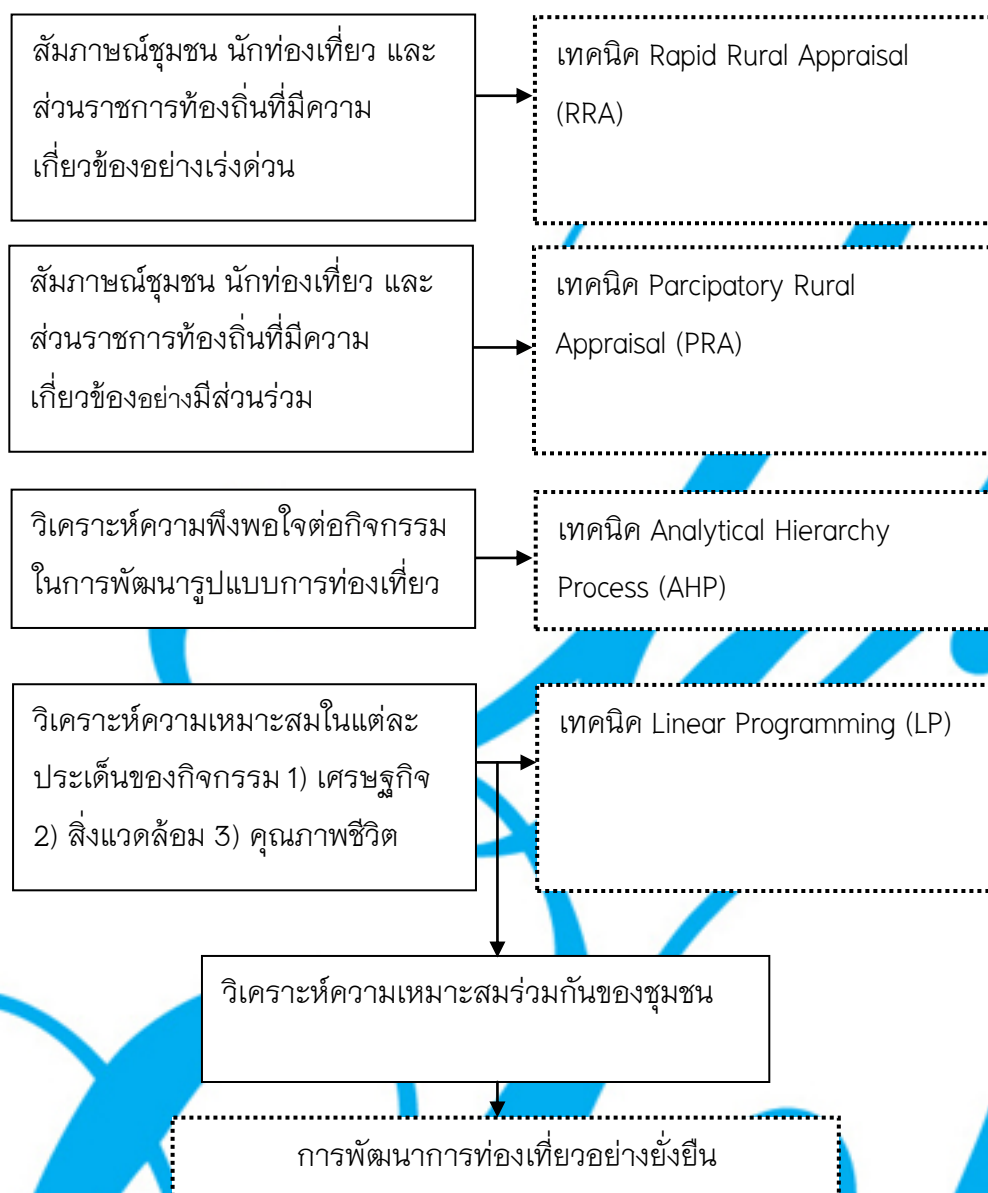
แหล่งท่องเที่ยวเชิงหัตถกรรมเกษตร บริเวณตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

ภาพที่ 3.5 แผนที่ทางอากาศเทศบาลตำบลโพธิ์งาม
ที่มา : (จังหวัดปราจีนบุรี, 2554)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. ค่าร้อยละ
2. ค่าเฉลี่ย
3. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. ความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามโดยวิธีการของ Cronbach

ภาพที่ 3.6 กระบวนการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม เทศบาลตำบลโพธิ์งามจังหวัดปราจีนบุรี

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่นรวมทั้งหน่วยงานท้องถิ่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในเขตตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อนำมาพัฒนาให้เกิดการพัฒนาท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวจำนวน 83 ชุดและประชาชนในท้องถิ่น 41 ชุด และหน่วยงานท้องถิ่น 5 ชุด แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้ โปรแกรมทางสถิติ รวมไปถึงการวิเคราะห์เพื่อการหากิจกรรมต่างๆที่เหมาะสมโดยเทคนิคต่างๆ เพื่อใช้ในการตัดสินใจในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวนั้นต่อไป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษา มีดังนี้

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากร

จากผลการศึกษาทรัพยากรที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวโดยใช้เครื่องมือเพื่อถามคำถาม และได้ผลดังต่อไปนี้

ตำบลโพธิ์งาม เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเส้นทางเชื่อมระหว่างจังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดปทุมธานี ประเทศกัมพูชา ทำให้เป็นเส้นทางผ่านของนักท่องเที่ยวและพ่อค้าระหว่างทั้งสองประเทศ โดยชุมชนในตำบลโพธิ์งามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม ซึ่งเกิดจากการภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น อาชีพทำสวนผลไม้ สวนต้นไม้ประดับทั้งเล็กและใหญ่ ส่วนหัตถกรรมจะประกอบการทำไม้ไผ่ ทำไม้กวาดจากดอกหญ้า ไม้ดอกไม้ประดับ โต๊ะเก้าอี้ ฝาชี และอุปกรณ์ตกแต่งบ้านอื่นๆ ซึ่งการประกอบอาชีพหัตถกรรมของชาวบ้านบริเวณนี้เป็นการดำเนินการซึ่งสอดคล้องและสนับสนุนวิสัยทัศน์ของจังหวัดปราจีนบุรีด้านเศรษฐกิจ “มีฐานเศรษฐกิจที่มั่นคงหลากหลาย โดดเด่นทั้งเกษตร อุตสาหกรรม ท่องเที่ยว”

จากพื้นฐานของชุมชนในตำบลโพธิ์งาม ที่มีความหลากหลายของกิจกรรมทำให้สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมนั้นมาก่อให้เกิดรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นได้ดี โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานที่มีอยู่ในพื้นที่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ในการศึกษาเบื้องต้น อย่างไรก็ตาม การที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวในตำบลโพธิ์งามว่าจะไปในรูปแบบใดนั้น จำเป็นจะต้องมีการศึกษาความพร้อมของปัจจัยต่างๆ ที่จะสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวก่อนเพื่อประเมินความพร้อมในการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งรวมปัจจัยที่ทำการศึกษาในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่

- 1) ต้นทุนทรัพยากรในชุมชน

2) ความพร้อมของสาธารณูปโภค

ซึ่งจากการศึกษาทั้ง 2 ปัจจัยข้างต้นจะทำให้สามารถวางแผนและกำหนดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับตำบลโพธิ์งามได้ดีที่สุด โดยผลการศึกษาเป็นดังต่อไปนี้

1) ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เนื่องจากชาวบ้านในตำบลโพธิ์งามมีอาชีพหลักการเกษตรกรรม หัตถกรรมและการค้าขาย โดยเฉพาะงานด้านหัตถกรรมได้มีการผลิตสินค้าด้านหัตถกรรมขึ้นมา จึงทำให้ทรัพยากรไม่ใช่ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเป็นทรัพยากรสิ้นส่วนร่วมที่ขาดการเอาใจใส่ดูแล ชาวบ้านไม่เห็นความสำคัญของทรัพยากรต่างๆ รวมทั้งไม่คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดจากทรัพยากรต่างๆ ถูกทำลาย ชาวบ้านส่วนใหญ่ทำกินในที่สาธารณะ โดยไม่ทราบขอบเขตที่แท้จริงของที่ดินสาธารณะทำให้เกิดการบุกรุกที่สาธารณะ ส่วนใหญ่ชาวบ้านทราบว่าในหมู่บ้านมีทรัพยากรอะไรบ้างแต่ไม่มีการจัดการดูแลอย่างเด่นชัด

อย่างไรก็ตาม ทรัพยากรและทรัพยากรสิ้นส่วนร่วมในหมู่บ้าน ประกอบด้วยทรัพยากรที่เป็นธรรมชาติและทรัพยากรที่ไม่ใช่ธรรมชาติ ดังตารางที่ 4.1 และ 4.2

1.1) ทรัพยากรหรือทรัพยากรสิ้นส่วนร่วมที่เป็นธรรมชาติของหมู่บ้าน ได้แก่ หนองน้ำสาธารณะที่สาธารณะ ซึ่งอดีตเคยเป็นป่าช้าปัจจุบันกำลังดำเนินการของบประมาณก่อสร้างอาคาร เพื่อเป็นแหล่งของสินค้าหรือหัตถกรรมของหมู่บ้าน

1.2) ทรัพยากรหรือทรัพยากรสิ้นส่วนร่วมที่ถูกสร้างขึ้น ได้แก่ ถนนสาธารณะในหมู่บ้าน ประปาหมู่บ้าน ไฟฟ้า สระน้ำขุด โดยกรมประมง โรงเรียน ศาลาพักร้อน และศาลตাপู้ซึ่งแต่ละหมู่บ้านมีความแตกต่างทางด้านคุณภาพและปริมาณของทรัพยากรหรือทรัพยากรสิ้นส่วนร่วมในอดีตและปัจจุบัน เกษตรกรประมาณร้อยละ 10 ของเกษตรกรที่ตอบคำถาม แสดงความคิดเห็นว่าในอดีตพื้นที่สาธารณะเคยมีป่าไม้อยู่ แต่ปัจจุบันจำนวนต้นไม้หรือป่าไม้หายไปประมาณร้อยละ 70 ของจำนวนที่มีในอดีต แต่ในด้านคุณภาพเกษตรประมาณร้อยละ 78 ของเกษตรกรที่สำรวจ มีความเห็นว่าทรัพยากรหรือทรัพยากรสิ้นส่วนร่วมในอดีตจนถึงปัจจุบันมีคุณภาพแตกต่างกัน เช่น หนองน้ำตื้นเขินและเกิดปัญหาน้ำท่วมในตารางที่ 4.1 และ 4.2

ตารางที่ 4.1 ทรัพย์สินส่วนรวมในปัจจุบัน เทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

ชนิดของทรัพย์สิน	จำนวน (แห่ง)
1. ทรัพย์สินธรรมชาติ	
ทรัพย์สินที่ดิน	
- พื้นที่เกษตร	1
- ที่สาธารณะ	4
ทรัพย์สินแหล่งน้ำ	
- คู คลอง ขนาดเล็ก	1
- หนองน้ำใหญ่	1
2. ทรัพย์สินที่ไม่ใช่ทรัพย์สินธรรมชาติ	
- โรงพยาบาลหรือสถานอนามัย	1
- โรงเรียน	1
- บ่อน้ำที่ชาวบ้านร่วมมือกันสร้าง	2
- วัด	1
- ศาลาริมทาง	2
- หอข่าว	1

ตารางที่ 4.2 ทรัพย์สินส่วนรวมในอดีต ตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

ชนิดของทรัพย์สิน	จำนวน (แห่ง)
1. ทรัพย์สินธรรมชาติ	
ทรัพย์สินป่าไม้	
- ป่าไม้	3
ทรัพย์สินที่ดิน	
- พื้นที่เกษตร	11
ทรัพย์สินแหล่งน้ำ	
- คู คลอง ขนาดเล็ก	10
- หนองน้ำขนาดใหญ่	1
2. ทรัพย์สินที่ไม่ใช่ทรัพย์สินธรรมชาติ	

- โรงเรียน	2
- บ่อน้ำที่ชาวบ้านร่วมมือกันสร้าง	4
- วัด	2

ความคิดเห็นของเกษตรกรจากการสอบถามผู้นำในชุมชน (สอบถามแบบกลุ่ม) และสัมภาษณ์ เกษตรกรรายบุคคล ผู้นำชุมชนสมาชิก อบต. ในหมู่บ้านและตำบล และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และเกษตรกร มีความเห็นว่าถนนสาธารณะในหมู่บ้านเป็นทรัพยากรที่มีจัดการและดูแล โดยผู้นำในชุมชนอย่างค่อนข้างชัดเจน

2) การใช้ประโยชน์ วัตถุประสงค์ ความถี่และการคำนึงถึงควมมีประโยชน์ของถนนสาธารณะ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการใช้สาธารณะ เพื่อใช้เป็นสนามบอล เป็นสถานที่เดินแอโรบิค คมนาคมขนส่ง ร้อยละ 58 ของเกษตรกรที่ให้สัมภาษณ์เข้าไปใช้ประโยชน์ทุกวัน และคิดว่ามีประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นอย่างมากดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 จำนวนร้อยละของเกษตรกรเกี่ยวกับทัศนคติของการเปลี่ยนแปลงของจำนวน และคุณภาพของทรัพยากร

การเปลี่ยนแปลงของจำนวนและคุณภาพของทรัพยากรในหมู่บ้าน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนทรัพยากรของชุมชนในอดีตและในปัจจุบัน		
- จำนวนไม่แตกต่าง	61	73.49
- จำนวนแตกต่างกัน	22	26.50
โปรดระบุความแตกต่างหรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น		
- 75 % ของพื้นที่ป่าหายไปและน้ำในแหล่งน้ำแห้งมากขึ้น และตื่นเซ็นคุณภาพทรัพยากรของชุมชนในอดีตและในปัจจุบัน		1
- คุณภาพที่ไม่แตกต่าง	63	75.90
- คุณภาพแตกต่างกัน	20	24.09
โปรดระบุความแตกต่างหรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น		
- แหล่งน้ำตื้นขึ้นและน้ำท่วมมากขึ้น	58	69.87

ตารางที่ 4.4 จำนวนร้อยละของเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ ความถี่และความค้ำึงถึงประโยชน์ของถนน

กิจกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ผู้เข้าไปใช้ประโยชน์		
- ชาวบ้านในหมู่บ้าน	38	45.78
ความถี่ในการเข้าไปใช้ประโยชน์		
- ทุกวัน	40	48.20
- ทุกอาทิตย์	15	18.07
- ทุกเดือน	3	3.61
- ไม่เคย	25	30.12
ประโยชน์ของทรัพยากรแห่งนี้มีต่อท่านและต่อชุมชน		
- มีประโยชน์มาก	77	77.00
- ไม่มีประโยชน์	6	6.00

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของนักท่องเที่ยว

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

จากการสอบถามและการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวในภาคสนาม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นส่วนใหญ่และเป็นนักท่องเที่ยวที่มีถิ่นพำนักอยู่บริเวณจังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดใกล้เคียง โดยส่วนใหญ่จะมาเป็นครอบครัว และมาท่องเที่ยวเดือนละ 1-2 ครั้ง ซึ่งได้ให้ข้อมูลดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 จำนวนร้อยละของประชาชนตามภาค เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ภาค		
- ภาคกลาง	29	34.9
- ภาคเหนือ	1	1.20
- ภาคตะวันออก	44	53.07
- ภาคใต้	1	1.20
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	8	9.63
รวม	83	100
2. เพศ		
- ชาย	43	51.80
- หญิง	40	48.20
รวม	83	100
3. อายุ		
- < 15	5	6.02
- 15-24	21	25.30
- 25-34	21	25.30
- 35-44	14	16.87
- 45-54	15	18.07
- 55-64	6	7.22
- > 65	1	1.22
4. ระดับการศึกษา		
- ประถมศึกษา	-	-
- มัธยมศึกษาตอนต้น	11	13.25
- มัธยมศึกษาตอนปลาย	10	12.05
- อาชีวศึกษา	17	20.48
- อุดมศึกษา	45	54.22

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5.อาชีพ	-	
- นักเรียน/นักศึกษา	26	31.33
- รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	18	21.69
- กิจการส่วนตัว	16	19.28
- พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท	15	18.07
- เกษตรกร/ประมง	1	1.20
- แม่ค้า	2	2.41
- แม่บ้าน/ทำงานโดยไม่ได้รับจ้าง	4	4.82
- อื่นๆ	1	1.20
รวม	83	100
6.รายได้		
- < 5000	20	24.09
- 5001-10000	34	40.96
- 10001- 15000	11	13.25
- 15001- 20000	11	13.25
- 20001- 25000	2	2.43
- > 25000	5	6.02
รวม	83	100

จากตารางที่ 4.5 พบว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 53.07 รองลงมา คือ ภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 34.90 โดยส่วนมากจะเป็นเพศชาย ร้อยละ 51.80 มีอายุอยู่ในช่วง 15-24 ปีและช่วงอายุ 25-34 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.30 รองลงมาอายุ 45-54 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.07 อายุ 35-44 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.87 อายุ 55-64 ปี คิดเป็นร้อยละ 7.22 อายุต่ำกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 6.02 และอายุมากกว่า 65 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 1.22 ระดับการศึกษาที่พบมากที่สุด คือ ระดับอุดมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 54.22 ระดับอาชีวศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20.48 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 13.28 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 12.05 และ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 31.33 รองลงมา รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 21.69 ประกอบกิจการส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 19.28 พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท คิดเป็นร้อยละ

18.07 แม่บ้าน/ทำงานโดยไม่ได้รับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 4.82 แม่ค้า/พ่อค้า คิดเป็นร้อยละ 2.41 เกษตรกรรม/ประมง ร้อยละ 1.20 และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 1.20 และ ส่วนรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5000-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.96 รองลงมารายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 24.09 รายได้อยู่ระหว่าง 10,000 - 15,000 และ 15,001-25,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 13.25 รายได้มากกว่า 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 6.02 และรายได้อยู่ระหว่าง 20,001-25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.43

2. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

ลักษณะพฤติกรรมในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและทัศนกรรม เทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรีของนักท่องเที่ยวนั้นก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ต้องนำไปพิจารณาในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับพื้นที่ เนื่องจากพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวจะเป็นตัวแปรต้นในการแสดงความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการหรือสิ่งต่างๆ ของสถานที่ท่องเที่ยวนั้นเอง

ตารางที่ 4.6 พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

พฤติกรรมการท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	กลุ่มนักท่องเที่ยว (ร้อยละ)
1. นักท่องเที่ยวที่เคยมาบริเวณเทศบาล ตำบลโพธิ์งาม		
- เคย	65	78.31
- ไม่เคย	18	21.69
2. ช่วงเดือนที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชม		
- ม.ค. - มี.ค.	4	4.82
- เม.ย. - มิ.ย.	8	9.64
- ก.ค. - ก.ย.	1	1.20
- ต.ค. - ธ.ค.	3	3.61
- เทศกาล/วันหยุด	12	14.45
- ตามสะดวก	55	66.28
3. ลักษณะของการเดินทางมาท่องเที่ยว		
- คนเดียว	12	14.46
- กลุ่มเพื่อน	25	30.12
- ครอบครัว	44	53.01
- กลุ่มทัวร์	2	2.41
4. นักท่องเที่ยวมาด้วยยานพาหนะ		
- รถโดยสารสาธารณะ	1	1.20
- รถนำเที่ยว	2	2.40
- รถส่วนตัว	80	96.40
5.ระยะเวลาในการท่องเที่ยว		
- ไป-กลับ วันเดียว	71	85.54
- พักค้างคืน	12	14.46

จากตารางที่ 4.6 พบว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเคยเดินทางมา
ท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

คิดเป็นร้อยละ 78.31 ช่วงเดือนที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวนั้นจะเดินทางมาตามเวลาที่สะดวก คิดเป็นร้อยละ 66.28 ตามเทศกาล/วันหยุดนักขัตฤกษ์ คิดเป็นร้อยละ 14.45 ช่วงเดือนเมษายนถึงมิถุนายน คิดเป็นร้อยละ 9.64 ช่วงเดือนมกราคมถึงมีนาคม คิดเป็นร้อยละ 4.82 ช่วงเดือนตุลาคมถึงธันวาคม คิดเป็นร้อยละ 3.61 ช่วงเดือนกรกฎาคมถึงกันยายน คิดเป็นร้อยละ 1.20 ลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่พบว่าจะมากันเป็นครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 53.01 มากันเป็นกลุ่มเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 30.12 เดินทางมาท่องเที่ยวคนเดียว คิดเป็นร้อยละ 14.46 และเดินทางมาเป็นกลุ่มทัวร์ คิดเป็นร้อยละ 2.41 สำหรับพาหนะที่ใช้ในการเดินทางพบว่าส่วนใหญ่มาโดยรถส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 96.40 รองลงมาเดินทางโดยรถนำเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 2.40 และรถโดยสารสาธารณะ คิดเป็นร้อยละ 1.20 ระยะเวลาการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวส่วนมากจะเดินทางไปแล้วกลับ คิดเป็นร้อยละ 85.54

3. ผลการวิเคราะห์การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ตำบลเทศบาล,โพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเมื่อเดินทางมาจังหวัดปราจีนบุรี และสิ่งที่เป็นจุดสนใจของพื้นที่ที่ต้องการมาท่องเที่ยว ซึ่งดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม บริเวณเทศบาลตำบล
โพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	กลุ่มนักท่องเที่ยว (ร้อยละ)
1. นักท่องเที่ยวรู้จักหัตถกรรมและการเกษตร		
- รู้จัก	52	62.65
- ไม่รู้จัก	31	37.34
รวม	83	100
2. นักท่องเที่ยวรู้จักแหล่งท่องเที่ยว เกษตรกรรมเทศบาลโพธิ์งามจาก		
- เพื่อน/ญาติสนิท	72	86.75
- การโฆษณาของบริษัทนำเที่ยว	1	1.20
- วิทยุ/โทรทัศน์	1	1.20
- วารสาร/นิตยสารนำเที่ยว	1	1.20
- อื่นๆ (อินเทอร์เน็ต)	8	9.65
รวม	83	100
3. สิ่งที่น่าสนใจในเทศบาลโพธิ์งาม		
- ชื่นชมแหล่งหัตถกรรม	10	12.05
- ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม	52	62.65
- ศึกษาวัฒนธรรมในเทศบาลโพธิ์งาม	9	10.84
- ความสวยงามของธรรมชาติของน้ำตก	9	10.84
- อื่นๆ	3	3.62
รวม	83	100

การพัฒนาารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	กลุ่มนักท่องเที่ยว (ร้อยละ)
4. รูปแบบการท่องเที่ยวแบบที่สนใจ		
- แบบพักแวะชม	81	97.59
- แบบพักค้างคืน	2	2.41
รวม	83	100
5. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบสำเร็จรูป		
- เห็นด้วย	74	89.16
- ไม่เห็นด้วย	9	10.84
รวม	83	100

จากตารางที่ 4.7 การพัฒนาารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม บริเวณเทศบาลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี พบว่าส่วนมากนักท่องเที่ยวรู้จักแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 62.65 ซึ่งส่วนมากรู้จักแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม มาจากคำแนะนำของเพื่อนหรือญาติสนิท คิดเป็นร้อยละ 86.75 รองลงมาจากข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 9.65 จากนิตยสาร/วารสารการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 1.20 จากวิทยุ/โทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 1.20 และจากโฆษณาของบริษัทนำเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 1.20 สิ่งที่เป็นจุดเด่นและนักท่องเที่ยวสนใจในบริเวณเทศบาลโพธิ์งาม พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนมากมีความสนใจท่องเที่ยวเชิงเกษตร คิดเป็นร้อยละ 62.65 รองลงมาจะเป็นหัตถกรรม คิดเป็นร้อยละ 12.05 ขึ้นชมทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยวของน้ำตก คิดเป็นร้อยละ 10.84 และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 3.62 ส่วนรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสนใจส่วนใหญ่จะเป็นแบบแวะชมความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 97.59 และสนใจที่จะพักแรมในแหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 2.41 สำหรับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบสำเร็จรูป (แพ็คเก็จ 2 คืน 3 วัน) พบว่านักท่องเที่ยวส่วนมากเห็นด้วยกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบสำเร็จรูป คิดเป็นร้อยละ 89.16

4. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม บริเวณเทศบาลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

ตารางที่ 4.8 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม
บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

ข้อที่	ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว	\bar{x}	S.D.	ระดับ
1.	ควรมีการเพิ่มเติมบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกเช่น เส้นทาง การท่องเที่ยวโดยการปั่นจักรยาน การเดินป่า ชมวิถีการเกษตร	4.74	1.23	สูง
2.	ควรจัดให้มีกิจกรรมทางน้ำ เช่น การพายเรือแคนู การปั่น จักรยานน้ำ และตกปลาบริเวณน้ำตกธารทิพย์	4.03	1.07	สูง
3.	ควรจัดให้มีกิจกรรมพิเศษเพิ่มเติมตามความสนใจ เช่น ถ้าท่านมา เพื่อแวะเยี่ยมชม จะจัดกิจกรรมที่ทำได้ภายใน 1 วัน	4.04	0.91	สูง
4.	ควรจัดให้มีกิจกรรมพวงกุญแจ เข้าฐานแต่ละประเภทเช่น ฐาน กิจกรรมพายเรือ ฐานเดินเชือกข้ามแม่น้ำ ฐานโรยตัวริมน้ำ ฐาน ล่องแพตกปลาบริเวณน้ำตกธารทิพย์	3.93	1.07	สูง
5.	ควรจัดกิจกรรมทั้งกลางวัน-กลางคืน เช่น ดูพระอาทิตย์ขึ้นตอน เช้า	3.94	1.03	สูง
6.	ควรจัดให้มีกิจกรรมสัญจรตามเส้นทางหมู่บ้านที่มีกิจกรรมเด่นแต่ ละหมู่บ้าน พร้อมรับประทานอาหารมื้อค่ำและชื่นชมทัศนียภาพ ยามค่ำคืน	3.86	0.99	สูง
7.	ควรมีการจัดกิจกรรมสำเร็จรูปสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่ม ให้มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม	3.99	0.84	สูง
8.	ควรมีการจัดการพื้นที่ให้เหมาะสมตามกลุ่มความสนใจ กลุ่มที่ สนใจศึกษาระบบเกษตรและหัตถกรรม และกลุ่มที่แวะมาเยี่ยมชม เพื่อพักผ่อนและทำกิจกรรม	4.13	0.84	สูง
9.	ควรมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละ หมู่บ้านที่มีความเด่นที่แตกต่างกัน เช่น ประเพณีการแข่งขันทำไม้ กวาด เป็นต้น	4.34	0.78	สูง

ตารางที่ 4.8 (ต่อ) ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม
บริเวณเทศบาลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

ข้อที่	ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว	\bar{X}	S.D.	ระดับ
10.	ควรจัดให้มีกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้เชิงเกษตร	4.32	0.80	สูง
11.	เกษตรกรรมควรจัดให้มีกิจกรรมศึกษาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีเจ้าหน้าที่แนะนำข้อมูล เกี่ยวกับเกษตรกรรมและ หัตถกรรมในท้องถิ่น	4.31	0.76	สูง
12.	กิจกรรมปั่นจักรยาน ควรมีการจัดเส้นทางเพื่อแวะเยี่ยมชม แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญบริเวณนั้นได้	4.31	0.74	สูง
13.	การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่ดีและควรคำนึงถึงทรัพยากรของ แหล่งท่องเที่ยว	4.35	0.78	สูง
14.	การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องไม่ส่งผลต่อทรัพยากรและ ชุมชน	4.10	0.91	สูง
รวม		4.10	0.77	สูง

จากตารางที่ 4.8 พบว่านักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชมบริเวณเทศบาลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยภาพรวมมีระดับทัศนคติอยู่ในระดับค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 รองลงมาคือข้อ ควรมีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่ดีและควรคำนึงถึงทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยว มีค่าคะแนนเท่ากับ 4.35 และสุดท้ายคือควรมีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละหมู่บ้านที่มีความแตกต่างกัน เช่น ชุมชนที่ทำไม้กวาดควรมีประเพณีแข่งขันการทำไม้กวาด มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 และข้อที่ได้รับคะแนนต่ำสุดใน 14 ข้อ คือ ควรจัดให้มีกิจกรรมสัญจรตามเส้นทางหมู่บ้านที่มีกิจกรรมเด่นแต่ละหมู่บ้านพร้อมรับประทานอาหารมื้อค่ำและชื่นชมทัศนียภาพยามค่ำคืน มีค่าคะแนนเท่ากับ 3.86 แต่อย่างไรก็ตามค่าคะแนนทั้ง 14 ข้อก็ยังถือว่าอยู่ในระดับคะแนนที่สูงในทุกข้อ

5. เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรม

ตำบลโพธิ์งาม เป็นตำบลที่มีความอุดมสมบูรณ์ อากาศดี ดินดี น้ำดี ชาวบ้านส่วนใหญ่ จึงเหมาะทำอาชีพเกี่ยวกับการเกษตรควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากติดอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งเป็นมรดกของท้องถิ่น

ชาวบ้านตำบลโพธิ์งามส่วนใหญ่ทำไม้กวาดเป็นอาชีพหลัก เนื่องจากพื้นที่มีการปลูก หน่อไม้ไผ่ตงจำนวนมาก และมีสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป (OTOP) หลายประเภท อาทิ ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ ผลิตภัณฑ์จากเกว๋วล้อย ไม้ดอกไม้ประดับ หมวกไม้ไผ่ หมวกพลาสติก เฟอร์นิเจอร์จากล้อยเกวียน หน่อไม้ไผ่ตง และกิ่งไผ่ตง ผู้ที่มาเที่ยวสามารถติดต่อที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวของตำบล มีเต็นท์ที่พักบริการ และมีจักรยานให้เช่า ซึ่งสามารถเที่ยวชมวิถีชีวิต ชาวบ้าน ได้แก่ สวนผลไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ ชมการเพาะชำกิ่งไม้ของหมู่บ้านเขาน้อย พักแรม กับชาวบ้านริมน้ำตก เรียนรู้วิถีเกษตร และความอุดมสมบูรณ์ของพืชสวนท้องถิ่น นอกจากนี้ หากเดินทางไปอีกไม่ไกลนัก จะได้ชมการเพาะชำต้นไม้ขนาดใหญ่ที่บ้านโคกกรวด และยัง สามารถเชื่อมเส้นทางไปสู่ น้ำตกธารทิพย์ น้ำตกสัมป่อยและน้ำตกตะคร้อที่สวยงามได้อีกด้วย

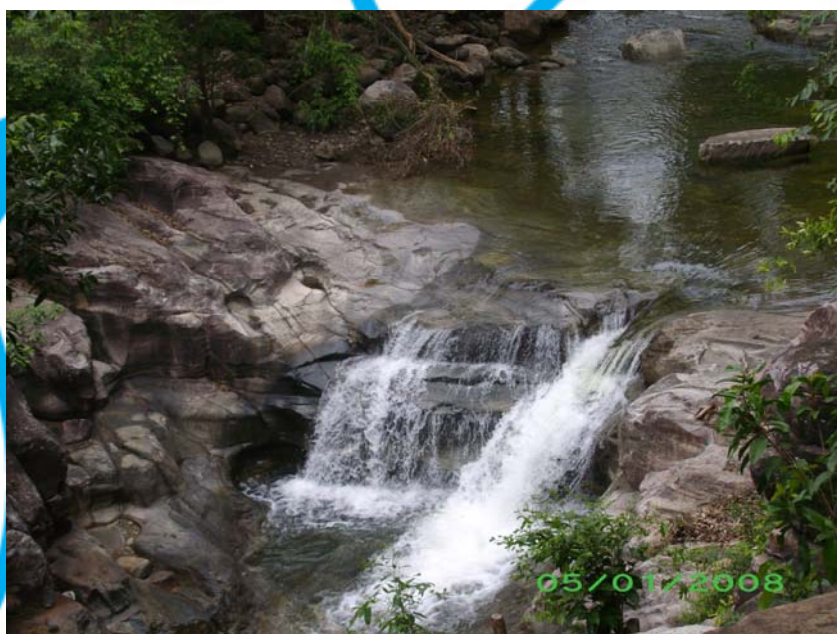
โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรม (Agriculture and Manufacture – tourism program) ตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม โดยจักรยาน มีการจัดเส้นทางดังต่อไปนี้

เส้นทางที่ 1 เทศบาลตำบลโพธิ์งาม – น้ำตกธารสวรรค์

เส้นทางนี้จะให้ความรู้สึกสดชื่นจากแมกไม้ระหว่างทาง ลักษณะของเส้นทางจะเป็นแบบนิเวศเกษตร ประกอบกับการสัมผัสวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะนิยมอาชีพเกี่ยวกับการเกษตร เช่น การปลูกไม้ประดับ ไม้ยืนต้นและพืชเศรษฐกิจ และจุดหมายปลายทางของเส้นทางนี้คือน้ำตกธารสวรรค์ ซึ่งมีความสวยงามตามธรรมชาติปะปนกับแก่งหินต่างๆ เป็นที่ดึงดูดยิ่งนัก

ภาพที่ 4.1 ลำธารของน้ำตกธารทิพย์

ภาพที่ 4.2 น้ำตกธารทิพย์

เส้นทางที่ 2 เทศบาลตำบลโพธิ์งาม – บ้านอินทรีไทรย์ – บ้านโคก

เส้นทางนี้จะนำไปสู่การสัมผัสและเรียนรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากตาล และน้ำตาลสด ซึ่งเป็นแหล่งผลิตที่ใหญ่ที่สุดในเทศบาลตำบลโพธิ์งาม โดยนักท่องเที่ยวสามารถชมขั้นตอนตั้งแต่การหาตาลจากต้นและการผลิตน้ำตาลสดและผลิตภัณฑ์จากตาลได้อย่างใกล้ชิด จุดเด่นของน้ำตาลสดในเส้นทางนี้จะมีรสชาติหอม หวาน สดชื่น

ภาพที่ 4.3 อุตสาหกรรมน้ำตาลในเขตบ้านอินทรีไทรย์ – บ้านโคก

เส้นทางที่ 3 เทศบาลตำบลโพธิ์งาม – บ้านโง้ง – บ้านโพธิ์

เป็นเส้นทางท่องเที่ยว ซึ่งมีจุดหมายปลายทาง คือแหล่งทำไม้กวาดขนาดใหญ่ของตำบลโพธิ์งาม โดยไม้กวาดที่นี้เป็นภูมิปัญญาของชุมชน ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเที่ยวชมขั้นตอนการผลิตตั้งแต่การจัดหาดอกไม้กวาดที่เป็นวัตถุดิบของการทำไม้กวาด การทำด้ามไม้กวาด ขั้นตอนการทำไม้กวาดสำเร็จรูป และสามารถซื้อไม้กวาดเป็นของฝากได้อีกด้วย

ภาพที่ 4.4 หัตถกรรมไม้กวาดจากชุมชนบ้านโง้ง – บ้านโพธิ์

เส้นทางที่ 4 เทศบาลตำบลโพธิ์งาม – บ้านหนองหัวลิง

เส้นทางนี้นักท่องเที่ยวสามารถเที่ยวชมตอไม้ รากไม้ ซึ่งใช้ประดับสวนและบ้านให้มีความสวยงาม มีเอกลักษณ์ โดยผสมความกลมกลืนของบ้านและตอไม้ได้อย่างไม่เหมือนใคร โดยนักท่องเที่ยวสามารถเลือกซื้อไว้ใช้เองหรือเป็นของฝากก็ได้

เส้นทางที่ 5 เทศบาลตำบลโพธิ์งาม – วัดประเทท – โบราณสถานอื่นๆ

เส้นทางนี้จะนำนักท่องเที่ยวไปเที่ยวชมวัดเก่าแก่ ซึ่งมีอายุถึง 550 ปี นอกจากนี้แล้วยังมีพระพุทธรูปเก่าแก่อีกมากมาย เช่น พระลายดอกพิกุล วัดอินทร์ไทรย มีอายุถึง 300 ปี พระลายดอกพิกุล วัดบ้านโง้ง อายุถึง 221 ปี เป็นต้น

การเดินทาง ใช้เส้นทางหมายเลข 33 (นครนายก-สระแก้ว) เมื่อถึงสี่แยกสมเด็จพระนเรศวร ตรงไปอีกประมาณ 17 กิโลเมตร (ก่อนถึงตัวอำเภอประจันตคาม) มีทางแยกซ้ายเข้าสู่ตำบลโพธิ์งาม

นอกจากนี้นักท่องเที่ยวสามารถค้างคืนสัมผัสธรรมชาติและรถจักรยานได้โดยติดต่อทางอบต. โพธิ์งามได้ (ที่จอดรถกว้างขวาง)

ภาพที่ 4.5 แผนที่แสดงพื้นที่เทศบาลตำบลโพธิ์งาม

ภาพที่ 4.6 การจัดบริการจักรยานไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.7 เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและทัศนกรรม

ภาพที่ 4.8 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรและทัศนกรรม (น้ำตกธารทิพย์)

ภาพที่ 4.9 เส้นทางธรรมชาติโดยกิจกรรมการปั่นจักรยาน

ภาพที่ 4.10 จุดพักรถจักรยานในระหว่างเส้นทางการท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.11 ลำธารระหว่างเส้นทางเทศบาลตำบลโพธิ์งามไปยังน้ำตกธารทิพย์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของประชาชนในท้องถิ่น

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของประชาชน

จากการสำรวจจากแบบสอบถามของประชาชนในท้องถิ่น ชุมชมเทศบาลตำบลโพธิ์งาม มีการสูบบุหรี่อย่างจำวนหลังคาเรือน ทั้งหมด 41 ครัวเรือน ทำการสูบบุหรี่อย่างประชากรทั้งหมด 41 คน

ตารางที่ 4.9 ข้อมูลทั่วไปของประชาชนตามภาค เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

สถานภาพ	จำนวน (คน)	กลุ่มนักท่องเที่ยวร้อยละ
1. ภาค		
- ภาคกลาง	-	-
- ภาคเหนือ	-	-
- ภาคตะวันออก	40	97.6
- ภาคใต้	1	2.4
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	-	-
รวม	41	100
2. เพศ		
- ชาย	19	46.3
- หญิง	22	53.7
รวม	41	100
3. อายุ		
- < 15	1	2.4
- 15-24	3	7.3
- 25-34	13	31.7
- 35-44	11	26.8
- 45-54	8	19.5
- 55-64	3	7.3
- > 65	2	4.9
4. ศาสนา		
- พุทธ	28	68.3
- คริสต์	10	24.4
- อิสลาม	2	4.9
- อื่นๆ	1	2.4
5. ระดับการศึกษา		
- ประถมศึกษา	23	56.1
- มัธยมศึกษาตอนต้น	6	14.6
- มัธยมศึกษาตอนปลาย	10	24.4
- อาชีวศึกษา	2	4.9
- อุดมศึกษา	-	-
รวม	41	100

ตารางที่ 4.9 (ต่อ) ข้อมูลทั่วไปของประชาชนตามภาค เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และ รายได้

สถานภาพ	จำนวน (คน)	กลุ่มนักท่องเที่ยว ร้อยละ
6.อาชีพ		
- นักเรียน/นักศึกษา	-	-
- รัฐบาล/รัฐวิสาหกิจ	9	22.0
- กิจการส่วนตัว	3	7.3
- พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท	1	2.4
- เกษตรกร/ประมง	4	9.8
- ค้าขาย	11	26.8
- แม่บ้าน/ทำงานโดยไม่ได้รับจ้าง	5	12.2
- อื่นๆ	8	19.5
7.รายได้		
- < 5000	17	41.5
- 5001-10000	18	43.9
- 10001- 15000	5	12.2
- 15001- 20000	1	2.4
- 20001- 25000	-	-
- > 25000	-	-
รวม	41	100
8. เคยเข้าไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม		
- เคย	40	97.6
- ไม่เคย	1	2.4
รวม	41	100

จากตารางที่ 4.9 พบว่าประชาชนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออก(จังหวัดปราจีน) คิดเป็นร้อยละ 97.6 รองลงมา คือ ภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 2.4 โดยส่วนมากประชาชนจะเป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.7 มีอายุอยู่ในช่วง 25-34 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.7 รองลงมาอายุ 35-44 ปี คิด

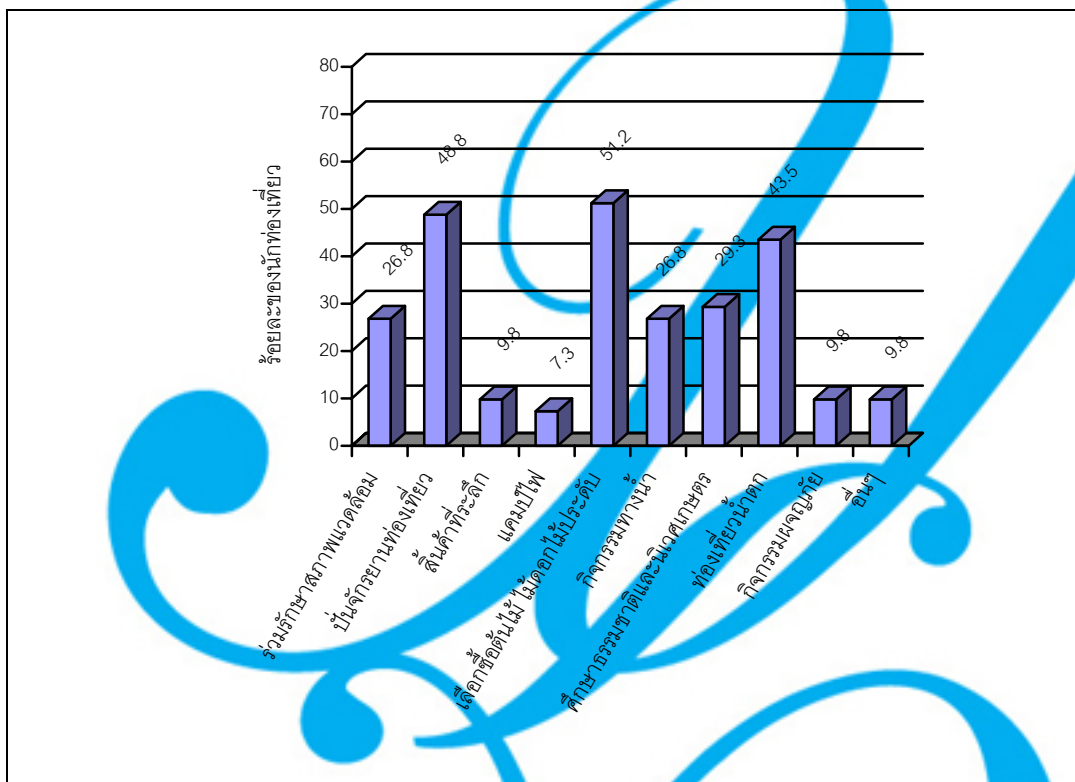
เป็นร้อยละ 26.8 อายุ 45-54 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.5 อายุ 55-64 ปี คิดเป็นร้อยละ 7.3 อายุมากกว่า 65 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 4.9 อายุต่ำกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 2.4 นั้บถือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 68.3 ศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 24.4 ศาสนาคริสต์ คิดเป็นร้อยละ 4.9 และศาสนาพราหมณ์-ฮินดู คิดเป็นร้อยละ 2.4 ระดับการศึกษาที่พบมากที่สุด คือ ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 56.1 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 24.4 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 14.6 ระดับอาชีวศึกษา คิดเป็นร้อยละ 4.9 ส่วนใหญ่ประกอบแม่ค้า/พ่อค้า คิดเป็นร้อยละ 26.8 รองลงมาอาชีพพนักงาน/ลูกจ้างบริษัท คิดเป็นร้อยละ 22.0 รับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 19.5 แม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 12.2 เกษตรกรรม/ประมง ร้อยละ 9.8 รับราชการ คิดเป็นร้อยละ 7.3 และประกอบกิจการส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 2.4 และรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.5 รองลงมารายได้มากกว่า 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 20 ส่วนรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5000-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 12.2 รายได้อยู่ระหว่าง 15,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.4

ตารางที่ 4.10 แหล่งประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับประชาชนในท้องถิ่นในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

การประชาสัมพันธ์	จำนวน(คน)	จำนวน ประชาชน (ร้อยละ)
แหล่งประชาสัมพันธ์		
- โทรทัศน์	7	17.1
- แผ่นพับ/ใบปลิว	1	2.4
- วิทยู	31	75.6
- นิตยสาร/วารสาร	1	2.4
- อื่นๆ	1	2.4
รวม	41	100

จากตารางที่ 4.10 แสดงให้เห็นว่าประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมสำหรับประชาชนในท้องถิ่นในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเทศบาลตำบลเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จ. ปราจีนบุรี พบว่าประชาชนในท้องถิ่นสนใจการประชาสัมพันธ์โดยวิทยุร้อยละ 75.6 สนใจแหล่งประชาสัมพันธ์โทรทัศน์ร้อยละ 17.1 และสนใจในการประชาสัมพันธ์แผ่นพับ/ใบปลิว นิตยสาร/วารสารและอื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ตเทียบเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 2.4

2. ผลการวิเคราะห์การพัฒนา รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและ
หัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

ภาพที่ 4.12 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยว เดินทางมา
ท่องเที่ยวเชิงเกษตร บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

จากภาพ 4.12 รูปแบบกิจกรรมที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ให้เดินทางมาท่องเที่ยว
เชิงเกษตร บริเวณเทศบาลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี พบว่าประชาชนในท้องถิ่น สนใจใน
กิจกรรมเลือกซื้อต้นไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับ คิดเป็นร้อยละ 51.2 รองลงมาเป็นการปั่นจักรยาน
ท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 48.8 กิจกรรมท่องเที่ยววิถีตก คิดเป็นร้อยละ 43.5 ศึกษา
ธรรมชาติและนิเวศเกษตร คิดเป็นร้อยละ 29.3 ส่วนกิจกรรมรวมรักษาสภาพแวดล้อม
กิจกรรมทางน้ำ คิดเป็นร้อยละ 28.8 และกิจกรรมสินค้าที่ระลึก กิจกรรมผจญภัยและอื่นๆ คิด
เป็นร้อยละ 9.8 สุดท้ายคือกิจกรรมพักผ่อนตั้งแคมป์ไฟ คิดเป็นร้อยละ 7.3

3. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บริเวณเทศบาลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

ตารางที่ 4.11 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บริเวณเทศบาล ตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

ข้อที่	ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว	\bar{X}	S.D	ระดับ
1.	ความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเทศบาลโพธิ์งามน้ำ จังหวัดปราจีนบุรี	4.18	0.86	สูง
2.	สามารถที่จะแนะนำให้นักท่องเที่ยวทราบถึงสถานที่ท่องเที่ยวบริเวณเทศบาลโพธิ์งามน้ำ จังหวัดปราจีนบุรี	3.98	0.72	สูง
3.	ควรส่งเสริมการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเทศบาลโพธิ์งามน้ำ จังหวัดปราจีนบุรีให้	4.05	0.81	สูง
4.	ควรมีการจัดสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ประจำท้องถิ่น/ของฝากที่ระลึก โดยมีประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหาร	4.12	0.87	สูง
5.	ควรมีการจัดการพื้นที่ให้เหมาะสมตามกลุ่มความสนใจ กลุ่มที่สนใจศึกษาระบบเกษตรกรรมและหัตถกรรม และกลุ่มที่แวะมาเยี่ยมชมเพื่อพักผ่อนและทำกิจกรรม	4.22	0.73	สูง
6.	ควรมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและประเพณีของเทศบาลเทศบาลตำบลโพธิ์งาม	4.12	1.05	สูง
7.	ควรจัดให้มีกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้	4.44	0.63	สูง
8.	ควรมีการจัดระบบการเดินทาง ทั้งรถโดยสารสาธารณะและรถส่วนตัวในการเชื่อมโยงเครือข่ายสถานที่ท่องเที่ยวให้มีความสะดวกเหมาะสมกับพื้นที่กับกิจกรรม	4.49	0.64	สูง
รวม		4.2	0.79	สูง

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลโพธิ์งาม โดยรวมมีระดับทัศนคติอยู่ในเกณฑ์ระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.2 คือ ความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 แนะนำให้นักท่องเที่ยวทราบถึงสถานที่ท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 จัดสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ประจำท้องถิ่น/ของฝากที่ระลึก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 จัดการพื้นที่

ให้เหมาะสมตามกลุ่มความสนใจ กลุ่มที่สนใจศึกษาระบบเกษตรและหัตถกรรม และกลุ่มที่แวะมาเยี่ยมชมเพื่อพักผ่อนและทำกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและประเพณีของเทศบาลตำบลโพธิ์งาม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 มีกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 จัดระบบการเดินทาง ทั้งรถโดยสารสาธารณะและรถส่วนตัวในการเชื่อมโยงเครือข่ายสถานที่ท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49

ความคิดเห็นของหน่วยงานราชการ

จากการเก็บแบบสอบถามจากหน่วยงานตำบลโพธิ์งาม เทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 5 ชุด ซึ่งมีความคิดเห็นดังต่อไปนี้

หน่วยงานที่มีบทบาทในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเทศบาลโพธิ์งามน้ำ จังหวัดปราจีนบุรีเป็นหน่วยงานของภาครัฐซึ่งเป็นหน่วยงานที่สร้างจุดดึงดูดในพื้นที่สาธารณะซึ่งในขณะนี้กำลังมีการปรับปรุงทางด้านวิสัยทัศน์และเป็นตัวประสานงานกับชุมชน มีการสนับสนุนทางด้านงบประมาณด้านบุคลากรและเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนโดยมีการจัดกิจกรรมเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ซึ่งทำให้เกิดเป็นจุดเด่นที่สามารถดึงดูดความสนใจทั้งด้านประวัติศาสตร์ของเทศบาลตำบลโพธิ์งาม และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ซึ่งจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม เป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม

รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริเวณเทศบาลโพธิ์งามน้ำ จังหวัดปราจีนบุรี เป็นกิจกรรมกลางแจ้งโดยมีการศึกษาระบบเกษตรกรรมและหัตถกรรม เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตร การปั่นจักรยานตามเส้นทางท่องเที่ยว การซื้อไม้ดอก ไม้ประดับ ต้นไม้ การท่องเที่ยวชมน้ำตกต่างๆ การเยี่ยมชมวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน ซึ่งหากมีการจัดการท่องเที่ยวอยู่เต็มรูปแบบอาจจะพบปัญหาและผลกระทบ ทางด้านทัศนียภาพรอบๆ รวมถึงความเสื่อมโทรมของธรรมชาติ ปัญหาขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นจากนักท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์บรรจุของที่ระลึกต่างๆ

ดังนั้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่เทศบาลตำบลโพธิ์งามให้เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชน ควรพิจารณาปัจจัยและผลกระทบในมิติต่างๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย ผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการท่องเที่ยวที่เหมาะสมดังกล่าว โดยการศึกษาในครั้งนี้จะมองในมิติทั้งด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม (คุณภาพชีวิตของชุมชน) เพื่ออธิบายผลการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวที่เหมาะสม

กลุ่มอาชีพและสินค้าชุมชนในเทศบาลตำบลโพธิ์งาม

เทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี มีการจัดกลุ่มอาชีพและมีการผลิตสินค้าเพื่อจัดจำหน่ายสำหรับลูกค้า นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมในพื้นที่ดังแสดงในตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 กลุ่มอาชีพและสินค้าชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลโพธิ์งาม

ลำดับ	กลุ่มอาชีพและสินค้า	สถานที่ /ที่ตั้ง
1	กลุ่มผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่บ้าน ต้น	78 หมู่ 2 ต. โพธิ์งาม
2	กลุ่มผู้ผลิตไม้ดอกไม้ประดับ	41 หมู่ 17 ต. โพธิ์งาม
3	กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า	80 หมู่ 17 บ้านยาง ต. โพธิ์งาม
4	กลุ่มหัตถกรรมเถาวัลย์	86 หมู่ 10 บ้านหนองหัวลิง ต. โพธิ์งาม
5	กลุ่มหัตถกรรมเถาวัลย์บ้านหนอง หัวลิง	118 หมู่ 10 ต. โพธิ์งาม
6	กลุ่มอาชีพบ้านหนองหัวลิง	51 / 1 หมู่ 10 บ้านหนองหัวลิง ต. โพธิ์งาม

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และทางเลือกในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

การวิเคราะห์ศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลโพธิ์งาม ซึ่งจะใช้เทคนิค Compatibility Matrix ของ Barton & Bruder (1995) เป็นการดัดแปลงเทคนิคเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพที่มีอยู่ในการให้บริการนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาใช้บริการ โดยมองกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้ทำการสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและชุมชนที่จะใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทใดดังภาพที่ 4.12 ซึ่งนำมาหาความสัมพันธ์โดยการใชตาราง Matrix เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพในการให้บริการ ซึ่งจากตารางที่ 4.13 ซึ่งแสดงผลการวิเคราะห์ศักยภาพในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งผลจากการวิเคราะห์พบว่า ควรมีการสนับสนุนงานด้านความปลอดภัยในการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ และป้ายสัญลักษณ์และป้ายบอกทางรวมถึงเส้นทางคมนาคมในการเข้ามาท่องเที่ยวยังจุดต่างๆ ในพื้นที่เทศบาลเทศบาลตำบลโพธิ์งาม

ตารางที่ 4.13 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และทางเลือกในการพัฒนารูปแบบเกษตรกรรม
และหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

ดัชนี กิจกรรม	ที่พัก แรม	จักรยาน บริการ	ช อ ง ที่ ระลึก	อุปกรณ์ พจัญภัย	เส้นทาง คมนาคม	ป้ายสัญลักษณ์ และป้ายบอกทาง	ค ว า ม ปลอดภัย
ร ู ม ร ัก ข า สภาพแวดล้อม	✓	✓	●	●	✓	●	✓
บ ั น จักรยาน ท่องเที่ยวเชิง เกษตร และ หัตถกรรม	✓	✓✓	✓	✓✓	✓✓	✓✓	✓✓
สินค้าที่ระลึก	●	●	✓✓	●	✓	✓✓	✓✓
แคมป์ไฟ	✓✓	●	●	✓✓	✓✓	✓✓	✓✓
เลือกซื้อต้นไม้ ไม้ดอก ไม้ ประดับ	●	✓	✓✓	●	✓✓	✓✓	✓✓
กิจกรรมทางน้ำ	✓	●	●	✓✓	✓✓	✓✓	✓✓
ศึกษารวมชาติ และนิเวศ เกษตร	✓✓	✓✓	●	✓	✓✓	✓✓	✓✓
ท่องเที่ยวหน้าตก	✓	✓	●	✓✓	✓✓	✓✓	✓✓
กิจกรรมพจัญ ภัย	✓	✓	●	✓✓	✓✓	✓✓	✓✓

หมายเหตุ :

✓✓ : รูปแบบที่สนับสนุนซึ่งกันและกันมาก

✓ : รูปแบบที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน

● : รูปแบบที่ไม่มีความสัมพันธ์กันหรือมีความสัมพันธ์น้อยมาก

? : ความสัมพันธ์ไม่แน่นอนหรือไม่ทราบว่ามีสัมพันธ์หรือไม่

นำกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจและสนับสนุนมากที่สุด 3 กิจกรรมที่ได้จาก
ตารางที่ 4.13 ซึ่งได้แก่

1. การเลือกซื้อต้นไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับ
2. บันจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรม
3. ท่องเที่ยวน้ำตก

โดยเป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจแบบเร่งด่วน (Rapid Rural Appraisal: RRA) ซึ่งจากการสำรวจพบว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสนใจมากที่สุดทั้ง 3 ชำงต้นมาจัดทำเส้นทางการท่องเที่ยว โดยบูรณาการเส้นทางการท่องเที่ยวทั้ง 3 เส้นทาง โดยจัดให้อยู่ในการท่องเที่ยว 3 วัน 2 คืน ดังนี้

วันที่ 1 เดินทางโดยกิจกรรมปั่นจักรยานจากเทศบาลตำบลโพธิ์งามไปตามเส้นทางอบต. โพธิ์งามไปยัง น้ำตกตะคร้อ ซึ่งตั้งอยู่บ้านตะคร้อ ตำบลบุฝ้าย อยู่ห่างจากด่านตะคร้อประมาณ 500 เมตร เป็นน้ำตกที่มีลักษณะเป็นแก่งน้ำกว้าง มีสะพานแขวนทอดข้ามน้ำตกตะคร้อฝั่งซ้ายของลำธารเป็นเนินเขา ส่วนทางด้านฝั่งขวาเป็นป่าโปร่งเหมาะแก่การพักผ่อนจากน้ำตกคร้อมีทางเดินเท้าต่อไปยังน้ำตกสลักไถ่ ประมาณ 2 กิโลเมตร ซึ่งน้ำตกสลักไถ่เป็นน้ำตกที่มีความสวยงาม ส่วนน้ำตกส้มป่อยตั้งอยู่ที่บ้านเขาน้อย ตำบลบุฝ้าย เป็นน้ำตกที่ไม่สูงมากนัก ไหลลดหลั่นผ่านแก่งหิน เป็นระยะทาง 400 เมตรมีแอ่งน้ำได้ตลอดลำธาร และ น้ำตกธารทิพย์ ซึ่งจะใช้เวลาประมาณ 1 วัน สำหรับการท่องเที่ยวตามเส้นทางที่ 1

วันที่ 2 อาศัยเส้นทางเทศบาลตำบลโพธิ์งามไปยังบ้านอินทรีย์และบ้านโคก ซึ่งจะเป็นการเยี่ยมชมวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับน้ำตาลสดและผลิตภัณฑ์จากตาล ซึ่งสามารถซื้อหารับประทานและเป็นของฝากได้ดีใช้เวลาครึ่งวัน จากนั้นปั่นจักรยานไปยังเส้นทางที่ 3 คือเทศบาลตำบลโพธิ์งามไปยังบ้านโง้ง และบ้านโพธิ์ ซึ่งจะเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่นำไปสู่วิสาหกิจชุมชนในการทำไม้กวาด ซึ่งขึ้นชื่อของบริเวณแห่งนี้ โดยมีทั้งขนาดมาตรฐานและขนาดเล็กสำหรับเป็นของฝากได้อีกประเภทหนึ่ง ต่อจากนั้น ปั่นจักรยานไปตามเส้นทางที่ 4 ไปยังบ้านหัวลิง ซึ่งจะเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวซื้อหาของฝากพวกไม้ดอกไม้ประดับและต้นไม้ ซึ่งสามารถเลือกซื้อได้ตามอัธยาศัย เพื่อนำไปตกแต่งบ้านเรือน ของตนเองหรือนำไปเป็นของฝากก็ได้ สุดท้ายปั่นจักรยานท่องเที่ยวไปตามเส้นทางวัดวาอารามและโบราณสถานที่เก่าแก่ในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์งาม เช่น วัดอินทรีย์ไตรย์ ชมพระลายพิกุลอายุถึง 300 ปี และวัดบ้านโง้ง ชมพระลายพิกุลอายุถึง 225 ปี ซึ่งนอกจากนี้แล้วบ้านโง้งยังเป็นตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์และเฟอร์นิเจอร์จากไม้เก่าหรือไม้ไผ่ของชุมชนของชาวโพธิ์งาม โดยมีวางจำหน่ายตลอดแนวถนนสุวรรณศร เป็นสินค้าพื้นเมืองจำหน่าย นอกจากนี้ยังมีหน่อไม้สำหรับรับประทานและไฟสำหรับจักรสาน สร้างบ้านเรือนหรือทำอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ ชูศรีแขก เตียนนอน ชุ่มเรือน ไทยมุงหญ้าคา ชุ่มเรือนไม้เก่า และ

วันที่ 3 ท่องเที่ยวในเขตบ้านโพธิ์งาม มีการทำไม้กวาด ผลิตภัณฑ์เถาวัลย์ ไม้ดอกไม้ประดับของไม้ไผ่ หมวกพลาสติก เฟอร์นิเจอร์จากล้อยเกวียน หน่อไม้ตงและกิ่งไม้ตง มีเต็นท์ที่พักบริการและมีจักรยานให้เช่า ซึ่งสามารถเที่ยวชมวิถีชีวิตชุมชนได้แก่ สวนผลไม้ ไม้ดอกไม้

ระดับชมการเพาะชำกิ่งไม้ของหมู่บ้านเขาน้อย พักแรมกับชาวบ้านริมน้ำตก เรียนรู้วิถีเกษตร และความอุดมสมบูรณ์ของพืชสวนท้องถิ่นการเพาะชำต้นไม้ขนาดใหญ่ที่บ้านโคกกรวด

ซึ่งจากการท่องเที่ยวตามเส้นทางต่างๆ ที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น พบว่าจะทำให้เกิดรายได้แก่ชุมชนเพิ่มมากขึ้นได้ หากแต่การพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าวได้ผลสำเร็จก็จะนำรายได้ (เศรษฐกิจ) เข้าสู่สังคม (คุณภาพชีวิตของชุมชน) ได้ดีขึ้น แต่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างจริงจังอย่างดึนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประเมินศักยภาพและการรองรับของแหล่งท่องเที่ยววนั้นๆ ซึ่งในที่นี้หมายถึงทรัพยากรธรรมชาติ (สิ่งแวดล้อม) ซึ่งหากปล่อยให้มีการใช้กันอย่างไม่ระมัดระวังอาจจะทำให้เกิดภาวะเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติได้ โดยการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว นั้น มองในมิติทั้ง 3 มิติ อันได้แก่ มิติทางสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม โดยการนำเทคนิคโปรแกรมเส้นตรง (Linear Programming: LP) และเทคนิคการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น (Analytical Hierarchy Process : AHP) ตามลำดับ

ผลจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการวัดค่าระดับความสำคัญของการจัดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

จากกระบวนการทำสัมภาษณ์ทั้งนักท่องเที่ยว ชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่นที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยเทคนิค RRA และ PRA ไปแล้วนั้น ซึ่งเป็นกระบวนการเก็บข้อมูลเพื่อนำข้อมูลความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในภาพที่ 4.12 โดยจะนำข้อมูลที่มีความต้องการสูงสุดลำดับ 1 – 3 มาประกอบการพิจารณาเปรียบเทียบ ซึ่งกิจกรรมที่มีความต้องการมากที่สุดของนักท่องเที่ยวและชุมชนลำดับ 1- 3 โดยคิดจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวนเท่ากัน คือ 20 คน ต่อวัน ได้แก่

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมเลือกซื้อไม้ดอก ไม้ประดับ และต้นไม้ ซึ่งประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยววันละ 20 คน แต่ละคนมีค่าใช้จ่ายในกิจกรรมนี้ประมาณ 120 บาทต่อคน เป็นระยะเวลา 30 วัน คิดเป็นรายได้โดยรวมของกิจกรรมนี้เป็นจำนวน 72,000 บาทต่อเดือน

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรม ซึ่งประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยววันละ 20 คน แต่ละคนมีค่าใช้จ่ายในกิจกรรมนี้ประมาณ 150 บาทต่อคน เป็นระยะเวลา 30 วัน คิดเป็นรายได้โดยรวมของกิจกรรมนี้เป็นจำนวน 90,000 บาทต่อเดือน

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมท่องเที่ยววันน้ำตก ซึ่งประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยววันละ 20 คน แต่ละคนมีค่าใช้จ่ายในกิจกรรมนี้ประมาณ 100 บาทต่อคน เป็นระยะเวลา 30 วัน คิดเป็นรายได้โดยรวมของกิจกรรมนี้เป็นจำนวน 60,000 บาทต่อเดือน

ซึ่งจากรายละเอียดข้างต้นเรานำข้อมูลมาประเมินโดยระดับความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเทคนิค กระบวนการวิเคราะห์ลำดับชั้น หรือ Analytical Hierarchy Process : AHP ซึ่งเป็นกระบวนการที่ใช้ในการ “วัดค่าระดับ” ของการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ทั้งด้าน เศรษฐศาสตร์ สิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้ผลการตัดสินใจที่ถูกต้องตรงกับเป้าหมายของการตัดสินใจได้มากที่สุดของชุมชน เทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

ตารางที่ 4.14 ผลความสำคัญของแต่ละกิจกรรมที่มีผลต่อด้านเศรษฐกิจของชุมชน

กิจกรรม	รายได้			ค่าเฉลี่ย	นอร์มาไลซ์ (Normalized)	ประมาณค่า
	X ₁	X ₂	X ₃			รายได้
						(Bht/h)
X ₁	1.00	1/2	1 1/2	1.00	0.273	72,000
X ₂	2.00	1.00	2.00	1.67	0.455	90,000
X ₃	1 1/2	1/2	1.00	1.00	0.273	60,000
Total				3.67	1.00	

โดยที่

X₁ = กิจกรรมการเลือกซื้อไม้ดอก ไม้ประดับและต้นไม้

X₂ = กิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม

X₃ = กิจกรรมท่องเที่ยววันน้ำตก

จากตารางที่ 4.14 พบว่าชุมชนให้ความสำคัญในกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมค่อนข้างใกล้เคียงกัน แต่เมื่อพิจารณาผลต่อรายได้มากที่สุดทั้ง 3 กิจกรรมจะพบว่า กิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมมีความน่าสนใจหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือชุมชนมองว่ากิจกรรมนี้ก่อให้เกิดรายได้สูงสุด โดยมีค่า Normalized เท่ากับ 0.455 หรือ ร้อยละ 45 ซึ่งความว่าระยะเวลา 1 เดือนจะได้รายได้ 90,000 บาทต่อนักท่องเที่ยว 20 คนต่อเดือน ขณะที่กิจกรรมที่ให้ความสำคัญรองลงมากคือ กิจกรรมการเลือกซื้อต้นไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ มีค่า Normalized เท่ากับ 0.273 หรือ ร้อยละ 27 คือ 1 เดือนจะได้รายได้ 72,000 บาทต่อนักท่องเที่ยว 20 คนต่อเดือน ขณะที่ชุมชนให้ความสำคัญเท่ากับกิจกรรมซื้อไม้ดอก ไม้ประดับ คือกิจกรรม

ห้องเที่ยวน้ำตก มีค่า Normalized เท่ากับ 0.273 หรือ ร้อยละ 27 คือ 1 เดือนจะได้รายได้ 72,000 บาทต่อนักท่องเที่ยว 20 คนต่อเดือน

ตารางที่ 4.15 ผลความสำคัญของแต่ละกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน

กิจกรรม	สิ่งแวดล้อม			ค่าเฉลี่ย	นอร์มาไลซ์ (Normalized)
	X ₁	X ₂	X ₃		
X ₁	1.00	3.00	5.00	3.00	0.641
X ₂	0.33	1.00	2.00	1.11	0.238
X ₃	0.20	0.50	1.00	0.57	0.121
Total				4.68	1.000

โดยที่

X₁ = กิจกรรมการเลือกซื้อไม้ดอก ไม้ประดับและต้นไม้

X₂ = กิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม

X₃ = กิจกรรมท่องเที่ยววน้ำตก

จากตารางที่ 4.15 พบว่าชุมชนให้ความสำคัญในกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมมากที่สุด คือกิจกรรมการเลือกซื้อไม้ดอก ไม้ประดับและต้นไม้ มีค่าคะแนนการให้ความสำคัญของนักท่องเที่ยวและชุมชน แสดงโดย Normalized เท่ากับ 0.641 หรือ ร้อยละ 64 ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวน่าจะมีส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของเทศบาลตำบลโพธิ์งามอย่างมีนัยรองลงมากิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรม มีค่าคะแนนความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและชุมชน แสดงโดย Normalized เท่ากับ 0.238 หรือ ร้อยละ 23 และสุดท้ายคือกิจกรรมท่องเที่ยววน้ำตก มีค่า Normalized เท่ากับ 0.121 หรือ ร้อยละ 12 เรียงตามลำดับ และกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวและชุมชนให้ความสำคัญกับกิจกรรมท่องเที่ยวที่จะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของของสภาพแวดล้อม

ตารางที่ 4.16 ผลความสำคัญของแต่ละกิจกรรมที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของชุมชน

กิจกรรม	คุณภาพชีวิต			ค่าเฉลี่ย	นอร์มาไลซ์ (Normalized)
	X ₁	X ₂	X ₃		
X ₁	1.00	3.00	3.00	2.33	0.575
X ₂	0.33	1.00	2.00	1.11	0.274
X ₃	0.33	0.50	1.00	0.61	0.151
Total				4.06	1.000

โดยที่

X₁ = กิจกรรมการเลือกซื้อไม้ดอก ไม้ประดับและต้นไม้

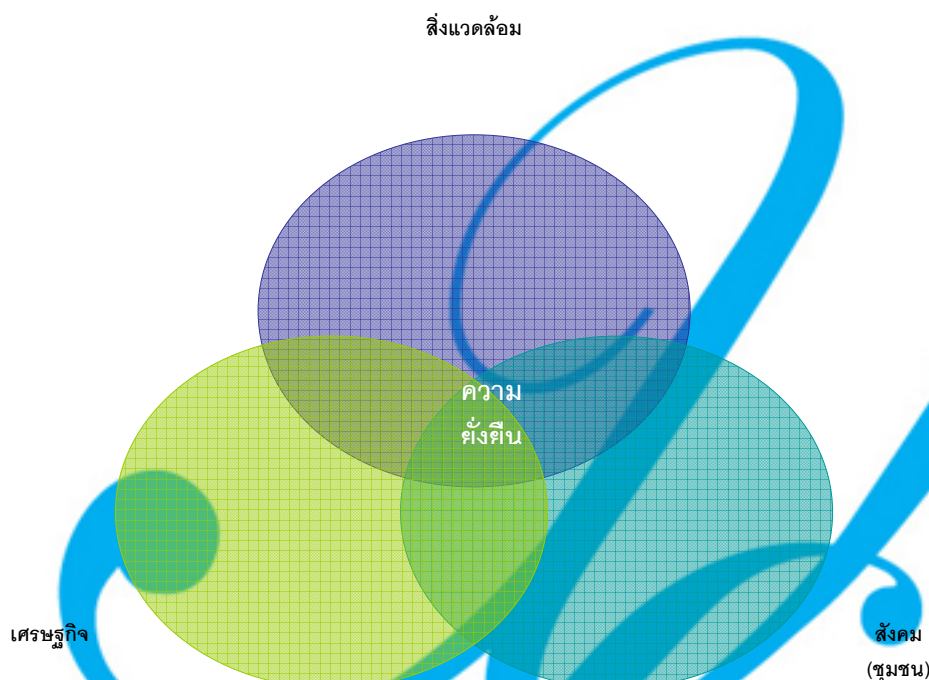
X₂ = กิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและทัศนกรรม

X₃ = กิจกรรมท่องเที่ยวหน้าตก

จากตารางที่ 4.16 พบว่าชุมชนให้ความสำคัญในกิจกรรมที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตมากที่สุด คือกิจกรรมกิจกรรมการเลือกซื้อไม้ดอก ไม้ประดับและต้นไม้มีค่า Normalized เท่ากับ 0.575 หรือร้อยละ 57 ซึ่งเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวซึ่งสามารถสร้างรายได้และรักษาสภาพแวดล้อมให้กับชุมชน ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ขณะที่กิจกรรมที่ชุมชนให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพชีวิตของชุมชนรองลงคือ กิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรและทัศนกรรม มีค่า Normalized เท่ากับ 0.274 หรือ ร้อยละ 27 สุดท้าย คือกิจกรรมท่องเที่ยวหน้าตก มีค่า Normalized เท่ากับ 0.15 หรือ ร้อยละ 15 เรียงตามลำดับ

โดยที่การให้ความสำคัญที่ชุมชนให้ในแต่ละกิจกรรมจะแตกต่างกันไป โดยที่ชุมชนจะเปรียบเทียบในแต่ละคู่ของกิจกรรมว่ากิจกรรมใด สำคัญกว่ากิจกรรมใดในด้านเศรษฐกิจ (รายได้) ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านคุณภาพชีวิต (ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น) จากการดำเนินการพัฒนา กิจกรรมท่องเที่ยวดังกล่าวในพื้นที่เทศบาลตำบลโพธิ์งาม

ซึ่งในการหาความสำคัญทั้ง 3 ด้านนั้น เป็นหลักการในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน โดยหลักการบูรณาการของทั้ง 3 ด้าน ดังภาพที่ 4.13

ภาพที่ 4.13 ความสัมพันธ์ทั้งสามปัจจัย เพื่อเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุดในเชิงเศรษฐศาสตร์ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพ ชีวิต

จากค่าระดับความสำคัญของกิจกรรมแต่ละกิจกรรมที่ชุมชนให้ นั่น เราสามารถนำมาหาความเหมาะสม (Optimize) ของกิจกรรมแต่ละด้านมากที่สุด โดยเทคนิคโปรแกรมเส้นตรง (Linear Programming) เพื่อหาความเหมาะสมของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในแต่ละกิจกรรม

เทคนิคโปรแกรมเส้นตรงเป็นเทคนิคในการบริหารจัดการผลกำไรให้ได้มากที่สุดภายใต้ข้อจำกัดในด้านทรัพยากร ดังนั้นจึงเหมาะสมในการนำมาใช้ในการวิเคราะห์ความคุ้มค่าจากการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม เทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อที่จะหากิจกรรมที่ให้ผลกำไรมากที่สุดในสภาวะมีข้อจำกัดต่างๆ

การวิเคราะห์ความเหมาะสมของกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละกิจกรรมที่กล่าวมานั้น เราอาศัยพื้นที่ข้อจำกัดที่เหมือนกันในช่วง 1 ปี คือ งบประมาณ ค่าจ้างแรงงาน ค่าบำรุงรักษา โดยคิดเวลาเฉพาะวันเสาร์และอาทิตย์ที่จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมากที่สุดในปีตานั้น ดังนั้นเวลาทั้งสิ้นจะเป็น $2 \text{ วัน} \times 4 \text{ สัปดาห์} \times 12 \text{ เดือน} = 96 \text{ วัน}$

ซึ่งจากการประมาณการงบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี ของเทศบาลตำบลโพธิ์งาม ไม่ควรเกิน 200,000 บาทต่อปี โดยเฉลี่ย 96 วันในหนึ่งปี จะเท่ากับ 2,083 บาทต่อวัน ส่วนค่าแรงในแต่ละกิจกรรมและค่าบำรุงรักษา เป็นไปตามตารางนี้

ตารางที่ 4.17 ปัจจัยข้อจำกัดและกำไรของแต่ละกิจกรรม

รายละเอียด	X_1	X_2	X_3	ข้อจำกัด
ค่าแรง	750	1,500	30	1,000
งบประมาณ	200	750	200	2,083
ค่าบำรุงรักษา	100	1200	31	208
กำไรเฉลี่ยต่อวัน	2,400	3,000	2,000	

1. การวิเคราะห์รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุดในเชิงเศรษฐศาสตร์

จากตารางที่ 4.14 และ 4.17 เราสามารถหาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดในด้านเศรษฐศาสตร์ (รายได้) โดยตั้งสมการเส้นตรง (Linear Programming : LP) ตามสมการกำไรและข้อจำกัดได้ดังนี้

$$\text{Max : } 2400X_1 + 3000X_2 + 2000X_3$$

Subject To :

$$\text{ค่าแรง) } 750 X_1 + 1500 X_2 + 30 X_3 \leq 1000$$

$$\text{งบประมาณ) } 200 X_1 + 750 X_2 + 200 X_3 \leq 2080$$

$$\text{ค่าบำรุงรักษา) } 100 X_1 + 1200 X_2 + 31 X_3 \leq 208$$

End

โดยการกำหนดค่าสูงสุดของรายได้ (Max) ของแต่ละกิจกรรมไว้ในสมการเป้าหมาย เนื่องจากต้องการทราบรายได้สูงสุดจากปัจจัยจำกัดที่มีอยู่ จากนั้นระบุปัจจัยจำกัดของแต่ละกิจกรรมในตารางที่ 4.17 มาไว้ในสมการข้อจำกัด

ทำการประมวลผลโดยโปรแกรมคำนวณ Linear Programming โดย LINDO เพื่อหาว่ากิจกรรมใดจะเหมาะสมในด้านเศรษฐศาสตร์ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว ซึ่งผลเป็นดังนี้

LP OPTIMUM FOUND AT STEP 1

OBJECTIVE FUNCTION VALUE

1) 13,419.35

VARIABLE	VALUE	REDUCED COST
X1	0.000000	4051.612793
X2	0.000000	74419.351562
X3	6.709677	0.000000
ROW	SLACK OR SURPLUS	DUAL PRICES
2)	798.709656	0.000000
3)	738.064514	0.000000
4)	0.000000	64.516129

NO. ITERATIONS= 1

RANGES IN WHICH THE BASIS IS UNCHANGED:

OBJ COEFFICIENT RANGES

VARIABLE	CURRENT COEF	ALLOWABLE INCREASE	ALLOWABLE DECREASE
X1	2400.000000	4051.612793	INFINITY
X2	3000.000000	74419.351562	INFINITY
X3	2000.000000	INFINITY	1256.000000

RIGHTHAND SIDE RANGES

ROW	CURRENT RHS	ALLOWABLE INCREASE	ALLOWABLE DECREASE
2	1000.000000	INFINITY	798.709656
3	2080.000000	INFINITY	738.064514
4	208.000000	114.400002	208.000000

ซึ่งผลการประมวลผลของความเหมาะสมของกิจกรรมที่น่าจะดำเนินการพัฒนาในแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งามที่ให้ผลกำไรที่เหมาะสมที่สุดภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว ก็คือ X_1 คือกิจกรรมการเลือกซื้อไม้ดอก ไม้ประดับและต้นไม้และ X_2 คือกิจกรรมปั่นจักรยาน

ท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ซึ่งจะสามารถสร้างรายได้ให้กับแหล่งท่องเที่ยว บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งามได้ดีที่สุดภายใต้ข้อจำกัด ทั้งงบประมาณ ค่าจ้างแรงงานในการควบคุมกิจกรรม ค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรม ซึ่งผลการประมวลผลการดำเนินกิจกรรมรูปแบบการท่องเที่ยวทั้ง 2 กิจกรรมข้างต้น จะได้กำไรวันละ 13,419.35 บาทต่อวัน ซึ่งเมื่อพิจารณาจากการประมวลผลข้างต้น โอกาสที่จะเพิ่มรายได้ให้สูงได้อีก โดยการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวหน้าตก หรือ X_3 เพิ่มเติม ซึ่งต้องมีการเพิ่มงบประมาณอีก ตามค่า ราคาเงา (DUAL PRICES)

การวิเคราะห์รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุดในเชิงสิ่งแวดล้อมที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม

จากตารางที่ 4.15 และ 4.17 เราสามารถหาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดในด้านสิ่งแวดล้อม จากการให้ค่าระดับความสำคัญของชุมชนที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านกระบวนการวิเคราะห์ลำดับขั้น หรือ Analytical Hierarchy Process : AHP

เป็นกระบวนการที่ใช้ในการ “วัดค่าระดับ” ของการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้ผลการตัดสินใจที่ถูกต้องตรงกับเป้าหมายของการตัดสินใจได้มากที่สุดของชุมชน เทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยตั้งสมการเส้นตรง (Linear Programming : LP) และข้อจำกัดได้ดังนี้

$$\text{Min } 0.641X_1 + 0.238X_2 + 0.121X_3$$

Subject To :

$$\text{ค่าแรง) } 750 X_1 + 1500 X_2 + 30 X_3$$

$$\text{งบประมาณ) } 200 X_1 + 750 X_2 + 200 X_3$$

$$\text{ค่าบำรุงรักษา) } 100 X_1 + 1200 X_2 + 31 X_3$$

$$x_1 > 0$$

$$x_2 > 0$$

$$x_3 > 0$$

End

โดยการกำหนดค่าสูงสุดของรายได้ (Min) ของแต่ละกิจกรรมไว้ในสมการเป้าหมาย เนื่องจากต้องการทราบผลกระทบต่ำที่สุดต่อสิ่งแวดล้อมจากปัจจัยจำกัดที่มีอยู่ จากนั้นระบุปัจจัยจำกัดของแต่ละกิจกรรมในตารางที่ 4.17 มาไว้ในสมการข้อจำกัด

ทำการประมวลผลโดยโปรแกรม LINDO เพื่อหาว่ากิจกรรมใดจะเหมาะสมในด้าน
เศรษฐศาสตร์ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว ซึ่งผลเป็นดังนี้

LP OPTIMUM FOUND AT STEP 0

OBJECTIVE FUNCTION VALUE

1) 0.3630000

VARIABLE	VALUE	REDUCED COST
----------	-------	--------------

X1	0.000000	0.520000
----	----------	----------

X2	0.000000	0.117000
----	----------	----------

X3	3.000000	0.000000
----	----------	----------

ROW	SLACK OR SURPLUS	DUAL PRICES
-----	------------------	-------------

2)	910.000000	0.000000
----	------------	----------

3)	1480.000000	0.000000
----	-------------	----------

4)	115.000000	0.000000
----	------------	----------

5)	0.000000	-0.121000
----	----------	-----------

6)	0.000000	0.000000
----	----------	----------

7)	0.000000	0.000000
----	----------	----------

8)	3.000000	0.000000
----	----------	----------

NO. ITERATIONS= 0

RANGES IN WHICH THE BASIS IS UNCHANGED:

OBJ COEFFICIENT RANGES

VARIABLE	CURRENT COEF	ALLOWABLE INCREASE	ALLOWABLE DECREASE
X1	0.641000	INFINITY	0.520000
X2	0.238000	INFINITY	0.117000
X3	0.121000	0.117000	INFINITY

RIGHTHAND SIDE RANGES

ROW	CURRENT	ALLOWABLE	ALLOWABLE
-----	---------	-----------	-----------

	RHS	INCREASE	DECREASE
2	1000.000000	INFINITY	910.000000
3	2080.000000	INFINITY	1480.000000
4	208.000000	INFINITY	115.000000
5	3.000000	3.709677	3.000000
6	0.000000	0.000000	INFINITY
7	0.000000	0.000000	INFINITY
8	0.000000	3.000000	INFINITY

ผลการประมวลผลของความเหมาะสมของกิจกรรมที่น่าจะดำเนินการพัฒนาในแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเทศบาลโพธิ์งามที่ให้ผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.363 กิจกรรมที่สุดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดเรียงตามลำดับคือ X_3 หรือกิจกรรมท่องเที่ยวรดก ตามค่าราคาเงา (Dual Price) รองลงมาคือกิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมและกิจกรรมการเลือกซื้อไม้ดอกไม้ประดับและต้นไม้เป็นลำดับ ซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมนี้กับแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเทศบาลโพธิ์งามได้ดีที่สุดภายใต้ข้อจำกัด ทั้งงบประมาณ ค่าจ้างแรงงานในการควบคุมกิจกรรม ค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรม ซึ่งผลการประมวลผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

การวิเคราะห์รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุดในเชิงคุณภาพชีวิตของชุมชนที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม

จากตารางที่ 4.16 และ 4.17 เราสามารถหาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดในด้านคุณภาพชีวิต จากการให้ค่าระดับความสำคัญของชุมชนที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านกระบวนการวิเคราะห์ลำดับชั้น หรือ Analytical Hierarchy Process : AHP

เป็นกระบวนการที่ใช้ในการ “วัดค่าระดับ” ของการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ทั้งด้านคุณภาพชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้ผลการตัดสินใจที่ถูกต้องตรงกับเป้าหมายของการตัดสินใจได้มากที่สุดของชุมชน บริเวณเทศบาลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยตั้งสมการเส้นตรง (Linear Programming : LP) และข้อจำกัดได้ดังนี้

$$\text{Max } 0.575X_1 + 0.274X_2 + 0.151X_3$$

Subject To :

ค่าแรง)

$$750 X_1 + 1500 X_2 + 30 X_3$$

งบประมาณ) $200 X_1 + 750 X_2 + 200 X_3$

ค่าบำรุงรักษา) $100 X_1 + 1200 X_2 + 31 X_3$

End

โดยการกำหนดค่าสูงสุดของรายได้ (Max) ของแต่ละกิจกรรมไว้ในสมการเป้าหมาย เนื่องจากต้องการทราบคุณภาพชีวิตต่อชุมชนสูงสุดจากปัจจัยจำกัดที่มีอยู่ จากนั้นระบุปัจจัยจำกัดของแต่ละกิจกรรมในตารางที่ 4.17 มาไว้ในสมการข้อจำกัด

ทำการประมวลผลโดยโปรแกรม LINDO เพื่อหาว่ากิจกรรมใดจะเหมาะสมในด้านเศรษฐศาสตร์ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว ซึ่งผลเป็นดังนี้

LP OPTIMUM FOUND AT STEP 1

OBJECTIVE FUNCTION VALUE

1) 0.9888889

VARIABLE	VALUE	REDUCED COST
X1	1.263889	0.000000
X2	0.000000	0.742667
X3	1.736111	0.000000
ROW	SLACK OR SURPLUS	DUAL PRICES
2)	0.000000	0.000589
3)	1480.000000	0.000000
4)	27.791666	0.000000
5)	0.000000	0.133333
6)	1.263889	0.000000
7)	0.000000	0.000000
8)	1.736111	0.000000

NO. ITERATIONS= 1

RANGES IN WHICH THE BASIS IS UNCHANGED:

OBJ COEFFICIENT RANGES

VARIABLE	CURRENT	ALLOWABLE	ALLOWABLE
	COEF	INCREASE	DECREASE
X1	0.575000	INFINITY	0.363755
X2	0.274000	0.742667	INFINITY
X3	0.151000	0.424000	INFINITY

RIGHTHAND SIDE RANGES

ROW	CURRENT	ALLOWABLE	ALLOWABLE
	RHS	INCREASE	DECREASE
2	1000.000000	290.000000	909.999939
3	2080.000000	INFINITY	1480.000000
4	208.000000	INFINITY	27.791666
5	3.000000	0.988148	1.666667
6	0.000000	1.263889	INFINITY
7	0.000000	0.000000	INFINITY
8	0.000000	1.736111	INFINITY

ผลการประมวลผลของความเหมาะสมของกิจกรรมที่น่าจะดำเนินการพัฒนาในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมบริเวณเทศบาลโพธิ์งามที่ให้ผลดีต่อคุณภาพชีวิตมากที่สุด ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว มีค่าเท่ากับ 0.988 คือ X_1 หรือกิจกรรมการเลือกซื้อไม้ดอก ไม้ประดับและต้นไม้ และ X_3 หรือกิจกรรมท่องเที่ยวหน้าตก ซึ่งดำเนินกิจกรรมนี้กับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมบริเวณเทศบาลโพธิ์งามได้ดีที่สุดภายใต้ข้อจำกัด ทั้งงบประมาณ ค่าจ้างแรงงานในการควบคุมกิจกรรม ค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรม ซึ่งผลการประมวลผลดีต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนดีที่สุด นอกจากนี้จากที่ ค่าราคาเงา (Dual Price) ของ X_2 มีค่าเป็นบวก แสดงถึงว่าหากเพิ่มกิจกรรม X_2 เข้าไป หนึ่งหน่วยจะทำให้เกิดผลดีต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนบริเวณป่าชายเลนบริเวณเทศบาลโพธิ์งามเพิ่มขึ้น 0.74 หน่วย ซึ่งจากผลการอ่านค่า Dual Price ดังกล่าวหากจะเพิ่มกิจกรรมใด นอกเหนือจาก X_2 อาจจะทำให้เกิดผลดีต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนแต่ก็อาจต้องมีการเพิ่มปริมาณทรัพยากรที่มีข้อจำกัดขึ้นด้วย

การวิเคราะห์ผลได้ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว

เพื่อพิจารณาในแง่เศรษฐศาสตร์นั้น เราสามารถนำการศึกษาของ Stynes (1999) มาอธิบายแนวทางการวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว (Economic Impact from Tourism) โดยเทคนิค วิธีการตัวทวีคูณ (Proportional Multiplier Method, PMM) โดยทั่วไป เนื่องจากเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุด โดยอธิบายว่า ตัวแปรสำคัญที่สามารถตอบโจทย์นี้ได้ก็คือ ผู้กำหนดนโยบายจะต้องคำนวณหา “ตัวคูณทวีของการท่องเที่ยว” (Tourism Multiplier) และนำตัวคูณทวีนั้นมาหาผลกระทบทางเศรษฐกิจที่แท้จริง เพื่อพิจารณาผลทางด้านเศรษฐศาสตร์ว่าเหมาะสมต่อการพัฒนาหรือไม่ โดยอาศัยข้อมูลต่างๆ มาหาผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว (Economic Impact from Tourism) ซึ่งได้แก่ปัจจัย

1. ปริมาณเงินที่นักท่องเที่ยวแต่ละคนต้องจ่ายต่อพื้นที่
2. รายได้ทางตรง (Direct Revenue) ของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เท่ากับเท่าไร
3. รายได้ทางตรงที่ธุรกิจที่ได้รับจากการท่องเที่ยวนั้นได้เปลี่ยนเป็นกำไรของธุรกิจและรายได้ของคนในพื้นที่นั้นอย่างไร
4. การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นได้สร้างงาน (Job Creation) ให้กับคนในพื้นที่ที่งานและมิงานอะไรบ้าง

จากการวิเคราะห์ท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในเขตตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี สามารถรองรับนักท่องเที่ยวมาเที่ยววันละ 200 คนต่อวัน โดยแบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในพบว่าหากเรานำกิจกรรมต่างมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมบริเวณเทศบาลโพธิ์งามจะมีคนนิยมกิจกรรมน้ำตกซึ่งจะมีค่าใช้จ่ายต่อคน 201 บาท เป็นอย่างต่ำ และมีวันที่เข้ามาท่องเที่ยว 1 ปี โดยคิดเวลาเฉพาะวันเสาร์และอาทิตย์ที่จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมากที่สุดในสัปดาห์ ดังนั้นเวลาทั้งสิ้นจะเป็น 2 วัน X 4 สัปดาห์ X 12 เดือน = 96 วันต่อปี ดังนั้นเราสามารถคำนวณหาเม็ดเงินที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมจะได้อย่างน้อยเท่ากับ $200 \times 201 \times 96 = 3,859,200$ บาทต่อปี และจากการประมาณการพบว่าประมาณร้อยละ 30 ของรายได้ทั้งหมดจะไหลออก (Leak-Out) ไปยังที่ต่างๆ เช่น ค่าอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ ค่าบำรุงรักษาเครื่องมือ เครื่องจักร ค่าจ้างและสาธารณูปโภคอื่น ๆ เป็นต้น ดังนั้นเม็ดเงินที่ได้จากการท่องเที่ยวที่ถูกพัฒนานี้ส่วนหนึ่งจะต้องถูกตัดออกจากรายได้ทั้งหมด ซึ่งหมายความว่ารายได้ทางตรง (Direct Revenue) สำหรับการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในเขตตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี จะมีค่าเท่ากับ $0.7 \times 3,859,200$ บาท = 2,701,440 บาท

นอกจากนี้รายได้ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าวนั้น จะต้องนำมาหาผลกระทบทางอ้อม (Indirect Effect) ซึ่งจะตกอยู่ในรูปของรายได้ที่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว นั่นคือ โรงแรม ร้านอาหาร หรือร้านค้าชุมชน ซึ่งมีมูลค่าเท่ากับ 200,000 บาท

ตัวแปรที่สำคัญต้องนำมาคำนวณอีกนั่นคือ ภาคธุรกิจจะต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อปัจจัยการผลิต (เช่นวัตถุดิบ ค่าจ้างแรงงาน) ซึ่งเป็นรายได้ของปัจจัยการผลิตที่แรงงานหรือเจ้าของปัจจัยการผลิตที่ขายสินค้าให้แก่ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวได้รับ ซึ่งเรียกว่า "ผลกระทบที่ถูกทำให้เกิดขึ้น" (Induced Effect) โดยมีรายได้ที่ครัวเรือนได้รับจากการทำงาน ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในเขตตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี มีค่าเท่ากับ 150,000 บาท ดังนั้น จากข้อมูลข้างต้น เราสามารถคำนวณหาตัวคูณทวีของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในเขตตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรีได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ตัวคูณทวีของการท่องเที่ยว} &= \frac{(\text{Direct Revenue} + \text{Indirect Revenue} + \text{Induced Effect})}{\text{Direct Revenue}} \\ &= \frac{(2,701,440 + 200,000 + 150,000)}{2,701,440} \\ &= 1.1295 \end{aligned}$$

หมายเหตุ : Direct Revenue หมายถึง รายได้ทางตรง

Indirect Revenue หมายถึง รายได้ทางอ้อม

Induced Effect หมายถึง ผลกระทบที่ถูกทำให้เกิดขึ้น

จากผลของตัวคูณทวีที่คำนวณได้ สามารถอธิบายได้ว่า “รายได้ 1.1295 บาท ของท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในเขตตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี ได้รับจากนักท่องเที่ยวนั้นจะสร้างรายได้ให้กับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในเขตตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี เป็นจำนวนเท่ากับ 1.1295 บาท ดังนั้นผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในเขตตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรีจะมีค่าเท่ากับ

$$\begin{aligned} \text{ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว} &= \text{จำนวนนักท่องเที่ยวต่อปี} \times \text{ค่าใช้จ่ายต่อหัว} \times \\ &\quad \text{ตัวคูณทวี} \\ &= 3,859,200 \text{ บาท} \times 1.1295 \\ &= 4,358,966.4 \text{ บาท} \end{aligned}$$

ขนาดพื้นที่ของแต่ละปัจจัยที่ใช้กำหนดระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม และหัตถกรรม

1. ประเภทของการใช้ที่ดินบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม

จำแนกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ พื้นที่ป่าไม้ พื้นที่เกษตรกรรม ที่อยู่อาศัย และแหล่งน้ำ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้ รองลงมาเป็นเกษตรกรรมและที่อยู่อาศัย ส่วนแหล่งน้ำจะน้อยที่สุด

ตารางที่ 4.18 ขนาดพื้นที่แต่ละประเภทของการใช้ที่ดินบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม

ประเภทที่ดิน	ระดับศักยภาพ	ร้อยละ
1. ป่าไม้	สูงมาก	48.45
2. เกษตรกรรม	สูงมาก	31.12
3. ที่อยู่อาศัย	ปานกลาง	17.63
4. แหล่งน้ำ	ปานกลาง	2.80
รวม		100

2. ระยะห่างจากหมู่บ้าน

พื้นที่ท่องเที่ยวที่มีระยะห่างจากหมู่บ้านจะแสดงถึงโอกาสที่จะมีโอกาสทำให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงแหล่งได้ง่ายและสะดวก เนื่องจากพื้นที่ที่เป็นชุมชนจะมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และสามารถเข้าถึงได้ง่าย ดังนั้นโอกาสที่จะเข้าถึงท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมจะมีโอกาสทำให้เกิดการท่องเที่ยวสูงขึ้นจากการศึกษาพบว่า พื้นที่เชิงเกษตรกรรมนั้นมีความห่างไกลชุมชนไม่มากนัก และสามารถเดินทางได้โดยถนนลาดยางมะตอย ซึ่งทำให้เกิดความสะดวกในการเดินทาง โดยส่วนใหญ่จะมีระยะห่างเฉลี่ยไม่เกิน 1000 เมตร คิดเป็นร้อยละ 73.12 โดยรายละเอียดจะแสดงในตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 ขนาดพื้นที่แต่ละประเภทของการใช้ที่ดินบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม

ประเภทที่ดิน	ระดับศักยภาพ	ร้อยละ
1. 0-500 เมตร	สูงมาก	84.33
2. 501-1000 เมตร	สูงมาก	15.68
3. 1001-1500 เมตร	ปานกลาง	-
4. 1501-2000 เมตร	ต่ำ	-
5. มากกว่า 2000 เมตร	ต่ำที่สุด	-
รวม		100

การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม

แบ่งเป็นการประเมินโดยการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยว จำนวน 83 คน โดยพิจารณา ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ โปรแกรมสื่อ ความหมายเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวและศักยภาพการท่องเที่ยวด้านโอกาสที่เกิดผลกระทบ สิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมได้ข้อมูลจากชุมชนท้องถิ่น จากนั้นจึงนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของแต่ละตัวชี้วัดแสดงไว้ใน ตารางที่ 3.3 จะได้เป็นผลเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้เป็นค่าน้ำหนักของตัวชี้วัดแต่ละด้าน ตัวอย่างเช่นมีนักท่องเที่ยว 83 คน พอใจต่อสภาพเส้นทางและความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ คิดเป็นร้อยละ 50.23 เมื่อนำค่าร้อยละไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในตารางที่ 3.3 จะได้ผลการให้ค่าคะแนนเท่ากับ 2 คะแนน เป็นต้น โดยผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรมทั้ง 5 ปัจจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อทัศนียภาพและสภาพภูมิทัศน์โดยทั่วไปของ เทศบาลตำบลโพธิ์งาม คิดเป็นร้อยละ 86 ตลอดจนมีความคิดเห็นว่ามีหลากหลายและ ระยะห่างของแหล่งท่องเที่ยวมีความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 90 และ 89 ตามลำดับ โดยมี กิจกรรมแต่ละแหล่งท่องเที่ยวน่าสนใจ ส่วนการเข้าถึงมีความพึงพอใจร้อยละ 82 หากแต่มี ข้อสังเกตเล็กน้อยว่าถนนที่ใช้ในการเดินทางในฤดูฝนหากมีความลำบากเพิ่มขึ้นเนื่องจากบาง เส้นทางยังไม่มีรถลาดยางทั้งหมดส่งผลต่อการเดินทางในบางช่วง ส่วนความโดดเด่นหรือสิ่ง ดึงดูดใจพบมีความพึงพอใจร้อยละ 81 และด้านความปลอดภัย นักท่องเที่ยวร้อยละ 96.80 คิด ว่าพื้นที่มีความปลอดภัย ดังตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและ
หัตถกรรม เทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี (n = 83)

ตัวชี้วัด	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าคะแนน ศักยภาพ
1. ความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่	82	68	5
2. ทัศนียภาพและภูมิทัศน์	86	71	5
3. ความโดดเด่นหรือสิ่งดึงดูดทาง ธรรมชาติ	67	81	5
4. จำนวนความหลากหลายของแหล่ง ท่องเที่ยว	75	90	5
5. ระยะห่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น	74	89	5
6. ความปลอดภัย	80	96.80	5
เฉลี่ย			5

ผลการนำตัวชี้วัดทั้ง 4 ตัวของปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมมาหาค่าคำนวณระดับศักยภาพจากสมการถ่วงน้ำหนักพบว่าผลการคำนวณเท่ากับ 5 มีศักยภาพอยู่ในระดับสูงมาก ซึ่งหมายถึงนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม เทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี เหมาะสมกับการเดินทางมาท่องเที่ยว

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ

นักท่องเที่ยวร้อยละ 71 มีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวก คิดเห็นว่าสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ เช่น ห้องพักรูขุทยาน โยมสเดย์ ห้องน้ำ นั้นมีความเหมาะสมและกลมกลืนต่อระบบเกษตรกรรมและหัตถกรรมดีพอสมควร แต่ต้องการให้พื้นที่ที่มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติม อาทิเช่น ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึกแบบศูนย์รวมเดียว ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว จักรยาน แผนที่ท่องเที่ยว ป้ายบอกทาง เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 29 รองลงมาคือการพัฒนาระบบความปลอดภัยตามจุดท่องเที่ยวต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 27 ซึ่งเมื่อนำมาคำนวณหาค่าระดับศักยภาพจากสมการถ่วงน้ำหนักพบว่า ปัจจัยด้านอำนวยความสะดวกและบริการ ผลการคำนวณเท่ากับ 3.75 ดังตารางที่ 4.21 ซึ่งศักยภาพอยู่ในระดับสูง หมายความว่าถึง

ในความคิดของนักท่องเที่ยวนั้นคิดว่า สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม มีความเหมาะสมดี แต่จะให้ดีที่สุด ควรปรับปรุงเพิ่มเติมเล็กน้อย

ตารางที่ 4.21 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี (n = 83)

ตัวชี้วัด	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าคะแนน ศักยภาพ
1. ความกลมกลืนและความเหมาะสม	59	71	4
2. ทัศนียภาพและภูมิทัศน์	66	56	3.50
เฉลี่ย			3.75

3. ด้านโปรแกรมสื่อความหมาย

นักท่องเที่ยวร้อยละ 93 คิดเห็นว่าไม่มีโปรแกรมสื่อความหมายในบริเวณท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี เช่นแผ่นป้ายให้ความรู้ ป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนป้ายบอกทาง ซึ่งจำเป็นต้องมีการจัดทำคู่มือการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมเพื่อแจกจ่ายต่อนักท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาได้แก่ป้ายให้ความรู้หรือข้อมูลการท่องเที่ยว ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว คำแนะนำจากชุมชน

ตารางที่ 4.22 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบ เนื้อหา วิธีการของโปรแกรมสื่อความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม (n = 83)

ตัวชี้วัด	ระดับของเกณฑ์ชี้วัด (ร้อยละ)					ค่าคะแนน ศักยภาพ
	1	2	3	4	5	
1. รูปแบบ เนื้อหา วิธีการ	77 (92.7)	6 (7.3)				1.5

สำหรับในสถานที่ที่มีโปรแกรมสื่อความหมายอยู่ เช่น ที่ทำการเทศบาลตำบลโพธิ์งาม น้ำตกธารทิพย์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เป็นต้น นักท่องเที่ยวความคิดเห็นว่าสามารถเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวและสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 40 และ 35.10 ดังตารางที่ 4.23

ตารางที่ 4.23 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อความเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้และการเอื้ออำนวยต่อการสร้างจิตสำนึกของโปรแกรมสื่อความหมาย บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม (n = 83)

ตัวชี้วัด	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าคะแนน ศักยภาพ
1. ความเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้	33	40	1
2. เอื้ออำนวยต่อการสร้างจิตสำนึก	29	35.10	1
เฉลี่ย			1

เมื่อนำมาคำนวณหาค่าระดับศักยภาพด้านโปรแกรมสื่อความหมาย จากสมการถ่วงน้ำหนัก พบว่า ผลการคำนวณเท่ากับ 1 ซึ่งมีศักยภาพอยู่ในระดับต่ำมาก หมายความว่าหากต้องการส่งเสริมให้เทศบาลตำบลโพธิ์งามเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมก็ควรจะเน้นการพัฒนาด้านโปรแกรมการสื่อความหมาย เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีความเข้าใจถึงระบบเกษตรกรรมและหัตถกรรม และเกิดจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติตามวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม

4. ด้านโอกาสที่จะเกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อม

สำหรับปัจจัยด้านโอกาสที่จะเกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นการประเมินเกี่ยวกับระดับของการปฏิบัติตามแผนหรือมาตรการด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยให้ชาวบ้านเป็นผู้ให้คะแนนตนเองตามระดับการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ตั้งไว้ โดยหากไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบไม่เคร่งครัดก็จะมีค่าคะแนนลดน้อยลงตามระดับของการปฏิบัติ หรือให้คะแนนตามความหมายดังต่อไปนี้

- 1 หมายถึง ไม่มีมาตรการหรือแผนการจัดการ
- 2 หมายถึง มีมาตรการหรือแผนการจัดการ แต่ไม่นำมาปฏิบัติ
- 3 หมายถึง มีมาตรการหรือแผนการจัดการ แต่ยังไม่ครบคลุม
- 4 หมายถึง มีมาตรการหรือแผนการจัดการ แต่ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติ

5 หมายถึง มีมาตรการหรือแผนการจัดการ มีการนำมาปฏิบัติจริงและมีการติดตามประเมินผล

ตารางที่ 4.24 ศักยภาพของชุมชนต่อการปฏิบัติตามแผนการจัดการท่องเที่ยวบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี (n = 41)

ตัวชี้วัด	ระดับของเกณฑ์ชี้วัด (ร้อยละ)					ค่าคะแนน ศักยภาพ
	1	2	3	4	5	
แผนการจัดการการท่องเที่ยว						
1. กำหนดเขตหรือแบ่งพื้นที่เพื่อประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว		38 (92.7)	3 (7.3)	1		2.5
2. การกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวตามความเหมาะสมของพื้นที่		35 (85.4)	6 (14.6)			2.5
3. การออกแบบอำนวยความสะดวก		28 (68.3)	13 (31.7)			2.5
4. การวางแผนด้านการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว		40 (97.6)	1 (2.43)			2.5
5. การติดตามและการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยว		41 (100)				5
เฉลี่ย						3

ตารางที่ 4.24 พบว่า ชุมชนมีแผนการจัดการท่องเที่ยว แต่ยังไม่ครบองค์ประกอบมีการนำแผนไปปฏิบัติ เช่นการแบ่งหรือจัดสรรนักท่องเที่ยวให้แก่สมาชิกในชุมชน การจัดโปรแกรมท่องเที่ยว ซึ่งมีตกลงร่วมกัน โดยผ่านเทศบาลตำบลโพธิ์งาม ในส่วนของมาตรการจัดการสิ่งแวดล้อม ชาวบ้านมีความคิดเห็นว่ามีระดับการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ที่ดีเนื่องจากมีการควบคุมขยะมูลฝอยดี แต่น้ำเสียยังมีขอบกพร่องบ้าง ซึ่งอยู่ระหว่างการปรับปรุงแก้ไขในแต่ละหมู่บ้าน ส่วนเสียงรบกวนในชุมชนมีปัญหาน้อยมาก จึงยังไม่มีแผนปฏิบัติอย่างเป็นทางการ

และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีแผนปฏิบัติที่ชัดเจนมากกว่า และมีความเชื่อมโยงหน่วยงานภายนอกทำให้เป็นรูปธรรมมากกว่า

ตารางที่ 4.25 ศักยภาพของชุมชนต่อการปฏิบัติตามมาตรการจัดการสิ่งแวดล้อมบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม (n = 41)

ตัวชี้วัด	ระดับของเกณฑ์ชี้วัด (ร้อยละ)					ค่าคะแนน ศักยภาพ
	1	2	3	4	5	
มาตรการจัดการสิ่งแวดล้อม						
1. การกำจัดขยะและสิ่ง ปฏิกูล				1 (2.43)	40 (97.6)	4.5
2. การบริหารการใช้น้ำและ น้ำทิ้ง		38 (92.7)	3 (7.3)			2.5
3. การควบคุมเสียงรบกวน	41 (100)					1
4. การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ					41 (100)	5
เฉลี่ย						3.25

ในส่วนของมาตรการเฝ้าระวังและป้องกัน พบว่า ชุมชนร้อยละ 55 มีการปฏิบัติต่อการห้ามนักท่องเที่ยวทิ้งขยะในพื้นที่อนุรักษ์และอุทยานอย่างเคร่งครัด ร้อยละ 59 ให้ความสนใจต่อการอบรมด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่ยังคงขาดความต่อเนื่อง และมีเพียงร้อยละ 3 เท่านั้นที่ดูแลนักท่องเที่ยวไม่ให้มีการทำทรัพยากรธรรมชาติอย่างเคร่งครัด

เมื่อนำตัวชี้วัดทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ แผนการจัดการท่องเที่ยว และมาตรการจัดการสิ่งแวดล้อม มาคำนวณหาค่าระดับศักยภาพจากสมการถ่วงน้ำหนัก พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น ผลการคำนวณเท่ากับ 3.125 มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่าเทศบาลตำบลโพธิ์งามควรส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนรวมในการจัดการสิ่งแวดล้อมและผลกระทบต่างๆ และกระตุ้นความรู้และความเข้าใจด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้นด้วย

5. การมีส่วนร่วม

ชุมชนร้อยละ 90 เข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนมีอยู่หลากหลายรูปแบบ โดยส่วนมากมักจะเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบของปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวในฐานะเป็นเจ้าของพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวมาเยือน ได้แก่ การแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว บอกเส้นทาง คิดเป็นร้อยละ 95 และ 99 มีเพียงร้อยละ 5 ที่เสนอความคิดเห็น นอกจากนี้ชุมชนร้อยละ 50 พอใจการกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และร้อยละ 80 คิดว่านักท่องเที่ยวมีส่วนช่วยในการพัฒนาพื้นที่ของชุมชน ชุมชนร้อยละ 80 พอใจต่อการกระจายรายได้ แม้ว่าจากการสัมภาษณ์จะมีชาวบ้านมากกว่าครึ่ง คือมากกว่าร้อยละ 60 ไม่ได้รับผลประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว แต่ไม่ได้เกิดการขัดแย้งขึ้นภายในชุมชน ทั้งนี้เนื่องมาจากชาวบ้านส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรมเป็นหลัก ซึ่งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมเข้มแข็งรายได้ก็จะกระจายมาสู่ตนเองนั่นเอง และประการสำคัญชุมชนเห็นว่าการที่ชุมชนได้รับการพัฒนาให้มีความสะดวกสบายมากขึ้นก็ถือว่าการได้รับการได้รับประโยชน์แก่ตนเอง เมื่อนำทั้ง 3 ตัวชี้วัด มาคำนวณหาค่าระดับศักยภาพจากสมการถ่วงน้ำหนัก พบว่าปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการคำนวณมีค่าเท่ากับ 5 มีศักยภาพระดับสูงมาก

ตารางที่ 4.26 การเข้ามามีส่วนร่วมของครัวเรือนที่เป็นตัวอย่าง (n = 41)

ตัวชี้วัด	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าคะแนนศักยภาพ
1. การมีส่วนร่วม	38	92.68	5
2. เชื้ออำนาจต่อการสร้างจิตสำนึก	39	95.12	5
เฉลี่ย			5

ตารางที่ 4.27 กิจกรรมที่ครัวเรือนที่เป็นตัวอย่างเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม เทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม

กิจกรรมการมีส่วนร่วม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เป็นมัคคุเทศก์	3	7.31
2. จำหน่ายสินค้าที่ระลึก ผลิตภัณฑ์ชุมชน	22	53.65
3. ขายอาหารและเครื่องดื่ม	25	60.97
4. แนะนำสถานที่ท่องเที่ยว	41	100
5. บอกเส้นทาง	41	100
6. ให้สถานที่พัก	28	68.29
7. เสนอความคิดเห็น	30	73.17

หมายเหตุ : 1 คน สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมมากกว่า 1 กิจกรรม

ผลจากการวิพากษ์ แบบ Focus Group

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในเขตตำบลโพธิ์งาม พบว่าประชาชนในพื้นที่มีบริเวณเขตตำบลโพธิ์งาม มีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในเขตตำบลโพธิ์งาม มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมมากที่สุด และควรมีการกระจายนักท่องเที่ยวมายังแหล่งเกษตรกรรมและหัตถกรรมในเขตตำบลโพธิ์งามเพิ่มเติม เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะแออัดอยู่ในพื้นที่ที่มีชื่อเสียง และควรมีมาตรการในการใช้พื้นที่โดยให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและได้รับผลประโยชน์ร่วมด้วย ซึ่งจะทำให้สามารถดึงประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้มากยิ่งขึ้น ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นก็จะตกอยู่กับประชาชนในพื้นที่

2. นโยบายด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก

ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 98 เห็นด้วยกับการที่ประชาชนในท้องถิ่นควรมีความรู้ในเรื่องประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณี พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ใน

บริเวณเขตตำบลโพธิ์งาม เพื่อสามารถพูดคุยและเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยวได้ถือว่าเป็นการให้การศึกษารเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกที่ตีร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น

นอกจากนี้ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการที่ท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ และร่วมดูแลรักษาสื่ออื่น ร้อยละ 90

ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการจัดให้มีการอบรมเพื่อเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นจากสถาบันการศึกษาและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ร้อยละ 98

ประชาชนและส่วนใหญ่คิดว่าควรสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นและเผยแพร่ให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้อย่างแท้จริง ร้อยละ 97

ประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าสมาชิกในครอบครัวให้ความสนใจในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมมากขึ้น ร้อยละ 75

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นและสัมภาษณ์ก่อนนโยบายด้านการให้การศึกษาศึกษาและจิตสำนึกต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เกษตรกรรมและหัตถกรรมของประชาชนในพื้นที่พบว่าประชาชนในพื้นที่ควรมีความรู้ในด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณี พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในท้องถิ่น เพื่อสามารถพูดคุยและเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยวได้ถือว่าเป็นการให้การศึกษารเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกที่ตีร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นและควรสนับสนุนให้มีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เทศบาลและสถาบันการศึกษา มาจัดอบรมหรือให้คำแนะนำและการจัดมัคคุเทศก์ให้แก่เยาวชนและประชาชนที่สนใจเข้าร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในท้องถิ่นของตน

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง

ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วมกิจกรรมหรือดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในท้องถิ่นของตน ร้อยละ 55 ต่อ 45 ของประชาชนที่มีส่วนร่วมกิจกรรมหรือดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม

ลักษณะของการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่เป็นแบบการผลิตและขายสินค้าท้องถิ่นและที่ระลึก ร้อยละ 44.44 และการบริการอาหารรองลงร้อยละ 28.89 ของจำนวนประชาชนที่มีส่วนร่วมกิจกรรมหรือดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในพื้นที่ศึกษา

ลักษณะของการดำเนินงานส่วนใหญ่ เป็นลักษณะของเจ้าของกิจการหรือดำเนินการเอง ร้อยละ 55.56 และร้อยละ 44.44 เป็นลูกจ้างในการดำเนินการ

เหตุผลที่ไม่ได้มีส่วนร่วมเนื่องจากประกอบอาชีพอื่นอยู่แล้ว ร้อยละ 43.64 และขาดแหล่งทุนในการประกอบการ ร้อยละ 18.18 ส่วนเหตุผลเนื่องจากขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่นน้อยที่สุด ร้อยละ 5.45

ประชาชนสนใจที่จะมีส่วนร่วมหรือดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในท้องถิ่นหรือไม่ โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 81.82 สนใจร่วมดำเนินงานต่อร้อยละ 18.18 ที่ไม่สนใจมีส่วนร่วมดำเนินงาน

กิจกรรมที่ประชาชนสนใจเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ สืบค้นการค้าเกษตรและขายสินค้าที่ระลึกมากที่สุด ร้อยละ 30.91 รองลงมาคือการบริการอาหาร และผลิตและขายสินค้าต่างๆไป ร้อยละ 20.00 และด้านบริการที่พักและบริการนำท่องเที่ยว น้อยที่สุด ร้อยละ 5.45

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่เกษตรกรรมและหัตถกรรมของประชาชนในพื้นที่พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วมกิจกรรมหรือดำเนินงานเกี่ยวกับเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในท้องถิ่นของตนเพราะประกอบอาชีพอื่นอยู่แล้ว ส่วนประชาชนที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมจะอยู่ในรูปแบบของการผลิตและขายสินค้า ซึ่งหน่วยงานในท้องถิ่นจำเป็นต้องส่งเสริมเทคโนโลยีการแปรรูปวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นให้สามารถขายเป็นสินค้าที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นซึ่งจะเป็นประโยชน์โดยตรงแก่ประชาชนในพื้นที่ศึกษา

4. การส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว

ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยต่อการส่งเสริมประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง

สื่อประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น คือ สื่อโทรทัศน์มากที่สุด ร้อยละ 77 รองลงมาคือ สื่อแผ่นพับ ร้อยละ 10 และสื่อด้านวิทยุและนิตยสารท่องเที่ยว น้อยที่สุด ร้อยละ 4

ประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์จะช่วยเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวและเพิ่มรายได้ให้แก่ท้องถิ่น ร้อยละ 78

ประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าการจัดระบบการเดินทางทั้งรถโดยสารสาธารณะและรถส่วนตัวและเชื่อมโยงโครงข่ายการท่องเที่ยวให้มีความสะดวกให้เหมาะสมกับพื้นที่และกิจกรรม ร้อยละ 95

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยวในพื้นที่ บริเวณเกษตรกรรมและหัตถกรรมของประชาชนในพื้นที่ พบว่าประชาชนในพื้นที่อยากให้มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านสื่อวิทยุและโทรทัศน์มากที่สุด โดยเชื่อมั่นว่าการประชาสัมพันธ์จะช่วยเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวมากขึ้นและจะช่วยเพิ่มรายได้จากการขายสินค้าที่ระลึกเพิ่มมากขึ้น โดยควรมีการเพิ่มการเชื่อมโยงระบบการเดินทางให้ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวที่มีพื้นที่ศึกษาให้ครอบคลุมและสอดคล้องเหมาะสมกับกิจกรรม

5. ด้านการส่งเสริมการลงทุน

ประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าควรมีการรวมกลุ่มกันของประชาชนในท้องถิ่นในรูปแบบสหกรณ์ เพื่อบริหารจัดการและลงทุนด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมเพื่อเสริมรายได้ ร้อยละ 96

ประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าประชาชนในท้องถิ่นควรจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อติดต่อประสานงานกับภาครัฐเพื่อขอความช่วยเหลือด้านการระดมทุนในการลงทุนจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ร้อยละ 81

ประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าควรมีการส่งเสริมการลงทุนผลิตสินค้า อุปกรณ์เครื่องมือเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในรูปแบบของสินค้าที่ระลึก ร้อยละ 96

ประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าควรจัดอบรมแนะนำการลงทุนและทักษะการบริหารทุนเพื่อป้องกันการขาดทุนจากผู้เชี่ยวชาญของรัฐให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ร้อยละ 98

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นด้านการส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่เกษตรกรรมและหัตถกรรมของประชาชนในพื้นที่พบว่าการลงทุนควรเป็นรูปแบบของสหกรณ์โดยมีประชาชนในพื้นที่ร่วมบริหารโดยมีหน่วยงานภาครัฐคอยสนับสนุนความรู้ และลงทุนในการผลิตสินค้าจากท้องถิ่น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรม เทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรีโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประเมินศักยภาพและรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม เทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ในการประเมินศักยภาพและการจัดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับพื้นที่บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม ผลการศึกษาได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามประชากรกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม โดยศึกษาจากความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวชม จำนวน 83 ชุด ประชากรในท้องถิ่น จำนวน 41 ชุดและกลุ่มพนักงานและเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 5 ชุด โดยสรุปผลการศึกษาลำดับดังนี้

สรุปผลการศึกษา

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากร

ตำบลโพธิ์งามเป็นตำบลที่ตั้งอยู่บนเส้นทางที่เชื่อมโยงกับสถานที่สำคัญมากมาย เป็นเส้นทางการค้าและการท่องเที่ยวที่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากนัก จึงมีศักยภาพสูงมาก หากจะส่งเสริมหรือพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่ชุมชนจะประกอบอาชีพการเกษตรและหัตถกรรมจึงเหมาะสมหากจะส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวไปในทิศทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ซึ่งในพื้นที่เทศบาลตำบลโพธิ์งามเองจะมีกิจกรรมของงานด้านเกษตรกรรมและหัตถกรรมอยู่มาก จึงสามารถสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวได้หลากหลายรูปแบบ อาทิเช่น อาชีพ รายได้ ไม้ดอก ไม้ประดับ การทำไม้กวาด อุตสาหกรรมผลิตน้ำตาลสด รวมถึงมีลำธารและน้ำตกที่มีทัศนียภาพสวยงาม จึงเหมาะกับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

นอกจากนี้ยังมีพื้นฐานทรัพยากรอื่นๆ ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อรองรับการท่องเที่ยว จึงทำให้มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวสูง อาทิเช่น ทรัพยากรแหล่งน้ำ ป่าไม้ชุมชน พื้นที่เกษตรกรรม เส้นทางคมนาคม ไทรคัพพ์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ช่วยเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลโพธิ์งามได้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของนักท่องเที่ยว

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของนักท่องเที่ยว

ข้อมูลทั่วไป

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่ในภาคตะวันออก รองลงมาคือ ภาคกลาง อายุระหว่าง 25-54 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ประกอบอาชีพพนักงานเรียน/นักศึกษา รองลงมาเป็นรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000-10,000บาท

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว พบว่าเคยเดินทางมาเที่ยวเจดีย์กลางน้ำ โดยจะมาเที่ยวตามวันเวลาที่สะดวก และจะมาเป็นกลุ่มครอบครัว รองลงมาเป็นกลุ่มเพื่อน ส่วนใหญ่จะมาด้วยรถยนต์ส่วนตัว และจะไปกลับภายในวันเดียว

การพัฒนารูปแบบกิจกรรมเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรีพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รู้จักแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม เทศบาลตำบลโพธิ์งาม จากเพื่อน/ญาติ รองลงมาคือรู้จักจาก อินเทอร์เน็ต และสิ่งที่นักท่องเที่ยวสนใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งามคือ การศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม รองลงมาคือศึกษาแหล่งหัตถกรรมและความสวยงามของน้ำตก นักท่องเที่ยวส่วนมากสนใจท่องเที่ยวแบบพักแวะชม และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นด้วยกับกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบสำเร็จรูป

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม พบว่านักท่องเที่ยวที่เข้ามาชมแหล่งท่องเที่ยว โดยรวมมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง โดยเห็นว่าควรมีการเพิ่มเติมให้มีกิจกรรมเกษตรกรรมและหัตถกรรม เช่น การเลือกซื้อต้นไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ การปั่นจักรยานชมระบบเกษตรกรรมและหัตถกรรม และการท่องเที่ยวชมน้ำตก มีเจ้าหน้าที่แนะนำข้อมูล และมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น

3. เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม

จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์จากนักท่องเที่ยวและชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลโพธิ์งาม พบว่าเส้นทางที่น่าสนใจและควรนำมาพัฒนาแบบการท่องเที่ยวมีทั้งสิ้น 5 เส้นทางคือ

- เส้นทางที่ 1 เทศบาลตำบลโพธิ์งาม – น้ำตกธารสวรรค์
- เส้นทางที่ 2 เทศบาลตำบลโพธิ์งาม – บ้านอินทรีไทรย์ – บ้านโคก
- เส้นทางที่ 3 เทศบาลตำบลโพธิ์งาม – บ้านโง้ง – บ้านโพธิ์
- เส้นทางที่ 4 เทศบาลตำบลโพธิ์งาม – บ้านหนองหัวลิง
- เส้นทางที่ 5 เทศบาลตำบลโพธิ์งาม – วัดประเวท – โบราณสถานอื่นๆ

ซึ่งทั้ง 5 เส้นทางสามารถนำมาสร้างกิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม และหัตถกรรม ได้อย่างเหมาะสมและมีระยะทางแต่ละจุดไม่ไกลมากนักและสามารถเชื่อมโยงกันได้

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของประชาชนในท้องถิ่น

ข้อมูลทั่วไป

จะพบว่าประชากรในท้องถิ่นจะอาศัยอยู่เทศบาลตำบลโพธิ์งาม ส่วนมาประชากรในท้องถิ่นจะเป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 25-44 ปี นับถือศาสนาพุทธ ส่วนมากสำเร็จการศึกษา ระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพ ค้าขาย รองลงมาคือ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีรายได้เฉลี่ย ต่อเดือน 5,000-10,000 บาท และส่วนใหญ่เคยเข้าไปท่องเที่ยวในพื้นที่เทศบาลตำบลโพธิ์งาม

ผลการวิเคราะห์การพัฒนาารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม พบว่า ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่สนใจให้มีการจัดกิจกรรมเลือกซื้อ ไม้ดอก ไม้ประดับและต้นไม้ รองลงมาเป็นการกิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม กิจกรรมท่องเที่ยวหน้าตักที่ดึงดูดใจน้อยที่สุด ประชากรในท้องถิ่นส่วนใหญ่จะได้รับข่าวสารการประชาสัมพันธ์จากวิทยุ รองลงมาเป็นโทรทัศน์ ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม พบว่าประชาชนในเขตพื้นที่โดยรวมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง มีความเห็นว่าสนใจที่จะมีส่วนร่วมและประชาสัมพันธ์ในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ควรมีการจัดสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของฝากที่ระลึกและจัดพื้นที่ให้เหมาะสมตามกลุ่มสนใจ โดยมีประชากรในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารควรมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีของเทศบาลตำบลโพธิ์งาม และมีกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้เช่น การศึกษาระบบนิเวศเชิงเกษตรกรรมและควรถวายบริการเดินทางทั้งรถโดยสารสาธารณะและรถส่วนตัวในการเชื่อมโยงเครือข่ายสถานที่ท่องเที่ยว ให้มีความสะดวกและเหมาะสม

5. ความคิดเห็นของหน่วยงานราชการ เทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคามจังหวัดปราจีนบุรี

ความคิดเห็นจากหน่วยงานภาครัฐ คือ กลุ่มพนักงานและเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า หน่วยงานที่มีบทบาทในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม เป็นหน่วยงานภาครัฐซึ่งเป็นการสร้างจุดดึงดูด ใน พื้นที่สาธารณะ โดยมีผู้รับผิดชอบด้านงบประมาณ และบุคลากร เพื่อให้ความรู้และประชาสัมพันธ์แหล่ง

ท่องเที่ยว ขอความร่วมมือประชาชนร่วมทั้งจัดกิจกรรมให้พื้นที่พร้อมเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมเป็นการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับเทศบาลตำบลโพธิ์งาม มีกิจกรรมกลางแจ้ง เป็นที่ศึกษาระบบนิเวศเกษตร เป็นแหล่งหัตถกรรมชุมชน เป็นการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จะมีการจัดรูปแบบและปรับปรุงสถานที่ให้สะอาดและบริเวณพักผ่อนให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

6. กลุ่มอาชีพและสินค้าชุมชนในเทศบาลตำบลโพธิ์งาม

จากผลการศึกษา พบว่ากลุ่มอาชีพของชุมชนในเทศบาลตำบลโพธิ์งาม ส่วนใหญ่จะเป็นงานด้านหัตถกรรมเป็นส่วนใหญ่ โดยมีกลุ่มอาชีพที่เด่นและเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมในพื้นที่เทศบาลตำบลโพธิ์งาม ซึ่งสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมและสามารถพัฒนาสินค้าเป็นที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยวได้

7. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และทางเลือกในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม เทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม

จากผลการศึกษาพบว่า การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม เทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคามนั้น จะเห็นว่ารูปแบบความสัมพันธ์ของแต่ละกิจกรรมที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียวิเคราะห์นั้น ซึ่งหมายถึง นักท่องเที่ยว ชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่น ได้จัดความสัมพันธ์ของกิจกรรมที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวหรือทำให้นักท่องเที่ยวสนใจเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งามเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นแนวทางการสร้างรายได้ให้กับชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยการใช้เทคนิค Compatibility Matrix ของ Borton & Bruder (1995) เป็นการดัดแปลงเทคนิคเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกลุ่มๆ ต่อการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ ด้วย ร่วมไปถึงการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่ม ซึ่งข้อมูลที่นำมาพิจารณาได้จากแบบสอบถามของผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งพบว่าในกิจกรรมทั้ง 9 กิจกรรมนั้น มีรูปแบบความสัมพันธ์กันทั้ง ความสัมพันธ์กันทั้งสนับสนุนซึ่งกันและกันมาก, สนับสนุนซึ่งกันและกัน, ไม่มีความสัมพันธ์กัน (หรือความสัมพันธ์กันน้อยมาก), มีความขัดแย้งกันมาก, มีความขัดแย้งกันและไม่แน่นอน หรือไม่ทราบว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ จะเห็นได้ว่ากิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม มีรูปแบบที่สนับสนุนกันมากที่สุด รองลงมาคือการเลือกซื้อไม้ดอกไม้ประดับและต้นไม้และสุดท้ายคือกิจกรรมท่องเที่ยวชมน้ำตกตามลำดับ เหตุผล

ที่กิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมอื่นๆ มากที่สุด มีพื้นฐานการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม ซึ่งมีสภาพเป็นพื้นที่เกษตรกรรมติดกับอุทยานแห่งชาติ มีความอุดมสมบูรณ์ของป่าและเป็นแหล่งอนุรักษ์สัตว์ต่างๆ ซึ่งเหมาะสมสำหรับกิจกรรมดังกล่าวที่สุด ซึ่งจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ดังกล่าวเราสามารถนำไปวิเคราะห์วางแผนร่วมกับแนวทางอื่นๆ เช่น ทางด้านเศรษฐศาสตร์ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต หากเกิดการพัฒนากิจกรรมดังกล่าวขึ้นจริงในอนาคต

8. ผลจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการวัดค่าระดับความสำคัญของการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จากการเก็บข้อมูลโดยเทคนิค RRA (Rural Rapid Appraisal) และ PRA (Participatory Rural Appraisal) และนำมาวิเคราะห์ค่าระดับความสำคัญของชุมชนต่อกิจกรรมที่จะพัฒนาขึ้นในพื้นที่เทศบาลตำบลโพธิ์งาม ใน 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านคุณภาพชีวิต โดยเทคนิคที่เรียกว่า กระบวนการวิเคราะห์ลำดับชั้น หรือ Analytical Hierarchy Process : AHP สามารถสรุปผลได้ดังต่อไปนี้

1) ด้านเศรษฐศาสตร์ ผลการวิเคราะห์โดย AHP พบว่ากิจกรรมที่ชุมชนให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกในด้านเศรษฐศาสตร์ ก็คือ กิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม มีค่า Normalized เท่ากับ 0.455 ซึ่งอธิบายได้ว่ากิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมนั้น สามารถสร้างกำไรจากการเข้าร่วมกิจกรรมได้รายได้เดือนละ 90,000 บาทต่อ 20 คนต่อเดือน รองลงมาคือกิจกรรมการเลือกซื้อไม้ดอก ไม้ประดับ และต้นไม้ ซึ่งสามารถสร้างกำไรจากการเข้าร่วมกิจกรรมเดือนละ 72,000 บาทต่อ 20 คนต่อเดือน ส่วนที่ชุมชนเห็นว่ากิจกรรมที่มีส่วนสำคัญในการสร้างกำไรจากการเข้าร่วมกิจกรรมน้อยที่สุดก็คือ กิจกรรมน้ำตก คือให้กำไรจากการเข้าร่วมกิจกรรม 72,000 บาทต่อ 20 คนต่อเดือนเท่านั้น

2) ด้านสิ่งแวดล้อม ผลการวิเคราะห์โดย AHP พบว่ากิจกรรมที่ชุมชนให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกในด้านสิ่งแวดล้อม หรือมีผลทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง ก็คือ กิจกรรมเลือกซื้อไม้ดอก ไม้ประดับ และต้นไม้ มีค่า เท่ากับ 0.641 ซึ่งอธิบายได้ว่ากิจกรรมเลือกซื้อไม้ดอก ไม้ประดับ และต้นไม้ นั้น สามารถสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมบริเวณพื้นที่มากที่สุด รองลงมาคือกิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม มีค่าเท่ากับ 0.238 ส่วนที่ชุมชนเห็นว่ากิจกรรมที่มีส่วนสำคัญในการสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมบริเวณเทศบาล

ตำบลโพธิ์งาม จากการเข้าร่วมกิจกรรมน้อยที่สุดก็คือ กิจกรรมท่องเที่ยวหน้าตก มีค่าเท่ากับ 0.121

และสุดท้าย 3) ด้านคุณภาพชีวิต จากข้อมูลของชุมชนและการวิเคราะห์ โดยเทคนิค AHP พบว่า ชุมชนให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการเลือกซื้อไม้ดอกไม้ประดับและต้นไม้มากที่สุด โดยมีผลต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนมากที่สุดจากเม็ดเงินของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้คนและชุมชนมีชีวิตที่ดีขึ้น มีค่าเท่ากับ 0.575 รองลงมาคือกิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม มีค่าเท่ากับ 0.274 และกิจกรรมที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนน้อยที่สุดคือ กิจกรรมน้ำตก มีค่าเท่ากับ 0.151 ซึ่งอธิบายได้ว่าจาก เม็ดเงินจากกิจกรรมที่ให้กำไรสูงสุดนั้น ชุมชนคิดว่าจะทำให้คุณภาพชีวิตของชุมชนมีระดับที่สูงขึ้นนั่นเอง

ซึ่งจากการวิเคราะห์ทั้ง 3 ด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ (รายได้) และด้านสังคม พบว่า การพัฒนาในแต่ละกิจกรรมมีความแตกต่างกันไม่มากนัก ซึ่งเมื่อพิจารณาตามการวิเคราะห์ของเทคนิคโปรแกรมเส้นตรงแล้วจะพบว่ากิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับแหล่งท่องเที่ยวนี้คือกิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม แต่ทำให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมปานกลาง ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนเสื่อมโทรมลงได้ ดังนั้นจึงควรพิจารณาอย่างรอบด้านในการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวต่างๆ มิฉะนั้นอาจนำไปสู่ความขัดแย้งของชุมชนและภาคส่วนต่างๆ ได้

9. การวิเคราะห์รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุดในเชิงเศรษฐศาสตร์ สิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต

จากค่าระดับความสำคัญของกิจกรรมแต่ละกิจกรรมที่ชุมชนให้นั้น เราสามารถนำมาหาความเหมาะสม (Optimize) ของกิจกรรมแต่ละด้านมากที่สุด ซึ่งแสดงออกมาในเชิงปริมาณ โดยเทคนิคโปรแกรมเส้นตรง (Linear Programming) เพื่อหาความเหมาะสมของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวป่าชายเลนเชิงนิเวศในแต่ละกิจกรรม

การวิเคราะห์ความเหมาะสมของกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละกิจกรรมที่กล่าวมานั้น เราอาศัยพื้นที่ข้อจำกัดที่เหมือนกันในช่วง 1 ปี คือ งบประมาณ ค่าจ้างแรงงาน ค่าบำรุงรักษา โดยคิดเวลาเฉพาะวันเสาร์และอาทิตย์ที่จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมากที่สุดในสัปดาห์ ดังนั้นเวลาทั้งสิ้นจะเป็น 2 วัน X 4 สัปดาห์ X 12 เดือน = 96 วัน

1) การวิเคราะห์รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุดในเชิงเศรษฐศาสตร์ที่มีต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม

พบว่ากิจกรรมที่น่าจะดำเนินการพัฒนาในแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งามที่ให้ผลกำไรที่เหมาะสมที่สุดภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว ก็คือ X_1 หรือกิจกรรมการเลือกซื้อไม้ดอกไม้ประดับและต้นไม้และ X_2 หรือกิจกรรมกิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม ซึ่งจะสามารถสร้างรายได้ให้กับแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งามได้ดีที่สุดภายใต้ข้อจำกัด ทั้งงบประมาณ ค่าจ้างแรงงานในการควบคุมกิจกรรม ค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรม ซึ่งผลการประมวลผลจะได้กำไรเดือนละ 13419.35 บาท ต่อ 20 คนต่อเดือนทีเดียว (X_1 หรือกิจกรรมการเลือกซื้อไม้ดอกไม้ประดับและต้นไม้และ X_2 หรือกิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม) นอกจากนี้จากที่ ค่า Dual Price ของ X_3 มีค่าเป็นบวก แสดงถึงว่าหากเพิ่มกิจกรรม X_1 เข้าไป หนึ่งหน่วยจะทำให้กำไรเพิ่มขึ้น 6.70 บาท จึงจะทำให้เกิดกำไรเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามผู้ดำเนินการอาจจะต้องพิจารณาทรัพยากรที่มีอยู่ว่าเพียงพอหรือไม่ หากต้องดำเนินการตามข้อมูล Dual Price

2) การวิเคราะห์รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุดในเชิงสิ่งแวดล้อมที่มีต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม

ความเหมาะสมของกิจกรรมที่น่าจะดำเนินการพัฒนาในแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งามที่ให้ผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว ก็คือ X_3 หรือกิจกรรมท่องเที่ยวชมน้ำ ซึ่งดำเนินกิจกรรมนี้กับแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งามได้ดีที่สุดภายใต้ข้อจำกัด ทั้งงบประมาณ ค่าจ้างแรงงานในการควบคุมกิจกรรม ค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรม ซึ่งผลการประมวลผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด นอกจากนี้จากที่ ค่า Dual Price ของ X_3 มีค่าเป็นบวก แสดงถึงว่าหากเพิ่มกิจกรรม X_3 เข้าไป หนึ่งหน่วยจะทำให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งามเพิ่มขึ้น 3 หน่วย โดยที่การเพิ่ม Dual Price หนึ่งหน่วยจะทำให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมบริเวณป่าชายเลนบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งามเพิ่มขึ้น 0.368 หน่วย ซึ่งจากผลการอ่านค่า Dual Price ดังกล่าวหากจะเพิ่มกิจกรรมใด

3) การวิเคราะห์รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุดในเชิงคุณภาพชีวิตของชุมชนที่มีต่อเทศบาลตำบลโพธิ์งาม

ความเหมาะสมของกิจกรรมที่น่าจะดำเนินการพัฒนาในแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งามที่ให้ผลดีต่อคุณภาพชีวิตมากที่สุดภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว ก็คือ X_2 หรือกิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม มีค่าเท่ากับ 0.988 ซึ่งดำเนินกิจกรรมนี้กับแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งามได้ดีที่สุดภายใต้ข้อจำกัด ทั้งงบประมาณ ค่าจ้างแรงงานในการควบคุมกิจกรรม ค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรม ซึ่งผลการประมวลผลดีต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนดีที่สุด นอกจากนี้จากที่ ค่า Dual Price ของ X_1 และ X_3

มีค่าเป็นบวก แสดงถึงว่าหากเพิ่มกิจกรรม X_1 และ X_3 เข้าไป หนึ่งหน่วยจะทำให้เกิดผลดีต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์ingham

10. การวิเคราะห์ผลได้ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว

วิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว (Economic Impact from Tourism) โดยเทคนิค วิธีการตัวทวีคูณ (Proportional Multiplier Method, PMM) โดยทั่วไป เนื่องจากเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุด โดยอธิบายว่า ตัวแปรสำคัญที่สามารถตอบโจทย์นี้ได้ก็คือ ผู้กำหนดนโยบายจะต้องคำนวณหา “ตัวคูณทวีคูณของการท่องเที่ยว” (Tourism Multiplier) และนำตัวคูณทวีคูณนั้นมาหาผลกระทบทางเศรษฐกิจที่แท้จริง เพื่อพิจารณาผลทางด้านเศรษฐศาสตร์ว่าเหมาะสมต่อการพัฒนาหรือไม่ ซึ่งเมื่อมองในแง่ภาพรวมทางเศรษฐศาสตร์จะทำให้เกิดรายได้แก่ชุมชนและท้องถิ่นปีละ 4,358,966.4 ล้านบาท นั้นหมายถึงจะทำให้คุณภาพชีวิตของชุมชนและท้องถิ่นดีขึ้นนั่นเอง

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่องการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์ingham จังหวัดปราจีนบุรี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. อภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลนักท่องเที่ยว และความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์ingham จังหวัดปราจีนบุรีจากการศึกษานักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมพื้นที่เทศบาลตำบลโพธิ์ingham ทำให้ทราบถึงศักยภาพและรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์ingham ดังนี้

ในด้านข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในจังหวัดปราจีนบุรี โดยส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่มีช่วงอายุ 25-54 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุของคนวัยทำงาน ส่วนมากประกอบอาชีพนักเรียนนักศึกษา มีรายได้ระดับปานกลางระหว่าง 5,000-10,000 บาท สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้มีการเดินทางที่จะมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์ingham ที่มีทัศนียภาพของพื้นที่เกษตรกรรมที่สวยงามอีกทั้งยังมีระบบนิเวศป่าไม้ของเขตอุทยานแห่งชาติที่เหมาะสมสำหรับการเพิ่มทักษะการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี จึงทำกิจกรรมสร้างสัมพันธ์ภายในครอบครัว และยังเป็นสถานที่เหมาะสมสำหรับการพักผ่อนทางกายและทางใจ มีความสะดวกสบายในการ

เดินทาง ไม่ไกลจากแหล่งที่พักมากนัก สามารถเดินทางไปได้ในเวลาที่สะดวกและมีกิจกรรมที่สนุกสนานหรือเพลิดเพลินได้ภายในหนึ่งวัน

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับศักยภาพและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนมากเห็นด้วยกับความคิดที่ว่าควรจัดให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม เช่น การเลือกซื้อไม้ดอก ไม้ประดับและต้นไม้ ปั่นจักรยานท่องเที่ยวและท่องเที่ยวหน้าตก เนื่องจากบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งามมีทัศนียภาพเชิงเกษตรที่สวยงามและควรจัดให้มีกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมและประเพณีที่มีอยู่ดั้งเดิมให้คงอยู่สืบต่อไป

2. อภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลประชาชนในท้องถิ่น และความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

ในด้านข้อมูลทั่วไปของประชาชนในท้องถิ่น คือ ชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลโพธิ์งาม พบว่า ส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วง 25-44 ปี และนับถือศาสนาพุทธ ประกอบอาชีพค้าขาย มีรายได้อยู่ในระดับปานกลางอยู่ที่ 5,000-10,000 บาท จึงมีความสนใจจะมีส่วนร่วมและประชาสัมพันธ์ในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม เทศบาลตำบลโพธิ์งามควรมีการจัดสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของฝากที่ระลึกและจัดพื้นที่ให้เหมาะสมตามกลุ่มสนใจ โดยมีประชากรในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารควร มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น และมีกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ เช่น การสอนการทำงานหัตถกรรมแต่ละที่ที่นักท่องเที่ยวไปเยือน และควรจัดระบบการเดินทางทั้งรถโดยสารสาธารณะและรถส่วนตัวในการเชื่อมโยงเครือข่ายสถานที่ท่องเที่ยวให้มีความสะดวกและเหมาะสม

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และทางเลือกในการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ความสัมพันธ์ของกิจกรรมต่างๆ นั้นจะเน้นไปในทางกิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม และการเลือกซื้อไม้ดอก ไม้ประดับ เนื่องจากบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม มีพื้นที่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม โดยเฉพาะไม้ดอก ไม้ประดับและมีชุมชนที่มีฝีมือเชิงหัตถกรรมที่หลากหลายอาทิเช่น การทำไม้กวาด การทำของที่ระลึกจากดอกไม้ เป็นต้น ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอยู่ ดังนั้นการมองของนักท่องเที่ยวชุมชนและชุมชนท้องถิ่นย่อมแสดงออกมาดังข้อมูลจากการวิจัย และยังแสดงความต้องการภายในว่า กิจกรรมต่างๆ ที่สัมพันธ์กันนั้นสามารถดำเนินไปพร้อมๆ กันได้ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้เราจะมี

ข้อมูลความต้องการของชุมชนแล้วก็ตาม แต่หากจะดำเนินการกิจกรรมใดๆ ลงไป อาจต้องมองในแง่ของทรัพยากรที่มีอยู่ด้วย จึงจะเกิดความสมดุล มิฉะนั้นจะเกิดผลกระทบติดตามมาอย่างแน่นอน นอกเหนือจากนั้นบางกิจกรรมอาจทำให้นักท่องเที่ยวชุมชนและชุมชนท้องถิ่นแสดงความสัมพันธ์ของกิจกรรมออกมาไม่ได้ เช่น การขายของที่ระลึก ซึ่งอาจมีความสัมพันธ์กันแต่ชุมชนอาจมองว่าไม่สัมพันธ์กัน ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนของข้อมูลได้

4. ผลจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการวัดค่าระดับความสำคัญของการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี

จากการวิเคราะห์ค่าระดับความสำคัญของกิจกรรมที่จะนำมาสู่การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรี ในแต่ละด้านพบว่าชุมชนส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับกำไรที่ได้จากกิจกรรมต่างๆ ซึ่งแสดงให้เห็นในด้านคุณภาพชีวิต ซึ่งชุมชนยังให้กิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมที่ให้ผลกำไรต่อ 20 คนต่อเดือนถึง 90,000 บาท มากกว่ากิจกรรมซื้อไม้ดอก ไม้ประดับและต้นไม้ ในแง่วิชาการเราอาจมองว่าคุณภาพชีวิตที่ดีต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ในขณะที่ชุมชนอาจไม่ได้มองอย่างนั้นเสมอไป เนื่องจากชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งามส่วนใหญ่เป็นชุมชนเกษตรกรรม มีรายได้จากการเกษตรกรรม ซึ่งมีรายได้ต่อหัวต่ำ ซึ่งหากเป็นไปได้ ชุมชนก็อยากเพิ่มรายได้ให้กับตนเองมากกว่าอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่ดีแต่รายได้จุนเจือครอบครัวต่ำ แต่อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าชุมชนบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งามจะเห็นแต่เฉพาะรายได้อย่างเดียวแต่ก็สะท้อนความสำคัญของสิ่งแวดล้อมออกมาในด้านสิ่งแวดล้อมจากการทำวิเคราะห์กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ (AHP) ด้วย ซึ่งให้กิจกรรมที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด นั้นแสดงให้เห็นถึงความรู้และความตระหนักที่มีต่อสิ่งแวดล้อมบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งามนั่นเอง

5. การวิเคราะห์ผลได้ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ผลได้ทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยว เป็นการคาดหวังจากการข้อมูลเบื้องต้นที่มีอยู่และคาดว่าจะ เป็น ซึ่งทำให้เรามองเห็นตัวเลขให้ชัดเจนขึ้น อย่างไรก็ตามสิ่งที่คำนวณมาได้นั้นอาจไม่ตรงทีเดียว ซึ่งเราสามารถนำข้อมูลมาคำนวณและหาผลลัพธ์ได้ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูล

ข้อเสนอแนะ

1. จำนวนข้อมูลยังมีปริมาณน้อยเกินไป เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวยังมีจำนวนน้อย ซึ่งอาจแก้ไขโดยการเก็บข้อมูลต่อเนื่องเป็นเวลา 3 ปี เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์
2. รูปแบบกิจกรรมที่กำหนดมาให้ชุมชนเลือกอยู่ในช่วงที่แคบเกินไป ซึ่งชุมชนอาจมีข้อเสนอแนะรูปแบบในอัตตลักษณ์ของตนเองได้ ซึ่งการแก้ไขอาจเปิดให้ชุมชนเสนอแนวทางการกิจกรรมของตนเองได้
3. งบประมาณในการพัฒนานี้น้อยซึ่งอาจทำให้บางกิจกรรมไม่สามารถดำเนินการได้ถึงแม้จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวได้ เช่น การสาธิตการทำของที่ระลึกและหัตถกรรม เป็นต้น

รายการอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย . (2539). กองวิชาการและฝึกอบรม. *การตลาดในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ:การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.).(ม.ป.ป.). สถิตินักท่องเที่ยวภายในประเทศภาคตะวันออก ปี2545 สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม, 2551, จาก <http://www.tat.or.th/thai>.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.). (ม.ป.ป.). สถิตินักท่องเที่ยวภายในประเทศภาคตะวันออก ปี 2549 สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม, 2551, จาก <http://www.tat.or.th/thai>.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.). (ม.ป.ป.). สถิตินักท่องเที่ยวภายในประเทศภาคตะวันออก ปี 2550 สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม, 2551, จาก <http://www.tat.or.th/thai>.
- กฤษดา ยะการ. 2543. *ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนตำบลแม่ทราย อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. กุสุมา จีรวงศ์สวัสดิ์ สมเกียรติ จงประสิทธิ์พรและวิชัย รุ่งเรืองอนันต์. (2550). *การประยุกต์ใช้ FMEAและAHP เพื่อปรับปรุงกระบวนการผลิตพรีต กรณีศึกษา : โรงงานผลิตสาร เคสือบ เซรามิกส์*. การประชุมวิชาการเครือข่ายงานวิศวกรรมอุตสาหกรรม 24-26 ตุลาคม 2550.
- ขวัญฤทัย บุญยะเสนา. (2544). *การวิเคราะห์อุปสงค์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภออุ้มผาง จังหวัด ตาก*. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- คัคณางค์ วรภัชจุนเกียรติ. (2543). *พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ด*. กรุงเทพฯ : การศึกษาค้นคว้าตนเองบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จงรักษ์ อินทนนท์. (2545). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาบ้านโป่งร้อน ตำบลใหม่พัฒนา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง*. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการจัดการ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิรกาญจน์ ศรีวิเศษ . (2542). *การศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงินของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนบ้านทุ่งสง จังหวัดกระบี่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฉลองศรี พิมลสมพงษ์. (2542). *การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว*. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

รายการอ้างอิง

- ซัชนันท์ เปลี่ยนดี. (2542). พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนิสิต/นักศึกษาในเขต กรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าด้วยตนเองบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชุติมา แจงประดิษฐ์. (2550). การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณอ่าวสลักเพชร เกาะช้าง จังหวัดตราด. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชูลิทธิ ชูชาติ. (2544). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 3. เชียงใหม่ : ลานนาการพิมพ์.
- ชูลิทธิ ชูชาติและคณะ. (2544). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มแม่น้ำวาว. โครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรม. สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.
- ดร.รชนี เอมพันธุ์. (2540). เอกสารประกอบการสอนวิชา 301442: การวางแผนและออกแบบอุทยานและพื้นที่นันทนาการ. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดุขฎิ อายุวัฒน์ และคณะ. (2535). การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในงานวนศาสตร์ชุมชน : กรณีชุมชนห้วยม่วง. ขอนแก่น : โครงการวิจัยวนศาสตร์ชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2540). กลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ : การศึกษานโยบายและกลยุทธ์การบริหารขององค์กร. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ธวัชชัย รัตนช้อน. (2542). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบนพื้นที่สูง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธีรา เอราวัฒน์. (2544). พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวอเมริกาในประเทศไทย. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปารามาต ชูติมา บัณฑิตเอื้ออาภรณ์ กุลยศ อุดมวงศ์เสรีและกฤษณา เปลี่ยนสมัย. (2552). การประยุกต์ใช้เทคนิคกระบวนการโครงข่ายเชิงวิเคราะห์ เพื่อการพัฒนาดัชนีวัดผลการดำเนินงานหลักด้านคุณภาพบริการของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. วารสารวิจัยพลังงาน, (6), 1, 37-41
- นุชนารถ ว่องธวัชชัย. (2539). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจและพฤติกรรมในการซื้อของนักท่องเที่ยว. จุลสารการท่องเที่ยว. (มกราคม - มีนาคม), 15(1), 14 - 23.

รายการอ้างอิง

- นิพนธ์ เชื้อเมืองพาน. (2542). *แนวทางจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา วนอุทยานภูชี้ฟ้าจังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. 2537. *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เนาวรัตน์ พลายน้อย และคณะ. (2538). รายงานการวิจัยพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย. *จุลสารการท่องเที่ยว*. (ตุลาคม - ธันวาคม), 15 (4), 23 - 33.
- บุญณินดา โลตา. (2544). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่างประเศที่เข้ามาในประเทศไทย*. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). *การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. วิทยานิพนธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ:บริษัท เพรส แอนด์ ดี.
- ปารเมศ ชุตินา บัณฑิต เอื้ออาภรณ์ กุลยศ อุดมวงศ์เสวีและกฤษณา เปลี้นสมัย. (2552). การประยุกต์ใช้เทคนิคกระบวนการโครงข่ายเชิงวิเคราะห์เพื่อการพัฒนาดัชนีวัดผลการดำเนินงานหลักด้านคุณภาพบริการ ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. *วารสารวิจัยพลังงาน*, 6 (1)
- ประวีณ จุลภักดี. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกลุ่มน้ำคลองยัน. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มกราคม, 2551, จาก http://www.tat.or.th/thai/tatinfo_policy.php.
- พิกุล สิทธิประเสริฐกุล. (2543). *การจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พนิตดา สิงห์ครา. 2544. *ศักยภาพของชุมชนบ้านห้วยฮี ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบบโฮมสเตย์*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พูลทรัพย์ สวนเมือง ตูลาพันธ์ และคณะ. (2544). *รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในพื้นที่ จังหวัดสุรินทร์และร้อยเอ็ด*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

รายการอ้างอิง

- พิษณุ วัลวุฒิ. (2542). *ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับของนักท่องเที่ยวในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ภัทรอนงค์ ณ เชียงใหม่ . (2544). *แนวกลยุทธ์ทางการตลาดการท่องเที่ยวของศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง*. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). *หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: ไทยอนุเคราะห์ไทยการพิมพ์.
- มธุรส ปราบโพรี. (2546). *โสมสเด็จพระ์กับการจัดการ*. วารสารราชภัฏเพชรบุรี.
- รุ่ง กาญจนวิโรจน์. (2543). *แนวโน้มการท่องเที่ยวในศตวรรษที่ 21*. *จุลสารการท่องเที่ยว (มกราคม- มีนาคม)*, 19 (1), 4-7.
- รุ่งนภา จันทวิสุขสมบูรณ์ .(2546). *ปัญหาการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต.
- ลีตีก ฤทธิ์เนติกุลและคณะ. (2547). *การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนบ้านห้วยน้ำริน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่.
- สุชาติ นิมหิรัญวงษ์. (2544). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการท่องเที่ยวภายในประเทศของผู้สูงอายุ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สาทิศ สุขพ่องศรี.(2543). *แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาการวางแผนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธรรม อรุณ. (มมป.). *การตัดสินใจโดยใช้กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ (Analysis Hierarchy Process: AHP)*. *Process management* , 1 (64), 1-7.
- สถาบันดำรงราชานุภาพ. (2541). *รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวง สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กระทรวงมหาดไทย.

รายการอ้างอิง

- สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2545). รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวพำนักระยะยาว :กรณีศึกษาเฉพาะนักท่องเที่ยวอายุ 50 ปีขึ้นไปที่ได้เดินทางมาเพื่อการพักผ่อน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540). การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษานิเวศ. กรุงเทพฯ : สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- _____ . (2542). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสวนกุหลาบไทยสำหรับเยาวชน เล่ม ๒๗. สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน, 2552, จาก <http://kanchanapisek.or.th/kp6/BOOK27/chapter3/t27-3-11.htm>.
- สมชัย แทนคำ. (2552). การศึกษารูปแบบการบูรณาการจัดการน้ำอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนวังนอง ตำบลกุดข้าวปุ้น อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพฯ :สำนักงานสนับสนุนโครงการวิจัย.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2541). การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- ศศิธร ยิ้มศิริ. (2546). การพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ตและพื้นที่เกี่ยวข้อง. วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต สาขาการวางแผนผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉรา จันทร์ฉาย. (2546). โปรแกรมเส้นตรง. สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน, 2552, จาก http://e-service.agri.cmu.ac.th/download/publication/2291_file.pdf.
- อภิรตน์ พรหมจรรยา. (2543).การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อชุมชน กรณีศึกษาชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขาการวางแผนผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อังคณา แก้วคำหา. (2550). แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศลุ่มน้ำประแสร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการวางแผนผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรรัตน์ วงศ์เป็ง. (2552). ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป. *RMUTT Global Business and Economics Review*.

รายการอ้างอิง

- อนุรักษ์ สว่างวงศ์, เสริมเกียรติ จอมจันทร์ยอง, อภิชาติ โสภาง และ ปูน เทียงบุญธรรม. (2551). การประยุกต์ใช้กระบวนการตัดสินใจหลายหลักเกณฑ์แบบฟัซซีในการคัดเลือกพื้นที่จัดตั้งของสถานีขนส่งผู้โดยสารจังหวัดเชียงใหม่แห่งที่ 3. การประชุมเชิงวิชาการประจำปีด้านการจัดการโซ่อุปทานและโลจิสติกส์ ครั้งที่ 8, หน้า 942-954.
- Baral, N., M. J. Stern, et al. (2008). Contingent valuation of ecotourism in Annapurna conservation area, Nepal: Implications for sustainable park finance and local development. *Ecological Economics*, 66 (2-3), 218-227.
- Beynon, M. (2002). DS/AHP method : A mathematical analysis, including an understanding of uncertainty. *European Journal of Operational Research*, 140(1), 148-164.
- Bjrk, P. and H. James. (2007). Definition Paradoxes: From concept to definition. *Critical Issues in Ecotourism*. Oxford, Butterworth-Heinemann: 23-45.
- Bricker, K. S., D. Kerstetter, et al. (2006). Saravanua ni vanua: Exploring Sense of Place in the Rural Highlands of Fiji. *Quality Tourism Experiences*. Boston, Butterworth-Heinemann: 99-111.
- Buckley, R. C. (1993). *A Framework for Ecotourism Research*. Proc LAWASIA 93. Columbo.
- _____. (1994). *A Framework for Ecotourism Analysis of Tourism Research*. 21(3), 661-669.
- Buckley, R., C. Cater, et al. (2008). SHENGTAL LUYOU: Cross-Cultural Comparison in Ecotourism. *Annals of Tourism Research*, 35(4), 945-968.
- Burns, P. M. (2006). Social Identities and the Cultural Politics of Tourism. *Tourism and Social Identities*. Oxford, Elsevier: 13-24.
- Burns, P. M. and F. T. William. (2005). Social identities, globalisation, and the cultural politics of tourism. *Global Tourism (Third Edition)*. Boston, Butterworth-Heinemann: 391-405.
- Buultjens, J., I. Ratnayake, et al. (2005). Tourism and its implications for management in Ruhuna National Park (Yala), Sri Lanka. *Tourism Management*, 26(5), 733-742.
- Byrd, E. T., H. E. Bosley, et al. (2009). Comparisons of stakeholder perceptions of tourism impacts in rural eastern North Carolina. *Tourism Management*, 30(5), 693-703.

รายการอ้างอิง

- Chang, Y. C., F. W. Hong, et al. (2008). A system dynamic based DSS for sustainable coral reef management in Kenting coastal zone, Taiwan. *Ecological Modelling*, 211 (1–2), 153–168.
- Che, D. (2006). Developing ecotourism in First World, resource-dependent areas. *Geoforum*, 37(2), 212–226.
- Chettri, N. and E. Sharma (2009). A scientific assessment of traditional knowledge on firewood and fodder values in Sikkim, India. *Forest Ecology and Management*, 257(10), 2073–2078.
- Chiang, J. (2001). Fuzzy linear programming based on statistical confidence interval and interval-valued fuzzy set. *European Journal of Operational Research*, 129(1), 65–86.
- Chris, R. and A. Michelle (2005). References. *Indigenous Tourism*. Oxford, Elsevier: 283–310.
- Dalle, S. P., S. de Blois, et al. (2006). Integrating analyses of local land-use regulations, cultural perceptions and land-use/land cover data for assessing the success of community-based conservation. *Forest Ecology and Management*, 222 (1–3), 370–383.
- Darcy, S. Inherent complexity: Disability, accessible tourism and accommodation information preferences. *Tourism Management*. In Press, Corrected Proof.
- Doorne, S., A. Jovo, et al. (2008). Bridging the Global-Local Divide: Lessons from Indigenous Entrepreneurship on Vatulele Island, Fiji. *Tourism and Entrepreneurship*. Oxford, Butterworth-Heinemann: 203–222.
- Edgell, S. D. L., M. D. Allen, et al. (2008). Managing sustainable tourism. *Tourism Policy and Planning*. Boston, Butterworth-Heinemann: 181–218.
- Eichhorn, V., G. Miller, et al. (2008). Enabling access to tourism through information schemes. *Annals of Tourism Research*, 35(1), 189–210.

รายการอ้างอิง

- Ezebilo, E. E. and L. Mattsson "Socio-economic benefits of protected areas as perceived by local people around Cross River National Park, Nigeria. *Forest Policy and Economics. In Press, Corrected Proof.*
- Guang-yuan, W. and Q. Zhong (1993). Linear programming with fuzzy random variable coefficients. *Fuzzy Sets and Systems*, 57 (3), 295–311.
- Gulinck, H., N. Vyverman, et al. (2001). Landscape as framework for integrating local subsistence and ecotourism: a case study in Zimbabwe. *Landscape and Urban Planning*, 53 (1–4), 173–182.
- Gurung, D. B. and K. Seeland (2008). Ecotourism in Bhutan: Extending its Benefits to Rural Communities. *Annals of Tourism Research*, 35 (2), 489–508.
- Hao Ying, William Siler and James J. Buckley. (1990). Fuzzy control theory :b A nonlinear case. *Automatica*. 26 (3), 513–520.
- Hearne, R. R. and Z. M. Salinas (2002). The use of choice experiments in the analysis of tourist preferences for ecotourism development in Costa Rica. *Journal of Environmental Management*, 65(2), 153–163.
- Herath, G. (1997). Ecotourism development in Australia. *Annals of Tourism Research*, 24(2), 442–446.
- Higham, J. and H. James (2007). Ecotourism: competing and conflicting schools of thought. *Critical Issues in Ecotourism*. Oxford, Butterworth–Heinemann: 1–19.
- Hipwell, W. T. (2007). Taiwan aboriginal ecotourism: Tanayiku Natural Ecology Park. *Annals of Tourism Research*, 34(4), 876–897.
- Holder, C. D. (2006). The hydrological significance of cloud forests in the Sierra de las Minas Biosphere Reserve, Guatemala. *Geoforum*, 37(1), 82–93.
- Hovardas, T. and K. J. Korfiatis (2008). Framing environmental policy by the local press: Case study from the Dadia Forest Reserve, Greece. *Forest Policy and Economics*, 10(5), 316–325.

รายการอ้างอิง

- Japan Association of Travel Agents. (2005).ศักยภาพของความต้องการที่สำคัญสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในกลุ่มวัยกลางคนและกลุ่มผู้สูงอายุ. สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน, 2552, จาก <http://www.jata-net.or.jp/English/>.
- Jin, Y. and B. Kalantari. (2006). A procedure of Chvatal for testing feasibility in linear programming and matrix scaling. *Linear Algebra and its Applications*, 416(2-3), 795-798.
- Johnston, B. R. and T. Edwards. (1994). The commodification of mountaineering. *Annals of Tourism Research*, 21(3), 459-478.
- Jovo, A. and J. P. Stephen. (2009). FURTHER READING. *Tourism and Entrepreneurship*. Oxford, Butterworth-Heinemann: 387-439.
- Kuo, N.-W. and Y.-T. Chiu (2006). The assessment of agritourism policy based on SEA combination with HIA. *Land Use Policy*, 23(4), 560-570.
- Lacitignola, D., I. Petrosillo, et al. (2007). Modelling socio-ecological tourism-based systems for sustainability. *Ecological Modelling*, 206(1-2), 191-204.
- Lai, P.-H. and S. K. Nepal (2006). Local perspectives of ecotourism development in Tawushan Nature Reserve, Taiwan. *Tourism Management*, 27(6), 1117-1129.
- Larson, B. A. (1994). Changing the economics of environmental degradation in Madagascar: Lessons from the national environmental action plan process. *World Development*, 22 (5), 671-689.
- Laurance, W. F., A. Alonso, et al. (2006). Challenges for forest conservation in Gabon, Central Africa. *Futures*, 38 (4), 454-470.
- Li, W. (2004). Environmental management indicators for ecotourism in China's nature reserves: A case study in Tianmushan Nature Reserve. *Tourism Management*, 25(5), 559-564.

รายการอ้างอิง

- Libosada Jr, C. M. (2009). Business or leisure? Economic development and resource protection Concepts and practices in sustainable ecotourism. *Ocean & Coastal Management*, 52 (7), 390–394.
- Linsheng, Z., R. Buckley, et al. (2007). Chinese perspectives on tourism eco- certification. *Annals of Tourism Research*, 34 (3), 808–811.
- Masberg, B. A. and N. Morales (1999). A case analysis of strategies in ecotourism development. *Aquatic Ecosystem Health and Management*, 2 (3), 289–300.
- Mitchell, R. E. and D. G. Reid (2001). Community integration: Island tourism in Peru. *Annals of Tourism Research*, 28 (1), 113–139.
- Murphy, E. (1985). *Tourism: A Community Approach*. New York and London.
- Nepal, S. K., R. Chris, et al. (2005). Limits to Indigenous Ecotourism: An Exploratory Analysis from the Tl'azt'en Territories, Northern British Columbia. *Indigenous Tourism*. Oxford, Elsevier: 111–126.
- Nicholas, L. N., B. Thapa, et al. (2009). RESIDENTS' PERSPECTIVES OF A WORLD HERITAGE SITE: The Pitons Management Area, St. Lucia. *Annals of Tourism Research*, 36 (3), 390–412.
- Pennington-Gray, L., B. A. Carmichael, et al. (2006). Political-Economic Construction of Quality Tourism Experiences. *Quality Tourism Experiences*. Boston, Butterworth- Heinemann: 208–223.
- Odum, E. P. 1971. *Fundamentals of Ecology*. Philadelphia: W.B. Suanders.
- Seaton, A. V. and M. M. Bennett. (1996). *The Marketing of Tourism Products: Concepts, Issues And Cases*. London: International Thompson Busines Press.
- Westlake, J. (1999). *Tourism and Hospitality Research*. Bournemouth: Bournemouth University.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ตัวอย่างแบบสอบถาม

วันที่สำรวจ/...../.....
(นักท่องเที่ยวน)

แบบสำรวจชุดที่

แบบสอบถาม การพัฒนาการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรม

เทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

อำเภอที่สำรวจ.....สถานที่สำรวจ

.....

กรุณาใส่เครื่องหมาย / หน้าข้อที่ต้องการ และเติมคำตอบลงในช่องว่าง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลนักท่องเที่ยว

1. สถานที่พักอาศัยในปัจจุบัน จังหวัด

2. เพศ

หญิง

ชาย

3. อายุ

ต่ำกว่า 15 ปี

15-24 ปี

25-34 ปี

35-44 ปี

45-54 ปี

55-64 ปี

65 ปี ขึ้นไป

4. ระดับการศึกษา

ประถมศึกษา

มัธยมศึกษาตอนต้น

มัธยมศึกษาตอนปลาย

อาชีวศึกษา (ปวช. ,ปวส. ปวท. อนุปริญญา)

อุดมศึกษา (ปริญญาตรีขึ้นไป)

5. อาชีพ

นักเรียน / นักศึกษา

รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ

กิจการส่วนตัว

พนักงาน / ลูกจ้างบริษัท

เกษตรกร / ประมง

แม่ค้า

แม่บ้าน / ทำงานโดยไม่ได้รับจ้าง

อื่นๆ (ระบุ).....

6. รายได้ทั้งหมดต่อเดือน

ต่ำกว่า 5,000 บาท

5,001 – 10,000 บาท

10,001- 15,000 บาท

15,001 – 20,000 บาท

20,001 – 25,000 บาท

 มากกว่า 25,000 บาท

7. สถานที่ท่องเที่ยวที่ท่านเคยเยี่ยมชมในเทศบาลตำบลโพธิ์งาม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ เลือกซื้อไม้ดอกไม้ประดับและต้นไม้	☐ บ้านจักรยานท่องเที่ยว
☐ ระบบนิเวศ	☐ งานหัตถกรรม
☐ วัด	☐ น้ำตก
☐ อุทยานธรรมชาติวิทยา	☐ ของตกแต่งบ้านและสวน
☐ วิถีชุมชน	☐ อื่นๆ(ระบุ).....

8. ท่านเคยมาเที่ยวบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งามหรือไม่

☐ เคย	☐ ไม่เคย

9. ช่วงเดือนไหนที่ท่านชอบมาเที่ยวสถานที่แห่งนี้

☐ ม.ค. – มี.ค.	☐ เม.ย. – มิ.ย.
☐ ก.ค. – ก.ย.	☐ ต.ค. – ธ.ค.
☐ เทศกาล / วันหยุดนักขัตฤกษ์	☐ ตามสะดวก

10. โดยปกติแล้วท่านเดินทางมาท่องเที่ยวในลักษณะใด

☐ คนเดียว	☐ กลุ่มเพื่อน.....คน
☐ ครอบครัว.....คน	☐ กลุ่มทัวร์ / นำเที่ยว
☐ อื่นๆ (ระบุ).....	

11. ท่านเดินทางมาสถานที่แห่งนี้ด้วยยานพาหนะใด

☐ รถโดยสารสาธารณะ	☐ รถนำเที่ยวของกลุ่ม / บริษัทนำเที่ยว
☐ รถยนต์ส่วนตัว	☐ รถเช่า

12. ระยะเวลาท่องเที่ยวของท่านครั้งนี้

☐ ไป-กลับ วันเดียว	☐ พักค้างคืน.....คืน

ส่วนที่ 2 การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณ
เทศบาลตำบลโพธิ์งาม

13. ท่านรู้จักเทศบาลตำบลโพธิ์งามหรือไม่

รู้จัก

ไม่รู้จัก

14. ถ้าท่านรู้จักเทศบาลตำบลโพธิ์งามท่านรู้จักได้อย่างไร

จากเพื่อน/ญาติสนิท

การโฆษณาของบริษัทนำเที่ยว

วิทยุโทรทัศน์

จากวารสาร/นิตยสารนำเที่ยว

อื่นๆ (ระบุ).....

15. ท่านคิดว่าสิ่งที่น่าสนใจในเทศบาลตำบลโพธิ์งาม จังหวัดปราจีนบุรีคืออะไร

ชื่นชมทัศนียภาพแหล่งท่องเที่ยว

ศึกษาระบบนิเวศป่า

ศึกษาสภาพวัฒนธรรม

ความสวยงามของธรรมชาติ

งานเกษตรกรรมและหัตถกรรม

อื่นๆ (ระบุ).....

16. รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรมแบบใดที่ท่านสนใจ

แบบพักแรมเยี่ยมชม

แบบพักในแหล่งท่องเที่ยว

อื่นๆ(ระบุ).....

17. รูปแบบกิจกรรมใดที่สามารถดึงดูดใจให้ท่านตัดสินใจเดินทางไปเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

การได้ร่วมรักษาสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว

น้ำตก

การซื้อสินค้าที่ระลึก

แค้มป์ไฟ

การพักผ่อน หย่อนใจ

เล่นน้ำ

ปั่นจักรยานท่องเที่ยว

ซื้อมั้ดอก ไม่ประดับและต้นไม้ ชมวิถีชุมชน

อื่นๆ (ระบุ).....

18. ควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบสำเร็จรูป (แพ็คเกจทัวร์ 3วัน 2คืน) ท่านเห็นด้วยหรือไม่

เห็นด้วย

ไม่เห็นด้วย

กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ตามระดับความคิดเห็นของท่านดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5 เห็นด้วย = 4 เห็นด้วยปานกลาง = 3 เห็นด้วยน้อย = 2 ไม่เห็นด้วย = 1

ข้อที่	ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว	5	4	3	2	1
19.	ท่านคิดว่าควรมีการเพิ่มเติมความสวยงามด้านทัศนียภาพ บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม ช่วงเวลา วันหยุดเสาร์- อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์					
20.	ท่านคิดว่าควรจัดให้มีกิจกรรมทางน้ำ เช่น การพายเรือแคนู การปั่นจักรยานน้ำ และตกปลา					
21.	ท่านคิดว่าควรจัดให้มีกิจกรรมพิเศษเพิ่มเติมตามความสนใจ เช่น ถ้าท่านมาเพื่อแวะเยี่ยมชม จะจัดกิจกรรมที่ทำได้ภายใน 1 วัน					
22.	ท่านคิดว่าควรจัดให้มีกิจกรรมพวงเวียน เข้าฐานแต่ละประเภทเช่น ฐานกิจกรรมพายเรือ ฐานเดินเชือกข้ามแม่น้ำ ฐานรอยตัวริมน้ำ ฐานล่องแพตกปลา					
23.	ถ้าท่านคิดว่ามาเพื่อพักผ่อนในแหล่งท่องเที่ยววันนั้น ควรจัดกิจกรรมทั้งกลางวัน-กลางคืน เช่น ดูพระอาทิตย์ขึ้นตอนเช้า และพายเรือเพื่อชื่นชมธรรมชาติ มีกิจกรรมตกปลาเพื่อนำมาประกอบอาหารตอนเย็น และมีการตั้งแคมป์รอบกองไฟในตอนกลางคืน					
24.	ท่านคิดว่าควรจัดให้มีกิจกรรมล่องเรือสำราญตามเส้นทางแม่น้ำระยองพร้อมรับประทานอาหารมีค่าบนเรือสำราญและชื่นชมทัศนียภาพยามค่ำคืน					
25.	ท่านคิดว่าควรมีการจัดกิจกรรมสำเร็จรูปสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่ม ให้มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมบริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม					
26.	ท่านคิดว่าควรมีการจัดการพื้นที่ที่เหมาะสมตามกลุ่มความสนใจ กลุ่มที่สนใจศึกษาระบบนิเวศป่า และกลุ่มที่แวะมาเยี่ยมชมเพื่อพักผ่อนและทำกิจกรรม					
27.	ท่านคิดว่าควรมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและประเพณีของ					

	เทศบาลตำบลโพธิ์งาม					
28.	ท่านคิดว่าควรจัดให้มีกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ เช่น การศึกษาระบบนิเวศเกษตรกรรม					
29.	ท่านคิดว่าควรจัดให้มีกิจกรรมศึกษาระบบเกษตรกรรมป่าโดยมีเจ้าหน้าที่แนะนำข้อมูล บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม					
30.	ท่านคิดว่ากิจกรรมปั่นจักรยาน ควรมีการจัดเส้นทางเพื่อแวะเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญบริเวณนั้นได้					
31.	ท่านคิดว่าการจัดกิจกรรมมาท่องเที่ยวที่ดีควรคำนึงถึงทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยว					
32.	ท่านคิดว่าการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องไม่มีผลต่อทรัพยากรธรรมชาติและชุมชน					

33. ท่านคิดว่าจะเข้าร่วมกิจกรรมตามกลุ่มสนใจ ประเภทใดมากที่สุด

☐ ปั่นจักรยาน	☐ การซื้อสินค้าที่ระลึก
☐ แค้มป์ไฟ	☐ การพักผ่อนหย่อนใจ
☐ น้ำตก	☐ ศึกษารธรรมชาติป่า
☐ ตกปลา	☐ พักแรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
☐ ซื่อไม้ดอก ไม้ประดับและต้นไม้	☐ กิจกรรมตามประเพณี
☐ กิจกรรมปั่นจักรยาน	
☐ การได้มีโอกาสใช้ชีวิตและเรียนรู้วิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น	
☐ การได้ร่วมรักษาสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม	
☐ กิจกรรมผจญภัย	☐ ไม่สนใจกิจกรรมใดเลย

34. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการจัดกิจกรรมหรือการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม บริเวณเทศบาลตำบลโพธิ์งาม.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามค่ะ

ภาคผนวก ข

ผลการวิเคราะห์แบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์แบบสอบถาม

		ภาค	เพศ	อายุ	การศึกษา	อาชีพ	รายได้
N	Valid	185	185	185	185	185	185
	Missing	0	0	0	0	0	0

ภาค

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	bangkok	19	10.3	10.3	10.3
	north	8	4.3	4.3	14.6
	east	144	77.8	77.8	92.4
	south	1	.5	.5	93.0
	NE	13	7.0	7.0	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

เพศ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	male	88	47.6	47.6	47.6
	female	97	52.4	52.4	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

อายุ

		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	<15	9	4.9	4.9	4.9
	15- 24	34	18.4	18.4	23.2
	25- 34	59	31.9	31.9	55.1
	35- 44	51	27.6	27.6	82.7
	45- 54	21	11.4	11.4	94.1
	55- 64	10	5.4	5.4	99.5
	>65	1	.5	.5	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

การศึกษา

		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	g1-6	41	22.2	22.2	22.2
	m1-3	18	9.7	9.7	31.9
	m4-6	35	18.9	18.9	50.8
	arshee wa	29	15.7	15.7	66.5
	degree	62	33.5	33.5	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

อาชีพ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	student	25	13.5	13.5	13.5
	government	15	8.1	8.1	21.6
	personal	26	14.1	14.1	35.7
	office	55	29.7	29.7	65.4
	farmer	13	7.0	7.0	72.4
	sale	22	11.9	11.9	84.3
	house	7	3.8	3.8	88.1
	keeper				
	other	22	11.9	11.9	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

รายได้

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	<5000	44	23.8	23.8	23.8
	5001-10000	50	27.0	27.0	50.8
	10001-15000	18	9.7	9.7	60.5
	15001-20000	17	9.2	9.2	69.7
	20001-25000	12	6.5	6.5	76.2
	>25000	44	23.8	23.8	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

	ท่านเคย มา เทศบาล ตำบล โพธิ์งาม	ช่วง เดือน ?	เดินทาง แบบใด	พาหนะ ใด	ระยะเวลา ท่องเที่ยว	รู้จัก เทศบาล ตำบล โพธิ์งาม	รู้จักๆ ได้ อย่างไร	สิ่งที่ น่าสนใจ ของ เทศบาล ตำบล โพธิ์งาม	รูปแบบ การ เที่ยว
N	Valid	185	185	185	185	185	185	185	185
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0

ท่านเคยมาเทศบาลตำบลโพธิ์งาม

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	yes	140	75.7	75.7	75.7
	no	45	24.3	24.3	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

ช่วงเดือน?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid jan-mar	8	4.3	4.3	4.3
apri-jun	11	5.9	5.9	10.3
jul-sep	1	.5	.5	10.8
oct-dec	6	3.2	3.2	14.1
fes	21	11.4	11.4	25.4
free	138	74.6	74.6	100.0
Total	185	100.0	100.0	

เดินทางแบบใด

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid one	18	9.7	9.7	9.7
friend	68	36.8	36.8	46.5
family	95	51.4	51.4	97.8
tour	4	2.2	2.2	100.0
Total	185	100.0	100.0	

พาหนะใด

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	bus	1	.5	.5	.5
	bus tour	4	2.2	2.2	2.7
	car	180	97.3	97.3	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

ระยะเวลาท่องเที่ยว

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	one day	165	89.2	89.2	89.2
	night	20	10.8	10.8	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

รู้จักเทศบาลตำบลโพธิ์งาม

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	know	153	82.7	82.7	82.7
	unknow	32	17.3	17.3	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

รู้จักๆได้อย่างไร

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	friend	118	63.8	63.8	63.8
	promote	10	5.4	5.4	69.2
	tv	12	6.5	6.5	75.7
	magazine	12	6.5	6.5	82.2
	other	33	17.8	17.8	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

สิ่งที่น่าสนใจของเทศบาลตำบลโพธิ์งาม

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	beautiful	31	16.8	16.8	16.8
	muddy	87	47.0	47.0	63.8
	culture	31	16.8	16.8	80.5
	river	31	16.8	16.8	97.3
	other	5	2.7	2.7	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

รูปแบบการเที่ยว

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	look at	129	69.7	69.7	69.7
	night	56	30.3	30.3	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

กิจกรรมอนุรักษ์

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	118	63.8	63.8	63.8
	yes	67	36.2	36.2	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

กิจกรรมซื้อไม้ออกไม้ประดับและต้นไม้

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	95	51.4	51.4	51.4
	yes	90	48.6	48.6	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

สินค้าที่ระลึก

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	149	80.5	80.5	80.5
	yes	36	19.5	19.5	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

กิจกรรมแคมป์

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	153	82.7	82.7	82.7
	yes	32	17.3	17.3	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

พักผ่อน

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	89	48.1	48.1	48.1
	yes	96	51.9	51.9	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

กิจกรรมน้ำตก

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	129	69.7	69.7	69.7
	yes	56	30.3	30.3	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

ปีนจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและหัตถกรรม

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	85	45.9	45.9	45.9
	yes	100	54.1	54.1	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

วัด

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	120	64.9	64.9	64.9
	yes	65	35.1	35.1	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

ของตกแต่งบ้าน

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	133	71.9	71.9	71.9
	yes	52	28.1	28.1	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

อื่นๆ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	174	94.1	94.1	94.1
	yes	11	5.9	5.9	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

กิจกรรมภายใน 1 วัน

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	min	8	4.3	4.3	4.3
	med	43	23.2	23.2	27.6
	max	55	29.7	29.7	57.3
	maximum	79	42.7	42.7	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

กิจกรรมกลางวัน-กลางคืน

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	minimum	4	2.2	2.2	2.2
	min	18	9.7	9.7	11.9
	med	31	16.8	16.8	28.6
	max	61	33.0	33.0	61.6
	maximum	71	38.4	38.4	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

กิจกรรมสำเร็จรูป

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid minimum	2	1.1	1.1	1.1
min	2	1.1	1.1	2.2
med	44	23.8	23.8	25.9
max	76	41.1	41.1	67.0
maximum	61	33.0	33.0	100.0
Total	185	100.0	100.0	

ป่าในอุทยาน

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid minimum	2	1.1	1.1	1.1
min	4	2.2	2.2	3.2
med	31	16.8	16.8	20.0
max	72	38.9	38.9	58.9
maximum	76	41.1	41.1	100.0
Total	185	100.0	100.0	

ประเพณี

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid minimum	2	1.1	1.1	1.1
med	21	11.4	11.4	12.4
max	62	33.5	33.5	45.9
maximum	100	54.1	54.1	100.0
Total	185	100.0	100.0	

เสริมสร้างทักษะการเรียนรู้

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid minimum	2	1.1	1.1	1.1
min	4	2.2	2.2	3.2
med	16	8.6	8.6	11.9
max	68	36.8	36.8	48.6
maximum	95	51.4	51.4	100.0
Total	185	100.0	100.0	

เจ้าหน้าที่แนะนำข้อมูลป่าอุทยาน

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	min	6	3.2	3.2	3.2
	med	18	9.7	9.7	13.0
	max	72	38.9	38.9	51.9
	maximum	89	48.1	48.1	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

เส้นทางปั่นจักรยาน

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	min	2	1.1	1.1	1.1
	med	23	12.4	12.4	13.5
	max	73	39.5	39.5	53.0
	maximum	87	47.0	47.0	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

ค่านิ่งถึงทรัพยากร

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	med	30	16.2	16.2	16.2
	max	50	27.0	27.0	43.2
	maxim um	105	56.8	56.8	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

ไม่มีผลต่อธรรมชาติและชุมชน

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	minimu m	2	1.1	1.1	1.1
	min	12	6.5	6.5	7.6
	med	32	17.3	17.3	24.9
	max	53	28.6	28.6	53.5
	maxim um	86	46.5	46.5	100.0
	Total	185	100.0	100.0	

ประวัติผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรชาติ ลินวรรณ สำเร็จการศึกษาในระดับวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขา วิศวกรรมความปลอดภัย คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2547 ปัจจุบันศึกษาต่อในระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาการใช้ที่ดินและการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สถานที่ทำงานปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรอาชีพอนามัยและความปลอดภัย สังกัดคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต มีผลงานวิจัยที่ผ่านมาทั้งสิ้น จำนวน 10 เรื่อง หนังสือ จำนวน 10 เรื่อง และสิทธิบัตร จำนวน 2 รายการ